

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra společenských věd

Diplomová práce

Mladí lidé v politických stranách a
participace mladých lidí na veřejném životě
v ČR

Vypracovala: Bc. Jana Dubová
Vedoucí práce: PhDr. Salim Murad, Ph.D.

České Budějovice 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 15. prosince 2020

.....
Bc. Jana Dubová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu mé diplomové práce PhDr. Salimu Muradovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a za čas, který mi při psaní této práce věnoval. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří byli ochotní uskutečnit se mnou rozhovory a poskytli mi možnost nahlédnout do této problematiky. Rovněž bych ráda poděkovala své rodině a přátelům za podporu při psaní této práce.

Anotace

Diplomová práce se věnuje tématu politické participace mladých lidí. Především se zabývá mladými lidmi, kteří se politicky angažují v Jihočeském kraji. Práce je rozdělena na dvě části. V teoretické části jsou nejprve představeny některé z vybraných definic politické participace. Zabývám se možnými formami politické participace, a to jak konvenčními, tak nekonvenčními. Práce dále seznamuje s aktivitami, kterými podle různých výzkumů mladí lidé tráví volný čas. Následně je popsán vztah mladých (ve věku od 18 do 35 let) lidí k politice. Jsou představeny i možné příčiny nezájmu mladých lidí o veřejné dění. V této části je věnována pozornost aktivní i pasivní volební účasti. Následně se teoretická část věnuje vybraným determinantům politické participace. V praktické části jsou představeny závěry výzkumu politické participace mladých lidí v Jihočeském kraji. Cílem výzkumu bylo pomocí rozhovorů zjistit, jaké jsou zkušenosti mladých politických kandidátů. Objevit, co mladé lidi motivuje k zájmu o veřejné dění a jakým případným překážkám museli čelit.

Klíčová slova: politická participace, politika, mladí lidé, veřejné dění, politická strana, mládežnická organizace, zájem o politiku

Annotation

The master's thesis deals with the topic of political participation of young people. It mainly focuses on young people who are politically involved in the South Bohemian Region. The thesis is divided into two parts. The theoretical part first introduces some of the selected definitions of political participation. I deal with possible forms of political participation: conventional and unconventional. The work also introduces the activities that young people, according to various researches, spend their free time. Subsequently, the relationship of young people, aged 18 to 35 years, to politics is described. Possible causes of young people's lack of interest in public events are also presented. In this part, attention is paid to active and passive voting. Subsequently, the theoretical part deals with selected determinants of political participation. The practical part presents the conclusions of the research of political participation of young people in the South Bohemian region. The aim of the research was to use interviews to find out what the experiences of young political candidates are. Discover, what motivates young people to take an interest in public affairs and what possible obstacles they have had to face.

Keywords: political participation, politics, young people, public events, political party, youth organization, interest in politics

Obsah

Úvod.....	8
1. Koncept politické participace	9
2. Definice politické participace.....	12
3. Participace mládeže	17
3.1. Mladí lidé a volný čas.....	17
3.2. Mladí lidé a zájem o politiku	20
3.3. Stranické preference a členství v organizacích	22
3.4. Příčiny nezájmu o veřejné dění a nízké politické participace mladých.....	24
3.4.1. Koncept politické efektivity	27
4. Mladí lidé, volby a volební účast.....	29
4.1. Mladí lidé a pasivní volební právo	31
5. Vybrané determinanty	33
5.1. Socioekonomické postavení.....	35
5.2. Věk.....	36
5.3. Pohlaví	39
5.4. Prostředí.....	41
5.5. Rodiče	43
5.5.1. Vzdělání rodičů	45
5.6. Vrstevníci.....	45
5.7. Vliv školy a dosaženého vzdělání.....	46
6. Česká rada dětí a mládeže	50
Praktická část.....	51
7. Cíl výzkumu	51
8. Výzkumné otázky	52
9. Typ výzkumu	53
9.1. Metody výzkumu	54
10. Analýza dat.....	55
11. Výběr účastníků.....	56
11.1. Představení dotazovaných	56
12. Analýza výzkumu	60
12.1. Motivace mladých lidí k politické participaci	60
12.2. Reakce okolí.....	63
12.3. Zájmy mladých lidí a jejich politické cíle	65

12.3.1.	Cíle	67
12.4.	Mladí lidé a politická participace	68
12.5.	Příčiny nezájmu	72
12.6.	Jevy, které politickou participaci mladým lidem znesnadňují	75
12.7.	Věk jako překážka politické participace	78
12.8.	Školství a předávání občanských znalostí	81
12.9.	Co by se mělo změnit	83
12.10.	Činnosti jednotlivých organizací v Jihočeském kraji pro mladé	86
	Závěr	90
	Seznam použité literatury a zdrojů	97
	Seznam tabulek a grafů	105

Úvod

V České republice je zájem mladých lidí¹ o politiku popisován jako velmi malý. V médiích bývá prezentováno, že se česká mládež o veřejné dění nezajímá. Mladí lidé mají nízké zastoupení v politice, nižší volební účast a velmi málo osob ve věku do 35 let je členem politické strany. Přestože bývá vztah mladých lidí k politickému dění prezentován jako nedostatečný, je řada mladých lidí, kteří se o veřejné dění zajímají, a dokonce se i aktivně zapojují. Mnohdy se zajímáme o to, co způsobuje nízký zájem mládeže o politiku, a naší pozornosti unikají mladí lidé, kteří se naopak politicky angažují. Tato práce se bude věnovat právě mladým lidem, kteří se politicky angažují na veřejném životě.

Cílem práce je odhalit, co motivuje mladé lidi k zájmu o veřejné dění a objevit, jaké jevy mohou mladým lidem politickou participaci znesnadňovat. V teoretické části jsou nejprve uvedeny některé z významných definic a koncepcí politické participace. Je zde představen průběh, během kterého začaly být některé formy účasti, které byly dříve hodnocené jako nekonvenční, vnímány jako možnost politické participace. Neboť nabídka aktivit, pomocí kterých mohou občané ovlivňovat veřejné dění, se neustále rozšiřuje. Tato práce se zabývá mladými lidmi ve věku 18 až 35 let², proto se následující kapitola věnuje mládeži. V oné kapitole jsou popsány zájmy mladých a aktivity, jimiž tráví volný čas. Následuje část, ve které je pozornost věnována politické participaci mládeže. Aktivity, kterými se mladí lidé zapojují do veřejného dění můžeme dělit na volební a nevolební (Vlachová a Lebeda, 2006, s. 15). Volby, specifický typ politické participace, mají v mé práci samostatnou kapitolu, neboť je to forma účasti, která je nejméně náročná na zdroje, které musí být vynaloženy k účasti na nich. Zabývám se aktivní i pasivní volební účastí mladých lidí v České republice. Pokusím se věnovat pozornost i možným příčinám nízkého zájmu mladých o politiku. Dále jsou zde představeny vybrané determinanty, které ovlivňují politickou participaci.

---

¹ Velký sociologický slovník [online] definuje mládí jako věk mezi 15 a 30 lety. Jedná se o věkovou skupinu osob stejného věku, ale i podobných zájmů. Mládí je spojeno s ukončením povinné školní docházky a končí společně s procesem sociálního zrání.

² Ačkoliv jsme výše uvedli, že mládí je věk od 15 do 30 let, tato práce se věnuje lidem od 18 let, protože až od tohoto věku je možno kandidovat do zastupitelstev (Účastnit se voleb jako kandidát je jednou z forem participace, které se budu v práci věnovat.) a věkovou hranicí je věk 35 let, protože i jednotlivé mládežnické organizace udávají, že sdružují mladé občany do tohoto věku.

V praktické části se věnuji politické participaci mladých lidí v Jihočeském kraji. Kontaktovala jsem mládežnické organizace působící v tomto kraji a realizovala rozhovory s jejich zástupci. Během rozhovorů jsem získala informace o zkušenostech těchto mladých lidí se zapojením do veřejného dění. Dále jsem obdržela informace o akcích, které jednotlivé organizace realizují pro mládež. Mladí lidé také hovořili o překážkách, kterým museli čelit, svých zkušenostech s výukou politologických témat na školách a o postojích k tématu mladí lidé v politice.

Politická participace mladých je důležitá, neboť účast na veřejném dění je základem demokracie. Pokud nebudou mít všechny věkové kategorie v politice své zástupce, může se stát, že nebudou prosazovány zájmy některých z nich. Zároveň je to právě generace mladých lidí mezi 18 a 35 lety, která bude mít moc určovat další směřování naší země v následujících letech.

1. Koncept politické participace

Politické participaci je možno přiřadit nadřazený pojem politické chování. Pokud bychom zkoumali politické chování lidí, zabývali bychom se zájmem lidí o politiku, angažovaností občanů na politickém životě a volebním chováním, a to jak kandidátů, tak voličů. Pozornosti by neunikly ani výsledky voleb a volební účast. Můžeme říci, že by nás zajímala jakákoliv aktivita, ve které se projevuje politické myšlení a cíle jedince. Huntington a Nelson (1976, s. 14, citováno dle Teorell, Torcal a Montero, 2007, s. 334) pro tyto aktivity použili termín „umbrella concept“, podle kterého je koncept politické participace zastřešujícím pojmem, který obsahuje velké množství odlišných forem jednání a jevů, na které se musí nahlížet z několika různých oborů (Huntington a Nelson 1976, s. 14, citováno dle Teorell, Torcal a Montero, 2007, s. 334).

První výzkumy spojené s politickou participací bychom objevili již ve čtyřicátých letech 20. století, kdy se poprvé začaly analyzovat volební výsledky a volební účast, tedy počet lidí, kteří ve volbách hlasovali. O několik let později se do zájmu výzkumníků dostali i kandidáti a samotné volební kampaně těchto kandidátů. Počátek studia politické participace, tak jak ji vnímáme dnes, započal až mnohem později. Jeho skutečný a viditelný rozvoj je patrný až od sedmdesátých let 20. století. V tomto období se politickou participací již nerozumí pouhá účast ve volbách, ať už pasivní, nebo aktivní,

ale i další aktivity spojené s politickou angažovaností, jako je například oslovení poslance za účelem pomoci při řešení občanského sporu (van Deth, 2001, s. 3).

Za politickou participaci se od konce sedmdesátých let považuje například i podpis petice, účast na demonstraci a stávce, či finanční příspěvek na kampaň preferovanému kandidátovi. Ve srovnání s předchozími studii, které definovaly politickou participaci jako účast na politických aktivitách konvenčně, jsou aktivity jako podpis petice a vyjádření politického přesvědčení demonstrací vnímány jako tzv. nekonvenční formy politických aktivit. Jedni z prvních, kteří tyto nekonvenční formy politické participace do výzkumů zahrnují, jsou Barnes a Kaase. Ti již hodnotí protest jako vyjádření názoru, a tudíž není možné nevnímat jej jako projev politické participace (Barnes a Kaase, 1979, s. 41). Za důvod, proč tyto aktivity vzbudily pozornost a začaly být vnímány jako možný projev politické participace, můžeme považovat vzrůstající zájem o problematiku genderu a pacifismu, spojené se zakládáním nových společenských hnutí a konáním masových demonstrací, především v USA v sedmdesátých letech 20. století, které již nebylo možné přehlížet. Tyto aktivity byly hodnoceny jako nekonvenční, neboť byly v rozporu se společenskými normami a zákony, a proto stály mimo zájem bádání (van Deth, 2001, s. 5–7).

Barnes a Kaase (1979, s. 41) rozdělují formy politické účasti na konvenční politickou participaci a nekonvenční politickou participaci. Jako konvenční jsou vnímány ty aktivity, které nejsou v rozporu se zákony a konvencemi (například účast na volbách hlasováním). Nekonvenční politická participace je chování, které je v rozporu se společenskou zvyklostí, či dokonce zákonem (například účast na nepovolené demonstraci). Tyto tzv. nekonvenční politické aktivity byly přehlíženy, ale v návaznosti na nárůst těchto aktivit v sedmdesátých letech minulého století se staly součástí definic politické participace. Konvenční politická participace bývá označována také jako tradiční či institucionalizovaná a pro nekonvenční aktivity, které zahrnují i občanskou neposlušnost, se užívají pojmy netradiční a neinstitucionalizované (Pickard, 2015, s. 2). Kasse a Marsh (1979, s. 41–42) definují nekonvenční politickou participaci jako aktivitu s protestním potenciálem. Jedná se o politickou participaci, která přímo reaguje na aktuální společenskou problematiku, například válku, stavbu továrny, vykácení lesa, nebo stavbu dálnice. Tyto události jsou svojí aktuálností nepředvídatelné a nepravdělné (Kasse a Marsh, 1979, s. 41–42). Podle výzkumu Linka a Vráblíkové (2017, s. 175) jsou neinstitucionalizované formy politické participace vlastní občanům, kteří jsou více kritičtí k politice a institucionalizované formy volí lidé s kladnějším vztahem k politické

reprezentaci. Sarah Pickard (2015, s. 2) rozlišuje i třetí typ, a to politickou participaci formou bojkotu produktů, nebo vyjádření názoru vlastním životním stylem (například vegetariánství).

Pippa Norris (2002, s. 2–3) uvádí, že především mladí lidé vyhledávají k dosažení svých politických cílů raději různé speciální a kontextové formy, jako jsou internetové aktivity a nová politická hnutí než tradiční formy participace, které jim nabízí politické strany, nebo církve, které preferují jejich rodiče a prarodiče.

Bývají rozlišovány čtyři hlavní činnosti, rozdělené podle podobnosti charakteristik jednotlivých forem participace. Jedná se o hlasování, kontaktování politiků, kampaň a tzv. komunity. Tento poslední typ obsahuje protestní aktivity a nová hnutí (van Deth, 2001, s. 8). Dále bychom k nim řadili demonstrace a politický konzumerismus prostřednictvím bojkotu produktu (Vráblíková, 2009, s. 882).

Od devadesátých let se vytrácí hranice mezi tím, co je charakterizováno jako politická a co jako nepolitická činnost. Současně narůstá počet aktivit, prostřednictvím nichž se občan může účastnit politiky. S tím souvisí i rozšíření repertoáru činností, které jsou začleňovány do výzkumů politické participace, a který čítá několik desítek aktivit. Také dochází ke změně ve vnímání konvenčních a nekonvenčních metod, neboť aktivity, které byly dříve posuzovány jako nekonvenční, jsou dnes hodnoceny jako konvenční. Přesto není snadné stanovit, jaké chování je politickou participací, a které nikoliv (Pickard, 2015, s. 2). Nověji se formy politické účasti dělí na pasivní (bojkot produktu) a aktivní, které lze dále dělit na konvenční a nekonvenční (demonstrace). Volby, specifická forma účasti, se analyzují samostatně od zbylých nevolebních forem politické participace. Jednotlivé formy se liší v tom, zda jsou konvenční a v nákladech, které musí participant vynaložit na jejich realizaci, jako jsou finance, vědomosti a čas (Vlachová a Lebeda, 2006, s. 13–31). Vráblíková (2009, s. 882) se zabývala mírou politické participace, volební i nevolební, která je v České republice, ale i v ostatních postkomunistických zemích, nižší než ve zbylých evropských státech. Avšak Češi se ve srovnání s ostatními postkomunistickými státy účastní politiky nejvíce a dosahují míry politické participace jako Španělé a Nizozemci (Vlachová a Lebeda, 2006, s. 18).

Mladí občané jsou dle Sarah Pickard (2015, s. 2) více lákáni aktivitami nekonvenčními a věnují se spíše jim, na úkor tradičních forem účasti, jako je členství v politických stranách. Podle profesorky Stolle (2005, s. 258) volí spíše účast na

demonstracích, podávání peticí, či politický konzumerismus³. Trh, tržní mechanismus a činnost jednotlivých tržních aktérů jsou motivem, který mobilizuje mladé lidi a především ženy k politické participaci. Politicky angažovaní lidé ale využívají jak konvenční, tak nekonvenční formy politické participace a nabídka těchto aktivit se, ve srovnání se sedmdesátými lety, rozrostla o velké množství dalších forem politické participace (Stolle, 2005, s. 263).

2. Definice politické participace

V této části budou představeny definice politické participace, neboť odborníci nepracují s jedinou ucelenou teorií. Avšak v jednotlivých definicích je možno objevit společné znaky politické participace.

„Prakticky jakákoliv studie o politické participaci začíná tvrzením, že politická účast a demokracie jsou neoddělitelné.“ (van Deth, 2001, s. 2) Tam, kde není demokracie, není ani možnost, aby se běžný člověk mohl podílet na politickém životě a zasahoval do něj. Možnost politické participace můžeme zjednodušeně považovat za jeden z mnoha znaků demokratické formy vlády. Pro efektivní fungování demokracie je nutné, aby se každý občan, nehledě na úroveň svých znalostí v oblasti politické teorie, aktivně zapojoval do správy státu, k němuž náleží. Neboť demokracie, slovo složené z řeckého demos a kratein, se doslovně překládá jako vláda lidu. Pro demokracii je politická participace samozřejmostí a její absencí by tato forma vlády upadala.

Odborníci se ale v názoru na to, zda se má každý občan aktivně podílet na politice, rozcházejí. Upozorňují na nedostatečné vzdělání některých občanů a upřednostňují, aby bylo rozhodování v rukou menší skupiny vzdělaných zástupců (Vlachová a Lebeda, 2006, s. 11). Jednotní nejsou ani ve formách politické participace, které by měli občané volit (Vráblíková, 2009, s. 868).

---

³ Dle Dietlind Stolle (2005, s. 246), pokud občan využívá trh k prosazení politických zájmů, účastní se tak politického konzumerismu. Jedná se o bojkot produktu, nebo naopak koupí určitého produktu.

V následující části jsou uvedeny některé z klasických definic politické participace:

„Politickou účast lze volně definovat jako činnosti občanů zaměřené na ovlivňování politických rozhodnutí.“ (van Deth, 2001, s. 4)

Podle Verba a Nie (1972, s. 2) jsou projevem politické participace „[č]innosti soukromých občanů, které jsou více či méně přímo zaměřeny na ovlivňování výběru vládních reprezentantů, či opatření, které přijímají.“

Kaase a Marsh (1979, s. 42) definují politickou participaci podobně: „...veškeré dobrovolné činnosti jednotlivých občanů, jež jsou určeny k přímému, nebo nepřímému ovlivňování politických rozhodnutí na různých úrovních politického systému.“

Obdobné definice použili i Norris (2001), Verba (1995) a Parry (1992):

„...opatření občanů, jejichž cílem je ovlivňovat rozhodnutí, která jsou ve většině případů nakonec přijímána zástupci veřejnosti a úředníky.“ (Parry, 1992, s. 16)

„...dává občanům v demokracii příležitost sdělovat vládním úředníkům informace o jejich obavách a preferencích a vyvíjet na ně tlak, aby reagovali.“ (Verba, 1995, s. 37)

„...jakékoliv dimenze činností, které jsou určeny buď přímo k ovlivnění vládních agentur a politického procesu, nebo nepřímo k ovlivnění občanské společnosti, nebo které se pokouší změnit systematické vzorce sociálního chování.“ (Norris 2001, s. 16)

Odborníci nepracují s jedinou ucelenou definicí. Avšak z jednotlivých definic je patrné, že politická participace vychází ze čtyř předpokladů, které uvádí van Deth (2001, s. 5) a to: 1. Možnost na zapojení do politického života mají všichni občané, a proto není rozhodování a politická participace pouze v rukou politiků. 2. Politickou participací se rozumí jakékoliv aktivní zapojení do politického dění. Tedy aktivní činnosti, ne pouhé sledování politické debaty prostřednictvím televize. 3. Občané mají právo se dobrovolně zapojit do politického dění podle svých názorů a cílů. Není možné, aby stát občanovi diktoval, jak se bude do politiky zapojovat a jaké názory bude reprezentovat. 4. Politická participace se týká politiky v širším slova smyslu, není omezena na konkrétní fázi, úroveň, nebo oblast (van Deth, 2001, s. 5).

Východiskem pro řadu dalších odborníků se staly práce Verby a studie Barnesse s Kaasem, které podávají teoretické i metodologické základy výzkumu politické participace. Jak je patrné i v předchozí části, obvykle se vychází z definice Verby, která je propojována s myšlenkami politické participace Barnesse a Kaase, tedy zohlednit

ve výzkumech politické participace i projevy hodnocené jako nekonvenční (Vráblíková, 2008, s. 370).

Pippa Norris (2002, s. 2) popisuje, že modely politické participace byly definovány tak, aby je bylo možno použít na jakékoliv politické aktivity v konkrétním čase a prostoru.

Vráblíková (2008) se ve své práci věnuje mimo jiné i kritice klasické definice politické participace. Upozorňuje na změny, ke kterým došlo v posledních desetiletích, a proto je nutné i definici politické participace aktualizovat. Uvádí tři základní proměnné, na jejichž změnu je třeba reagovat: 1. Změnil se adresát (target) politické participace. 2. Došlo ke změně prostoru, v němž dochází k politickým aktivitám. 3. V průběhu let se mění cíle (goals), kterých se lidé snaží politickou participací dosáhnout (Vráblíková, 2008, s. 371). Adresátem, vůči němuž se politická participace uplatňuje, již není pouze vláda, ale i různá mezinárodní uskupení, jako je OSN a EU, ale také nadnárodní korporace, které jsou také adresáty politických aktivit občanů. Jako příklad můžeme uvést volby do Evropského parlamentu, nebo různé protestní akce občanů směřované proti rozhodnutí EU. Se vznikem nadnárodních institucí se pojí i proměna prostoru, v jehož rámci jsou politické aktivity uskutečňovány. Tento prostor se rozšířil za hranice státu do celého světa. Stát není jediným, kdo rozhoduje o veřejném dění, nověji mají určitou moc i nadnárodní organizace, jako je EU a mezinárodní soukromé firmy (Vráblíková, 2009, s. 871).

Participantí mohou za politikou cestovat na jiný kontinent. S rozvojem moderních technologií se lidé mohou účastnit mezinárodních konferencí a nejrůznějších politických aktivit bez toho, aby opustili svůj dům. Počítače s internetem dávají lidem další možnosti politicky se angažovat a rozšiřují formy participace. Lidé mohou pomocí internetu kontaktovat politiky, podepisovat petice, podporovat svého politického kandidáta, účastnit se politických debat a prezentovat své politické názory širší veřejnosti. Se změnou myšlení lidí přichází i proměna jejich cílů. Rozšiřují se oblasti, které mohou být vnímány jako politické a které je možno ovlivnit politickou participací. S tím přichází i širší repertoár činností politické participace. Jako příklad uvedeme vyjádření protestu vůči firmě, která testuje své kosmetické produkty na zvířatech tak, že lidé odmítnou její výrobky kupovat. Nebo bojkotování firem, jež se živí, klecovým chovem drůbeže, i tento bojkot bychom vnímali jako formu politické participace (Norris, 2002, s. 5; Vráblíková, 2008, s. 372–374).

Ve srovnání se studii z padesátých a šedesátých let 20. století je patrné, že vzrůstá tzv. protestní politika. Tento nárůst je dobře patrný v činnostech environmentálních hnutí. Jedná se ale o kontextové projevy, tedy jakákoliv demonstrace, stávka, nebo protest jsou založeny na konkrétních okolnostech, které je vyvolaly (Norris, 2002, s. 6).

Nověji se používá definice E. H. Bradyho (1999), který popsal politickou participaci jako „...akce neelitních občanů zaměřené na ovlivňování některých politických výstupů.“ (1999, s. 737 citováno dle Teorell, Torcal a Montero, 2007, s. 336) Zdůrazňují se čtyři podstatné složky politické participace, které jsou obsaženy i v této její definici. Za prvé je to aktivní činnost jednotlivců. Abychom mohli hovořit o projevu politické participace, je nutná určitá aktivita občana, prostřednictvím níž se pokouší prosadit svůj záměr. Za druhé, tyto jednotlivci, kteří konají pozorovanou aktivitu, nejsou politiky, ale jedná se o obyčejné občany. Dále, tyto aktivity nejsou samoúčelné, jejich cílem je ovlivnit politiku a prosadit svůj záměr. Jako příklad aktivity, která by nebyla politickou participací, můžeme uvést dialog o politice mezi vrstevníky či rodinou (Vráblíková, 2009, s. 871). Poslední složkou je ten, jehož chování má být politickou participací ovlivněno, nebo to, co má být ovlivněno. Tedy „někdo jiný“, kdo je účasten politického života. V definici je nazván politickým výstupem. Definice zahrnuje systém, ve kterém političtí aktéři přijímají rozhodnutí, která cíleně ovlivňují politicky participující občane. Pokud budeme pracovat s definicí E. H. Bradyho, nebudeme za politickou participaci považovat chování, jehož cílem není ovlivnění politiky (Teorell, Torcal a Montero, 2007, s. 336).

Je patrné, že došlo k posunu ve vnímání toho, co bylo dříve považováno za nekonvenční a nelegální formu participace. Je kladen důraz na zmapování všech aktivit občanů, které jsou projevem snahy prosadit svůj politický cíl, nejen těch, které by byly podle předešlých definic vnímány jako konvenční.

Podstatou výzkumů politické participace je objasnit, jaké formy politické participace občane využívají a co je příčinou toho, že se lidé aktivně politicky angažují různou měrou, tedy zjednodušeně řečeno, proč se jeden politicky participuje více než druhý (Vráblíková, 2009, s. 871).

Faktory, které ovlivňují míru politické participace jedince, rozděluje Pippa Norris (2002, s. 2) do tří skupin:

1. Tzv. mikro faktory neboli individuální charakteristiky. Jedná se o osobnostní charakteristiky jedince, jako je pohlaví, věk, příjem a vzdělání, kterého se mu dostalo. Kromě těchto faktorů mají také vliv postoje, hodnoty, zájmy a názory, které jedince motivují k politické participaci. Vliv na politickou motivaci bude mít samozřejmě samotný zájem člověka o politiku a postoj k ní. Ačkoliv má v demokratickém státu každý občan politická práva, možnost jejich využitelnosti se liší. Všichni by měli mít stejnou možnost podílet se na politice, ale tato možnost může být u některých omezena v důsledku sociální, ekonomické, či jiné nerovnosti. Pokud je člověk negramotný a jeho komunikační dovednosti nejsou na dobré úrovni, s největší pravděpodobností to výrazně ovlivní jeho možnosti politických aktivit. Socioekonomický status občana má zásadní vliv na to, jaké cíle budou uskutečněny, s tím souvisí nerovný přístup k možnosti účastnit se politického rozhodování. Z výzkumů vyplývá, že spojitost mezi sociálně-demografickými vlastnostmi a mírou politické participace existuje (Vráblíková, 2008, s. 375–378). Mikro faktorům se bude tato práce věnovat v dalších kapitolách.

2. Tzv. meso faktory jsou vztahy jedince ve společnosti, ale také bychom sem zařadili vliv sociálních sítí. Pokud je člověk aktivní v občanské společnosti, tedy dobrovolně se účastní nevládních aktivit a sdružuje v různých organizacích, můžeme předpokládat, že se bude také více angažovat v aktivitách politických. Vysvětlením tohoto trendu by mohlo být, že člověk, sdružující se v občanské společnosti, získává i občanské dovednosti, které jsou potřebné k politické participaci. K tzv. meso faktorům řadíme i sociální sítě, prostřednictvím nichž je jedinec také motivován k zájmu o veřejné dění (Vráblíková, 2008, s. 378–379).

3. Tzv. makro faktory, jak již název napovídá, se realizují na národní rovině. Jedná se o formu vlády, volební systém a rozdělení moci ve státě. Makro faktory jsou patrné v účasti na celostátních volbách. Za makro považujeme i faktory, které jsou důsledkem dlouhodobého procesu modernizace, během kterého se zlepšily životní podmínky lidí. Pippa Norris (2002, s. 2) uvádí, že „...rostoucí úroveň lidského kapitálu a modernizace společnosti znamená, že dnes vzdělaný občan žijící v postindustriálních společnostech má mnoho příležitostí zapojit se do rozmanité škály repertoárů, včetně kombinace volebních aktivit a politických protestů.“

Česká republika je jednou z postkomunistických zemí, což má vliv na zájem občanů o politické dění. V socialistickém Československu byli lidé nuceni účastnit se voleb bez svobodného výběru kandidáta, což je jeden z důvodů, proč mají někteří lidé i dnes k politice jakýsi odpor (Vráblíková, 2009, s. 868).

3. Participace mládeže

Populaci lze rozdělit podle různých hledisek na jednotlivé skupiny se společnými charakteristikami. Nejčastěji podle pohlaví, národnosti, dosaženého vzdělání, profese, příjmu, náboženského vyznání, zájmů a v neposlední řadě podle věku. Standardně hovoříme o dětství, dospělosti a stáří. Tato práce se zabývá politickou participací mladých lidí. Vývojová psychologie nazývá období od 16 do 21 let jako adolescenci a pro věk mezi 25 až 35 lety má označení časná dospělost. V České republice je z právního hlediska člověk považován za dospělého a plnoletého od 18 let. Je to věk, ve kterém za sebe každý člověk nese plnou odpovědnost a může se rozhodovat bez zásahu rodičů, také může uzavřít sňatek a získává aktivní volební právo, které mu umožňuje účastnit se voleb jako volič. Vyjma osob, jímž byla svéprávnost omezena, či jí byli dokonce zcela zbaveni (ČESKO, Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb.).

Mladou osobou rozumíme člověka ve věku od 14–15 let do 30 let. Jedná se o období mezi koncem povinné školní docházky a fází života, během které končí tzv. sociální zrání, tedy přechod od dětství k dospělosti. Pro tuto věkovou kategorii se v sociologii uplatňuje pojem mládež. Je to věková skupina, která pojímá osoby nejen stejného věku, ale i podobných zájmů a postojů, dokonce i stejných biologických, psychických a sociologických vlastností. Mládež není tedy zastřešující pojem pouze pro období do 20 let, ale trvá až do 30 let. S rozvojem společnosti se zlepšují životní podmínky, snižuje se věk, ve kterém se jedinec začíná chovat jako dospělý, ale zároveň se vzdaluje věk, v němž mladý člověk přejímá povinnosti s dospělostí spojené, například zakládá rodinu (Velký sociologický slovník, [online]). Tuto skupinu tvoří v České republice skoro 18 % obyvatel (Zajíc, 2014, s. 4). Jedná se o generaci mladých, která se liší od předchozích mladých generací. Například tím, že dnes mnohem více mladých studuje vysokou školu, než tomu bylo dříve (Dunsmore a Lagos, 2008, s. 3).

3.1. Mladí lidé a volný čas

Pokud se chceme zabývat tím, zda se mladí lidé věnují politickým aktivitám, měli bychom se nejprve zaměřit na to, jak vlastně mladí lidé tráví svůj volný čas a které aktivity preferují.

To, jakým činnostem se mladí lidé věnují, se odvíjí od socioekonomického postavení rodiny, ale i od jejich vzdělání a přístupu k jednotlivým aktivitám (Maříková, 2013, s. 39).

Vhodně trávit volný čas je důležité z hlediska zdraví jedince, socializace, získávání kulturních ale i jiných vědomostí. Česká republika dlouhodobě podporuje volnočasové aktivity mládeže, neboť vhodně trávený volný čas je prevencí pro vznik sociálních patologií. Je kladen důraz na podporu přístupu k různým aktivitám dětí ze socioekonomicky znevýhodněného prostředí. Dalším důvodem, proč je volnočasovým aktivitám přikládána důležitost, je to, že během nich probíhá i neformální vzdělávání zapojených jedinců (Bárta, Boček, Husák a Kovacheva, 2014, s. 135–136).

Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání (pro období 2015–2020) věnuje pozornost i zájmovému vzdělávání, jako jsou střediska volnočasových aktivit: „Hlavní úkoly následujícího období je vytvořit vhodné podmínky pro osobnostní rozvoj mladých lidí a jejich uplatnění ve společnosti[.]“ (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy, 2015, s. 64)

Nejčastější aktivitou, kterou mladí lidé tráví svůj volný čas, je poslech hudby. Podle dat Hany Maříkové⁴ (2013, s. 38) jej preferuje 77 % mladých lidí. Mladí lidé tráví velké množství času s přáteli prostřednictvím mobilních a počítačových zařízení (dokonce tráví více času komunikací s přáteli přes internet než osobním setkáním). Dále rádi tráví volné chvíle u internetu, nebo s rodinou, či se vídají s přáteli přímo, samozřejmě většina z nich sportuje. Menší procento času věnují kroužkům, počítačovým hrám, které jsou ale stále oblíbenějšími a sledování televize, ačkoliv mezi dětmi od 6 do 15 let ji každý den sleduje 72 % z nich (Maříková, 2013, s. 38). Z dalších aktivit, které preferují někteří z nich, můžeme uvést nákupy, četbu a přípravu na vyučování, a dokonce i brigády. Aktivity, jako je návštěva divadla a kina, ze zájmu mladých postupně mizí (Zajíc, 2014, s. 28).

Stále vzrůstajícím trendem jsou sociální sítě a mobilní telefony. Mládež začíná používat tyto média ve stále nižším věku. V rámci států EU tráví česká mládež na internetu nadprůměrnou dobu. Každý den použije internet přes 75 % mladých (Zajíc,

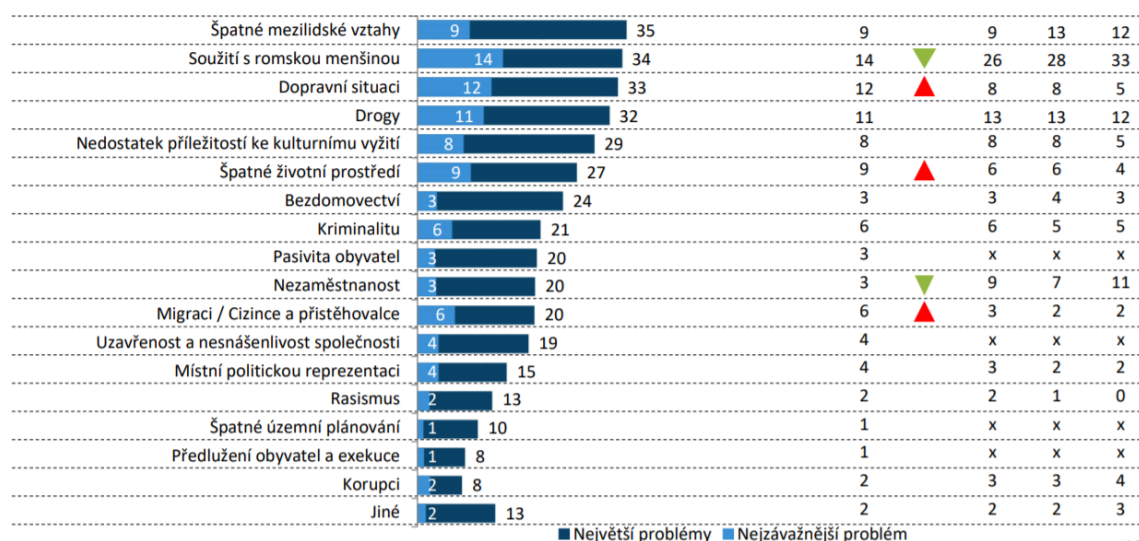
---

⁴ Jsou použita data ze Zprávy o mládeži, kterou zpracovala Mgr. Hana Maříková. Tato práce přinesla základní data o mládeži, ze kterých vychází Strategie podpory mládeže na období 2014 – 2020 (MŠMT). Novější výzkum, přinášející komplexní pohled na zájmové preference mládeže není k dispozici.

2014, s. 30–31). Internet sebou přináší samozřejmě řadu pozitiv i negativ. Za pozitivní považujeme to, že se zvyšuje mediální gramotnost mladých, jsou schopni samostatně pracovat s počítačem a využívají ho k rozšiřování svých znalostí.

Průzkumy, které realizuje Jeden svět na školách (online) se snaží zmapovat, která ze společenských témat považují mladí lidé za nutné ke zlepšení. Jako největší problém v místě svého trvalého bydliště, který je trápí, označili mladí lidé soužití s romskou menšinou. Až na druhém místě se umístil nedostatek kulturních aktivit, dále drogová problematika, nezaměstnanost, doprava, či lidské vztahy a kriminalita. Pokud se měli mladí lidé na společenská témata, která považují za kritická, podívat z celorepublikové perspektivy, umístilo se na první příčce opět soužití s romskou menšinou, vyslovilo se tak 55 % dotazovaných. To se ale o prvenství dělí s problémem politické reprezentace, což je téma, které se z hlediska problémů, které mladé lidi trápí v místě jejich bydliště, umístilo až ve druhé polovině seznamu. Můžeme tedy interpretovat toto umístění tak, že v rámci obecních samospráv jsou mladí lidé s politickou reprezentací spokojeni, ale v rámci celé republiky považují politickou reprezentaci za stejně akutní problém, jako je soužití s romskou menšinou. Obdobně se umístila i korupce, z pohledu problémů daného města je to jeden z méně závažných problémů, ale na celostátní úrovni je podle mladých čtvrtým nejkritičtějším problémem. Dále nekvalitní školství, ekonomika země, nezaměstnanost, nebo zničené životní prostředí (Zajíc, 2014, s. 38–39). V roce 2017 mladé lidi podle výzkumu Jeden svět na školách (online) nejvíce trápily špatné mezilidské vztahy a soužití s romskou menšinou. Soužití s romskou menšinou považují za zlepšující se problém. Naopak negativněji vnímají dopravu a téma migrace. Česká politická reprezentace je ve srovnání s rokem 2014 vnímána mnohem negativněji. Dokonce byla v roce 2017 hodnocena jako největší problém v rámci celé České republiky (Jeden svět na školách, 2017, [online]).

Graf 1: Největší problémy ČR podle mládeže

Zdroj: Jeden svět na školách, 2017, (online).

Nekompetentnost politiků je jedním z témat, která mladí lidé zmiňují v souvislosti s aktuálním politickým děním i v projektu Kecejme do toho (online). V tomto projektu navrhli mladí, aby bylo možno politického představitele, který začal upřednostňovat své zájmy a neplní službu veřejnosti, pokud nedokáže své chování společnosti obhájit, odvolat. Politik, který bude zbaven své funkce, protože není národem považován za kompetentního, by měl samozřejmě nést následky svého chování (Kecejme do toho, [online]).

3.2. Mladí lidé a zájem o politiku

V České republice, ale i v celé Evropě, je pro mladé lidi charakteristické, že se o politické dění příliš nezajímají a politická participace je spíše výjimkou. To je závěrem i řady výzkumů a odborníků: Jeden svět na školách (online), Kecejme do toho (online), Výzkum mládeže (online), Houška (2006), Dunsmore a Lagos (2008), Linek (2013–2017) CATCH-EyoU (2015–2018). Přesto je tato věková skupina občanů významnou z toho důvodu, že za několik let to budou právě oni, kdo bude mít největší podíl na volbách a tedy největší vliv na směřování země.

„Mladí lidé v České republice se vyznačují obecně velmi malým, a ještě dále klesajícím zájmem o politiku. Téměř nebo vůbec se o ni nezajímá 94 % mladých ve věku

15–30 let, což je vůbec nejméně ze všech evropských zemí.“ (Zajíc, 2014, s. 12) To, že mládež nemá zájem o politiku, uvedli již Dunsmore a Lagos v roce 2008 (s. 1). Projekt CATCH-EyoU⁵ (2015–2018), do kterého se zapojilo osm evropských států (včetně České republiky), zabývající se mimo jiné politickou participací mladých, tento předpoklad potvrdil.

Mladí lidé v naší republice nemají příliš zájem o veřejné dění. Téměř se o něj nezajímá až 94 % mládeže, což je nejvíce se všech států Evropské unie (Maříková, 2013, s. 48). Pouze 1 % mladých je členem politické strany (Basl, Straková a Veselý, 2010, s. 345). Mladí, kteří jsou členy politických stran, jsou více motivováni k politické participaci (Pickard, 2015, s. 5). Pozitivní je, že zůstává dost mladých lidí, kteří chodí k volbám. V letech 2007–2010 bylo podle průzkumů volit 72 % lidí ve věku 18–30 let (Zajíc, 2014, s. 41). V průzkumu Jeden svět na školách (2017, [online]) uvedlo 70 % žáků a studentů, že se již zúčastnili některé z forem politické participace, jako je podpis petice, oslovení politika, účast na politické diskuzi a organizace politické akce.

Nemůžeme však říci, že by pro mladé nebylo aktuální dění a politická situace důležité, protože oni se především zajímají o to, co se děje v jejich okolí. Právě o témata diskutující se v jejich lokalitě, které se jich osobně dotýkají, cítí se být součástí tohoto tématu a cítí se být plnohodnotným partnerem při řešení tohoto problému, jejich zájem vzrůstá. Nejvíce se pochopitelně zajímají o témata na úrovni jejich obce a nejméně o dění na evropské úrovni, která je pro ně tou nejvzdálenější úrovní (Zajíc, 2014, s. 43). Aktivně se zajímají o problematiku, které mají vliv na jejich život. Například jsou pro ně důležitá témata související se školstvím, či nespokojenost s vládním rozhodnutím, nebo s rozhodnutím ředitele jejich školy, která je mohou mobilizovat k politické participaci (Maříková, 2013, s. 49).

Dunsmore a Lagos (2008, s. 5) zjistili, že mladí mají velmi málo informací o aktuálním veřejném dění. Neboť nevěnují čas zpravodajským médiím. Obecně používají zpravodajské média velmi málo, a to jak tištěná, tak internetová. Buckingham

---

⁵ CATCH-EyoU je tříletý projekt (2015–2018), do kterého se zapojilo osm evropských univerzit (včetně Masarykovy univerzity) věnující se formám sociální a politické participace mladých lidí ve věku 16 až 26 let v Evropě. Snažil se objevit determinanty, které ovlivňují to, zda se mladý člověk rozhodne participovat, či nikoliv. Pozornost byla věnována i vlivu školy (Zpráva z projektu CATCH-EyoU, 2018).

(2000) uvádí, že je nutné předávat politické témata a informace o aktuálním dění mládeži zajímavějším způsobem, než je předávají zprávy.

Dle Sarah Pickard (2015, s. 11) zájem mladých lidí o politiku pomalu roste a můžeme v příštích letech očekávat více politických aktivit realizovaných mladými lidmi. Pro demokracii je důležité zaměřit svoji pozornost na mladé a předávat jim informace kreativním způsobem (Dunsmore a Lagos, 2008, s. 8).

3.3. Stranické preference a členství v organizacích

Zajímavý by mohl být i pohled na stranické preference mladých lidí. Jednotlivé politické strany mají i své mládežnické organizace. Většina mladých lidí se ale neangažuje v politických organizacích⁶. Podle zjištění Generation What⁷ (online) 66 % mladých lidí v České republice popírá, že by do politické strany v budoucnu vstoupilo. Sarah Pickard (2015, s. 8) však uvádí, že se v Evropě pomalu zvyšují počty mladých lidí, kteří vstupují do těchto organizací.

Výše jsme podotkli, že ačkoliv se aktivně mladí lidé v politice neangažují, voleb se účastní. Komu tedy dávají svůj hlas? Jak doložím v následujících zjištěních, k dospívání patří vyhraněné názory a poněkud radikální myšlení, a tak je to i s volebními preferencemi mladých. Volební preference mladých jsou velmi různorodé, ale je možno všimnout si, že studenti gymnázií a vysokých škol volí spíše ANO 2011 a TOP 09, zatímco žáci učňovských oborů upřednostňují častěji Dělnickou stranu sociální spravedlnosti a Komunistickou stranu Čech a Moravy. Mladí lidé volí často i novější strany, jako je Pirátská strana a SPD Tomia Okamury, kterou preferují velmi často žáci učilišť. V roce 2017 byly pro studenty nejlákavější volební programy politických stran ANO 2011, SPD Tomia Okamury, Pirátské strany a TOP 09 (Jeden svět na školách, 2017, [online]).

Pokud se budeme zajímat o to, zda se mladí lidé účastní organizovaných aktivit, zjistíme, že většina z nich se aktivit řízených politickými organizacemi neúčastní. Výzkum mládeže (online) uvádí, že nejvíce preferovanými aktivitami jsou sportovní aktivity, kulturní akce a akce pořádané různými volnočasovými kluby. Mnohem více než

---

⁶ Jednotlivé výzkumy uvádějí data o zapojení mladých do politických organizací, nikoliv o jejich účasti v mládežnických organizacích.

⁷ Generation What je projekt, do kterého se zapojují mladí lidé po celém Evropském prostřednictvím dotazníku na webu jsou zjišťovány názory mladých lidí ve věku 18 až 34 let.

politickými organizacemi jsou mladí lidé v České republice lákáni aktivitami spojenými s cílem zlepšit místní komunitu. Organizované politické aktivity se umisťují až na pátém místě mezi nejvíce preferovanými aktivitami mladých lidí. Ovšem značně zaostávají za výše zmíněnými aktivitami, jako je sport a kulturní akce. Především je nutné upozornit, že politické aktivity jsou preferovány stejně často jako například aktivity spojené s životním prostředím a aktivity podporující lidská práva a globální rozvoj (Výzkum mládeže, [online]).

Velmi málo mladých je členem neziskových organizací. Nejčastěji vstupují do organizací spojených s kulturou, jako je pěvecký sbor, divadelní kroužek nebo taneční soubor. Z dalších organizací, jejichž členy se mohou mladí lidé dobrovolně stát, bych zmínila instituce pomáhající starším lidem a lidem se zdravotním postižením, instituce na ochranu životního prostředí a zvířat a politické strany a hnutí. Pouze 1 % mladých lidí v České republice bylo v roce 2006 členem nějaké politické organizace (Basl, Straková a Veselý, 2010, s. 345). Dobrovolnictví se věnuje pouze čtvrtina mladých lidí.⁸ (Výzkum mládeže, [online]). U lidí, kteří se angažují v dobrovolnických organizacích, je podle zjištění Vráblíkové (2009, s. 876) vyšší pravděpodobnost, že se budou i více angažovat v politice. Může to být tím, že v těchto organizacích si osvojují občanské dovednosti a potkávají se s politicky aktivními lidmi.

V hlavní oblasti zájmu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy je i podpora dobrovolnictví, nejen přivést více mladých lidí k dobrovolnické činnosti, ale oceňovat již pracující dobrovolníky, například ty, kteří se věnují ve volném čase práci s dětmi (Bárta, Boček, Husák a Kovacheva, 2014, s. 136).

Za pozornost stojí i to, že někteří mladí lidé považují život v socialistickém Československu za lepší či spíše lepší ve srovnání se životem v naší zemi. Vzrůstá počet těch, kteří považují život v minulém režimu za lepší, než je život v demokracii, v takové podobě, jakou máme nyní. V roce 2009 ho podle průzkumu Jeden svět na školách (online) hodnotilo za lepší 21 % dotázaných a o tři roky později se takto vyjádřilo již 31 % dotázaných. Okolo 20 % mladých lidí považovalo život v socialismu za podobný dnešnímu životu (Zajíc, 2014, s. 43).

Mladí lidé vstupují velmi málo do politických stran. Ty se snaží přivést mladé lidi k politické participaci. Zakládají proto i mládežnické organizace. Politické strany by se

---

⁸ Pozn. vzhledem k situaci v letošním roce, je možné, že se během nouzového stavu počet lidí podílejících se na dobrovolnické činnosti zvýší.

měly věnovat svým mládežnickým organizacím, neboť si vychovávají své další členy, kteří se mohou ve veřejném prostoru výrazně prosadit (Pickard, 2015, s. 12). Měly by zajistit, aby byl hlas mladých lidí slyšet a dát mladým prostor pro prosazování jejich zájmů a v tomto snažení je podporovat. Politické strany by měly spolupracovat se svými mládežnickými organizacemi i při tvorbě volebního programu (Deželan, 2018, s. 22).

Pokud zvolíme pro mládež atraktivní formu, zvyšuje se její zájem o veřejné dění a zvyšují se i její občanské znalosti. Tito lidé se více aktivně zapojují do politiky a z možností politické participace si vybírají spíše nekonvenční formy účasti na veřejném dění (Dunsmore a Lagos, 2008, s. 7).

3.4. Příčiny nezájmu o veřejné dění a nízké politické participace mladých

Demokracie znamená vláda lidu, každý občan má právo účasti na politickém rozhodování. Naše forma státu tedy sama ze své podstaty předpokládá, že se občané budou o politiku nejen zajímat, ale i do ní aktivně zasahovat. Přírozeným stavem by tedy byla aktivní účast všech občanů na vládě. Proč tomu tak není? Proč řadu lidí politika nezajímá? A proč právě mladé lidi, kteří mají moc něco změnit a mají budoucnost před sebou? To oni budou rozhodovat o směřování státu v následujících desítkách let. Neseme si řadu práv, jako je svoboda slova, možnost volit, kandidovat,... Přesto jako by nás tato práva nezajímala. Jako by nás začala lákat až ve chvíli, když nám jsou odcizena.

V rámci EU se o politiku průměrně zajímá 20 % mladých lidí ve věku od 15 do 30 let. Rozdíly jsou patrné i mezi skupinou lidí mezi 15 a 30 lety. Člověk v 15 letech věnuje minimum času myšlenkám o politice ve srovnání s mladým člověkem, který je jen o deset let starší. Ovšem nezájem mladé generace se v posledních letech dokonce zvyšuje. V roce 2002 se vůbec či skoro vůbec politikou nezabývalo 83 % mladých lidí a o osm let později, v roce 2010, to již bylo 94 %, což je alarmující číslo (Zajíc, 2014, s. 41). Otázkou zůstává, čím je tento vzrůstající trend způsoben?

Touto otázkou a mnoha dalšími se zabývá obor politická socializace. Jak název napovídá, spojuje politologii a sociologii, ale i třeba psychologii. Zajímá se o to, kdy a jak se utváří postoje člověka k politice a k politické angažovanosti (Basl, Straková a Veselý, 2010, s. 334).

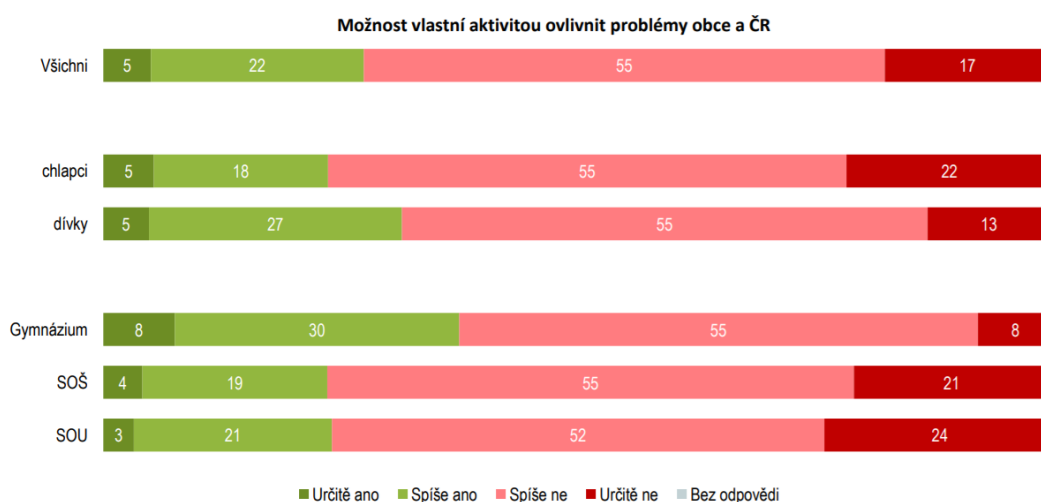

Důvody, proč se mladí lidé příliš nezajímají o politické dění jsou podle dat Maříkové (2013, s. 49): nezájem o ni (65 %), nespokojenost s aktuální situací (38 %) a pocit, že není možnost něco změnit (22 %). Přesto se 72 % mladých účastní voleb, což je vysoké číslo, avšak ve srovnání s evropským průměrem stále malé (Zajíc, 2014, s. 40). Zájem mladých lidí o politiku je v médiích prezentován jako negativní, což je může ještě více demotivovat (Pickard, 2015, s. 1).

Vliv na motivaci mladých lidí k účasti na politických aktivitách má i to, zda člověk věří, že může něco změnit. Pokud není přesvědčen o tom, že může sám ovlivnit dění ve své zemi, nebude mít ani zájem o to, aby se sám politicky angažoval (Linek, 2015, s. 87). Většina mladých se domnívá, že jejich hlas není politiky vnímán jako rovnocenný (Jeden svět na školách, 2017, [online]). Přesto je podle webu Generation What⁹ (online) více než polovina dotázaných mladých přesvědčena, že má budoucnost ve svých rukou.

Následující graf zobrazuje výsledky průzkumu, který zjišťoval, zda mají mladí lidé pocit, že mohou ovlivnit politické rozhodování. Jedná se o průzkum, který se zabýval pouze názory mladých lidí do dvaceti let, přesto je velmi zajímavé, že většina mladých lidí je přesvědčena, že nemá vliv na veřejné dění, a pokud část mladých věří, že tento vliv má, není k participaci dostatečně motivovaná. Z těchto důvodů je tento graf v práci prezentován:

Graf 2: Názory mladých lidí na možnost zapojení do řešení problémů

Zdroj: Jeden svět na školách, 2017, (online).

⁹ Generation What je projekt, do kterého se zapojují mladí lidé po celém Evropě. Prostřednictvím dotazníku na webu jsou zjišťovány názory mladých lidí ve věku 18 až 34 let.

Mladí lidé často hovoří o tom, že nemají dostatek času. Mládež udává, že nemá čas pro sebe a své přátele a tím pádem ani pro sledování například aktuální politické situace ve světě (Zajíc, 2014, s. 40). V roce 2017 souhlasilo s tvrzením, že politika je ovlivnitelná, pouze 27 % studentů, 17 % si dokáže představit, že by se stalo politikem a 41 % uvedlo, že se v budoucnu hodlá aktivně zapojovat do veřejného dění, což je ve srovnání s předchozími údaji vysoké číslo (Jeden svět na školách, 2017, [online]).

Podle webu Kecejme do toho (online) jsou mladí lidé velmi nespokojeni s chováním autorit. Mladí velmi kriticky vnímají, pokud vidí, že autority využívají své moci k prosazení vlastních zájmů. Mají i pocit, že je autority nedostatečně respektují a nejeví zájem o jejich názory a nepovažují mladé lidi za rovnocenné partnery v dialogu (Pickard, 2015, s. 4). Tato tvrzení podporuje i web Generation What (online), pouze 2 % mladých uvedla, že většina politiků není zkorumpovaná a více než 80 % z dotázaných nemá o politiku zájem.

„Politici neplní své funkce vzoru a dobrého správce státu. Někteří svými kroky naopak vyvolávají pohoršení, deziluzi, a tím atmosféru ve společnosti jen zhoršují. Politický systém České republiky není schopný se s takovými projevy reálně vypořádat, což je negativně vnímáno.“ (Zajíc, 2014, s. 15)

S tím je spojená i nespisovná a v některých případech dokonce vulgární mluva předních českých představitelů na veřejnosti a v médiích. Již žáci šestých tříd jsou schopni odlišit výrazy spisovné od nespisovných a mladí lidé si toho, zda se politik dopouští v mluveném projevu nedostatků, všimají a negativně to hodnotí. Politici by se měli více zajímat o názory mladých lidí (Pickard, 2015, s. 12).

Za nedostatečnou považují mladí i legislativu, zdá se jim mnohdy složitá a nedůsledná a jsou přesvědčeni, že dochází k obcházení zákonů a náš soudní systém je v některých vybraných případech nespravedlivý (Zajíc, 2014, s. 15).

To, jestli budeme politicky participovat, je svobodným rozhodnutím každého z nás a jedním z faktorů, který má na toto rozhodnutí vliv, je naše přesvědčení o tom, zda máme možnost něco ovlivnit. Na tomto se shodují i mladí lidé a jako jeden z důvodů neúčasti uvádějí právě pocit, že jejich názor nikoho nezajímá a nejsou rovnocennými partnery v diskuzi (Linek, 2017, s. 102). Mládež je přesvědčena, že jejich názory nejsou brány vážně (Dunsmore a Lagos, 2008, s. 2). Více než polovina z nich se považuje za nedostatečně informované (například ze strany školy, ale i vlády) o aktuálním politickém dění a uvítala by, kdyby tyto informace dostávala (Maříková, 2013, s. 40).

V roce 2017 uvedli studenti jako nejvlivnější příčinu jejich nezájmu o politiku neinformovanost (Jeden svět na školách, 2017, [online]). Dunsmore a Lagos (2008, s. 1) uvádějí, že mladí nemají dostatečné kognitivní schopnosti a politické znalosti, aby mohli činit správná rozhodnutí, pokud by měli možnost rozhodovat o veřejném dění. Nemají znalosti, které by jim pomohly například rozlišit pravici od levice a jednotlivé politické strany (Pickard, 2015, s. 4). Tím vzrůstá důležitost předmětu výchova k občanství a zařazení politologie do výuky. Žáci by především chtěli mít možnost ovlivňovat politická rozhodnutí, která na ně mají vliv, jako jsou rozhodnutí v oblasti školství (Maříková, 2013, s. 40). Neinformovanost o veřejném dění může být způsobena i velkým množstvím informací, které překračují rozumové možnosti mladého člověka a on již není schopen takového množství informací zpracovávat (Dunsmore a Lagos, 2008, s. 2). S tím souvisí i to, že aktuální politické aktivity, které jednotlivé subjekty nabízejí, jsou pro mladé neatraktivní (Pickard, 2015, s. 11). Často mladí lidé uvádějí jako důvod to, že nenašli stranu, která by zastupovala jejich názory (Dunsmore a Lagos, 2008, s. 4). I čeští studenti uvádějí, že nenašli stranu, s jejímiž názory by souhlasili, že mají nedůvěru ve stávající politické strany a že nemají v politice žádného vrstevníka, který by prosazoval jejich zájmy (Jeden svět na školách, 2017, [online]).

Nízká politická participace mladých a jejich malá informovanost o aktuálním dění jsou nebezpečím pro demokracii (Dunsmore a Lagos, 2008, s. 1). Důležité je přesvědčit mladé, že politická participace je pro ně přínosná (Vlachová a Lebeda, 2006, s. 11). Tato situace není ve světě ničím ojedinělým, nízký zájem mladých o politikou participaci je charakteristický i pro zbylé evropské státy (Pickard, 2015, s. 5).

3.4.1. Koncept politické efektivity

Koncept politické efektivity je znám od 50. let 20. století. Je založen na tom, zda je člověk přesvědčen o tom, že může svými aktivitami něco změnit. Není podstatné, jestli jeho činnosti skutečně ovlivňují politické dění, ale na samotném přesvědčení člověka, zda má takovou moc. Toto přesvědčení má sílu ovlivnit lidské rozhodování, následné chování a je tedy silným motivačním prvkem (Linek, 2017, s. 102).

V rámci pocitu politické efektivity se rozlišují dvě dimenze. Pro tyto dvě dimenze se používají označení vnější a vnitřní pocit politické efektivity. Pociť vnitřní politické efektivity je založen na osobním přesvědčení, že jedinec má schopnosti ovlivnit politické dění. Vychází tedy z individuálních charakteristik jedince, jako je jeho zájem o politiku,

vědomosti a sebevědomí. Pocit vnější politické efektivity poté chápeme jako přesvědčení, že politika je ovlivnitelná. Není tedy přímo závislý na tom, zda je člověk přesvědčen, že má moc něco změnit, jako tomu je u pocitu vnitřní politické efektivity, ale je založen na pocitu, zda je politiku možno ovlivnit. Souvisí s důvěrou v politický systém a jeho instituce, zatímco pocit vnitřní efektivity spíše s důvěrou ve své schopnosti. Přesvědčení, zda jsou politické instituce ovlivnitelné, souvisí i se spokojeností jedince s jejich činností, nejedná se tedy o tytéž pojmy. Pokud má člověk pocit politické efektivity, má tedy pocit, že politika je ovlivnitelná a on sám má schopnost ji ovlivnit. V opačném případě je jedinec přesvědčen, že politické instituce nemůže ovlivnit, neboť to není možné a on sám nemá dostatečné sebevědomí, aby věřil ve své schopnosti a politika je pro něj vzdálená a příliš složitá, a proto o ni nejeví zájem (Linek, 2017, s. 104–106; Vráblíková, 2009, s. 875).

Podle Lukáše Linka (2017, s. 107) má pocit politické efektivity velmi málo občanů. Jen malé množství lidí důvěřuje politickým institucím a je přesvědčeno, že je možné svým hlasem činnost těchto složek ovlivnit. 10 % občanů je toho názoru, že politiky zajímají pouze názory jejich voličů a po zvolení ztrácí kontakt i s nimi. Pocit vnitřní politické efektivity má více lidí. Třetina občanů je toho názoru, že rozumí aktuálním problémům a čtvrtina je přesvědčena, že by si jako politický představitel vedla dobře. Pouze pětina se cítí být dostatečně připravena na práci politika. Pocit politické efektivity v průběhu let 1996 až 2014 se příliš nezměnil. Pokud by byla 0 hodnotou pocitu nízké politické efektivity a 1 představovala vysokou úroveň této proměnné, pohybuje se průměrně okolo 0.27 a můžeme říci, že se toto číslo nadále snižuje. Tedy, že lidé mají stále méně pocit, že politické instituce mohou být ovlivněny. Naopak pocit vnitřní politické efektivity nám mírně vzrůstá. Pokud bychom zanechali hodnoty 0 až 1, jako byly v předešlém případě, dosahoval by pocit vnitřní politické efektivity v roce 2014 hodnoty 0,42. Při zjišťování pocitu vnější politické efektivity nesmíme opomíjet, že závisí také na konkrétním složení vlády a stranických preferencích voliče. Pokud vládu tvoří politická strana, které dal volič hlas a sdílí stejné názory jako tato strana, můžeme předpokládat, že jeho pocit vnější politické efektivity bude pozitivnější, než pokud by byla ve vládě strana z opačného konce politického spektra (Linek, 2017, s. 107–111). Vráblíková (2009, s. 875) uvádí, že ti, kteří mají vyšší pocit politické efektivity, se angažují více. Z mladých lidí se cítí být méně než 50 % dostatečně vzdělaných a informovaných o aktuálních politických problémech, aby byli schopni se podílet na jejich řešení (Jeden svět na školách, 2017, [online]).

4. Mladí lidé, volby a volební účast

Volby jsou specifickou a nejčastější formou politické participace (Vráblíková, 2009, s. 878). Po dovršení věku 18 let disponuje každý svéprávný člověk aktivním volebním právem, tedy právem volit. Zároveň už v 18 letech může být člověk zvolen zastupitelem do obecní či krajské samosprávy. Ve věku 21 let má možnost účastnit se voleb i jako kandidát do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Od 40 let pak smí kandidovat na funkci senátora, či prezidenta republiky. Volební právo, účastnit se voleb jako kandidát, se nazývá pasivním volebním právem. Volby jsou tajné a každý hlas má stejnou váhu. Volební právo je všeobecné, vlastní každému občanovi České republiky, který dovršil patřičného věku a nebyl zbaven svéprávnosti. Mladý člověk ve věku 18 až 35 let má tedy právo nejen chodit k volbám jako volič, ale může i sám kandidovat do obecního zastupitelstva, krajského zastupitelstva a do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR (ČESKO, Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb.).

„Teprve před několika málo lety získal volební právo a možnost ovlivňovat tímto způsobem dění v této zemi první ročník mladých lidí, kteří se narodili po pádu komunistického režimu a vyrostli tak ve zcela jiném politickém klimatu než generace jejich rodičů.“ (Kudrnáč, 2015, s. 527)

Jednou z hypotéz, která vysvětluje rozhodování voličů o tom, komu dají svůj hlas, je, že se někteří rozhodují pouze podle charakteristik kandidátů, které jsou uvedeny na kandidátní listině, jako je pohlaví, věk, vysokoškolský titul, etnická příslušnost, stranická příslušnost, profese a pořadí na kandidátní listině. Volba, při které se volič rozhoduje pouze podle uvedených individuálních charakteristik na kandidátce, je typická spíše pro voliče, který se o politické dění příliš nezajímá a není motivován k většímu zájmu o politické kandidáty, což je typické i pro řadu mladých voličů. Důvodem tohoto výběru je to, že lidé mají pocit, že právě kandidát, který je jim podobný, bude nejlépe hájit jejich zájmy, neboť budou podobné těm jeho. Můžeme tedy předpokládat, že mladého kandidáta podpoří hlasem právě jeho vrstevníci (Bernard, 2012, s. 616).

Politické strany se snaží přilákat mladé voliče pomocí moderních technologií a sociálních sítí. Kandidáti a jednotlivé strany zakládají profily na sociálních sítích a motivují mladé ke sdílení příspěvků s politickou tematikou. Snaží se dostat do povědomí mladých lidí prostřednictvím jimi preferovaných médií (Pickard, 2015, s. 8).

Sarah Pickard (2015, s. 1) uvádí, že volební účast mladých je zřetelně nižší, než je tomu u ostatních generací. I Lukáš Linek (2015, s. 80) došel k závěru, že mladí lidé ve věku 18 až 29 let jsou skupinou voličů, která se voleb účastní nejméně. „V roce 2010 uvedlo 53 % mladých lidí ve věku 18–30 let, že volilo v posledních volbách na národní úrovni. Mezi 15–20letými by se voleb, pokud by měla možnost, zúčastnila polovina.“ (Zajíc, 2014, s. 12) Podle dat Maříkové (2013, s. 51) se v uplynulých letech zúčastnilo voleb alespoň jedenkrát 72 % mladých lidí. Podle dat projektu Jeden svět na školách (2017, online) se zvyšuje zájem mladých lidí o volby. Lukáš Linek (2017b, [online]) se zabýval volební účastí a z jeho studie, mapující volby v letech 1998 až 2017, vzešlo, že na volební účast má velmi výrazný vliv věk a vzdělání jedince. Na volební účast má vliv i socioekonomické zázemí (Jeden svět na školách, 2017, [online]).

V rámci všech věkových kategorií, samozřejmě bez dětí, které nedosáhly plnoletosti a nemohou se tedy účastnit voleb, jsou to právě mladí lidé ve věku od 18 do 29 let, kteří mají volební účast nejnižší. Pokud bychom data o volební účasti zadali do grafu, viděli bychom, že křivka značící volební účast lidí od 18 do 29 let by byla oproti zbylým křivkám, které se překrývají, výrazně oddělena a pohybovala by se ve spodní části grafu. Dokonce dochází k přibližování křivky mapující volební účast lidí ve věku 30 až 39 let ke křivce značící generaci do 30 let. Mohli bychom uvažovat o tom, že tito voliči jsou onou skupinou lidí, která v předešlých volbách patřila do skupiny voličů ve věku 18 až 29 a jejich motivace jít k volbám se s přibývajícím věkem nezměnila (Výzkum mládeže, [online]). Nízká volební účast je spojena především s mladým člověkem, který je svobodný, žije v pronajatém bytě a často se stěhuje (Pickard, 2015, s. 4). Nízká volební účast se netýká pouze České republiky, ale jedná se o celoevropský fenomén, jak potvrzují studie volební účasti (Deželan, 2018, s. 8).

Pokud se budeme zajímat o důvody volební neúčasti, je nutné rozlišit dvě kategorie nevoličů a to dobrovolné nevoliče a ty, kteří se neúčastní voleb proto, že jim účast zamezena určitou překážkou. Onou překážkou bývá to, že se volič v době voleb nevyskytuje v lokalitě svého bydliště, ve které je voličem a nezřídil si voličský průkaz. Překážkou může být i časové vytížení zapříčiněné prací (Linek, 2015, s. 78). Dalším důvodem, proč mladí lidé nechodí k volbám, je to, že neobjevili žádnou politickou stranu, pro kterou by hlasovali. Pouze 30 % mladých našlo politickou stranu, která by zastupovala jejich zájmy (Maříková, 2013, s. 52). Někteří mladí lidé nevidí smysl v tom chodit k volbám, pokud mají stranické preference malé politické strany, která se opakovaně nedostává do sněmovny (Pickard, 2015, s. 4).

Za důvod své neúčasti uvádějí mladí velmi často nezájem o politiku a to, že jí nerozumí. Nemají znalosti, které by jim pomohly například rozlišit pravici od levice a jednotlivé politické strany (Pickard, 2015, s. 4). Žádná jiná věková skupina neuvádí tento důvod s takovou frekvencí jako právě mladí. Ovšem nejčastěji nechodí mladí lidé volit proto, že jsou v době konání voleb mimo domov například na dovolené. Špatný zdravotní stav znemožňuje účast na volbách nejméně z nich (Linek, 2015, s. 80). Nezájem o politiku a nespokojenost s politickou reprezentací jako důvod volební neúčasti jsou závěrem i průzkumu projektu Jeden svět na školách (2017, [online]).

Jednou z možností, jak umožnit účast na volbách těm, kteří se voleb neúčastí z důvodu, že jsou v době konání voleb mimo své bydliště, nebo jsou zaneprázdněni, je elektronické hlasování. To by bylo zvláště pro mladé lidi způsobem, jak jednoduše hlasovat a mohlo by vést ke zvýšení volební účasti. Jako další možnost, jak zvýšit volební účast mládeže, se nabízí i snížit věk pro aktivní volební účast z 18 na 16 let. Tedy na věk, ve kterém mládež ještě navštěvuje střední školy, které se snaží motivovat žáky k zájmu o veřejné dění (Pickard, 2015, s. 12).

4.1. Mladí lidé a pasivní volební právo

Věková kategorie, které se v této práci věnuji, se může účastnit voleb i pasivně. Kromě možnosti hlasovat ve volbách mohou mladí lidé i sami kandidovat do obecních a krajských zastupitelstev a do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR (ČESKO, Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb.).

Bernard (2012, s. 226), který se věnuje individuálním charakteristikám kandidátů, uvádí, že mladí lidé mají nižší šanci na úspěch ve volbách. V roce 2010 to byla 16,2% šance ve srovnání s lidmi staršími 30 let, kteří měli šanci uspět dvojnásobně větší, až 32,3%. Obdobně je to u kandidátů, kteří mají vysokoškolský titul, tito lidé mají pravděpodobnost zisku mandátu 43,4 %. Pokud kandidát má již zkušenosti s úspěšnými volbami, je pravděpodobnost jeho znovuzvolení 73,1%, u kandidáta zvoleného víckrát dokonce 81,1%, oproti tomu člověk, který je ve volbách nováčkem, má šanci pouze 16,1% (Bernard, 2012, s. 226). Pravděpodobnost zvolení podle vzdělání a předchozí politické zkušenosti uvádím z toho důvodu, že přímo souvisí s věkem, neboť mladý člověk ve věku 18 let, který kandiduje poprvé, nemůže mít z logických důvodů zatím za sebou žádný předchozí úspěch ve volbách a ani nemůže disponovat vysokoškolským

titulem. Oba dva tyto faktory snižují šanci člověka na zvolení, čímž je postavení mladého člověka ve volbách značně znevýhodňující a šance na získání mandátu jsou daleko nižší než u staršího spoluobčana.

Podle dat, které zpracoval Tomáš Deželan (2018, s. 9), je v jednotlivých státech EU počet mladých lidí, kteří se angažují v politice velmi malý a mladí lidé v ní nemají dostatečné zastoupení.

Při volbách mohou mít na zvolení vliv individuální charakteristiky jednotlivých kandidátů. Na samotném volebním lístku vždy kromě jména a politické příslušnosti kandidáta, najdeme i informace o zaměstnání, věku, pohlaví, bydlišti, ale i o dosaženém vzdělání, neboť vysokoškolské tituly jsou u jmen uvedeny také, či o etnické příslušnosti, která může být někdy patrná ze jména. Kandidáti se zpravidla snaží uvést do povědomí co největšího množství voličů, prezentovat nejen své politické názory a cíle, ale i své pracovní a životní úspěchy, své pozitivní stránky, a dokonce i vzhled. Často se ale voliči s většinou kandidátů setkají až na kandidátní listině a názor na kandidáta si vytvoří podle uvedených informací. Další informací, která může ovlivnit volbu je i umístění na kandidátní listině. Lídři stran jsou běžně uváděni na prvních místech. Vyskytují se i výjimky, kdy si zkušený a úspěšný kandidát nechá přidělit poslední místo s důvěrou, že získá dostatek preferenčních hlasů. Mladý člověk obvykle není uveden na kandidátní listině na předních místech. Jeho šanci je, že získá dostatek preferenčních hlasů. Tyto šance jsou vyšší, pokud kandiduje v menších obcích. Mladých lidí kandiduje ve volbách málo a jsou určitým způsobem znevýhodněni, neboť jsou na kandidátních listinách umístěni na horších pozicích a jejich šance na zvolení je menší než u kandidátů nad 30 let. Obdobně mají nevýhodnou pozici i lidé nad 60 let a ženy (Bernard, 2012, s. 630).

Jako důkaz malého zastoupení mladých politických kandidátů uvádím v následující tabulce data z voleb do krajských zastupitelstev v roce 2016, do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2017 a do obecních zastupitelstev v roce 2018. Zdrojem dat je Český statistický úřad. Důvodem, proč nebyla vybrána data ze senátních voleb, je to, že mladý člověk ve věku 18 až 35 let svým věkem nesplňuje podmínky pro kandidaturu na post senátora nebo prezidenta republiky.

Tabulka 1: Věk kandidátů ve volbách

	Kandidáti do zastupitelstev krajů 2016		Kandidáti do České národní rady a do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR 2017		Kandidáti do zastupitelstev obcí 2018	
	Počet kandidátů					
Počet kandidátů	11 803	100 %	7 524	100 %	216 138	100 %
Věk 18–29 let	1 149	9,7 %	801	10,7 %	20 020	9,3 %
Věk 30–49 let	5 582	47,3 %	3 593	47,8 %	110 287	51,0 %
Věk 50 let a více	5 072	43,0 %	3 130	41,6 %	85 831	39,7 %

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ.

Dle Bernarda (2012, s. 619) je v českém prostředí zhruba 80% pravděpodobnost, že bude zvolen již dříve zvolený kandidát a pouze 20% šance, že se prosadí nový protikandidát. Mladý člověk, který se pokusí kandidovat, má podle průzkumů pouze 20% šanci na úspěch. Větší šance na zvolení má na komunální úrovni, především v menších obcích.

5. Vybrané determinanty

V následující části budou představeny vybrané determinanty, které mají vliv na utváření postojů mladých lidí k politice a motivují mladého člověka k politické participaci. Z obecně známých faktorů, které mají vliv na mobilizaci k politické participaci, bych uvedla vliv rodiny, rodičů a vrstevnických skupin, dále vliv školy, zájmových organizací, vliv prostředí, ve kterém mladý člověk vyrůstá a pobývá a v posledních letech sílící vliv médií. Pokud se věnujeme přímo lidem politicky aktivním, hraje důležitou roli i jejich pohlaví a věk.

Společnost bychom mohli rozdělit podle relevantních vlastností. Tyto charakteristiky jsou obvykle neměnné. Pohlaví, ale i vzdělání a příjem jsou relativně stabilní, obdobně je to i s politickými názory. Zbylé determinanty se mohou v průběhu času proměňovat. Typickou sociodemografickou charakteristikou, která se mění v čase, je věk (Petrúšek, 2017, s. 151). „Různá míra zapojení jednotlivých sociodemografických skupin do politiky tak může vést k nedostatečnému reprezentování některých zájmů

a naopak k nadreprezentování zájmů jiných.“ (Petrúšek, 2017, s. 152) Sociodemografické charakteristiky mají silný vliv na motivaci k politické participaci. Velký vliv má zájem o politiku, který je spoluutvářen individuálními charakteristikami (Vráblíková, 2009, s. 885). Politická participace je ovlivňována individuálními charakteristikami jedince, makro faktory (ekonomika země, vyspělost země, typ demokracie), zájmem o politiku a pocitem politické efektivity (Vlachová a Lebeda, 2006, s. 15).

Teorie nazývaná jako teorie zdrojů

Jako zdroje můžeme uvést věk, vzdělání, pohlaví, příjem a s nimi spojený status, který člověku společnost přisoudila. Lidé, kteří disponují lepšími zdroji, budou mít i pozitivnější pocit vnitřní politické efektivity (Linek, 2017, s. 114). Jednotlivé formy politické participace se liší ve zdrojích, které musí občané vynaložit k jejich realizaci. K některým formám je potřeba čas, k jiným finance a k dalším vzdělání. V evropských zemích vliv sociodemografických charakteristik na politickou participaci slábne (Vráblíková, 2009, s. 873).

Jednotlivé determinanty se také liší v tom, jakou politickou aktivitu budeme sledovat. Nemůžeme říci, že by jeden faktor měl za následek pouze pozitivní chování. Například děti, jejichž rodiče dosáhli vysokoškolského vzdělání, jsou sice více politicky aktivní, ale také mají nižší respekt k zákonům (Basl, Straková a Veselý 2010, s. 348). Na utváření stranických preferencí mladých lidí má prvotní vliv rodina, vrstevníci a škola (Kudrnáč, 2015, s. 528). Patrné jsou rozdíly mezi žáky gymnázií a žáky učilišť, ovšem tento rozdíl nemusí být determinován právě výběrem školy, ale také vzděláním rodičů, protože vzdělání rodičů a s tím spojená jejich profese, status a finanční možnosti, ovlivňují, jakou školu bude navštěvovat jejich dítě (Bernard, 2012, s. 616).

V demokratických zemích by měli mít všichni občané stejné právo podílet se na politickém rozhodování. Samozřejmě je svobodnou volbou každého jedince neúčastnit se tohoto rozhodování, pokud není k politické participaci dostatečně motivován a nemá zájem podílet se na veřejném dění. Nepříznivé ale je, pokud nemá každý člověk možnost podílet se na veřejném dění a dochází k nerovnosti v přístupu k politickému rozhodování. Politická rovnost je ideálem, kterého by měl každý demokratický stát dosáhnout. Je ale skutečně pouze ideálem, neboť jí reálně dosáhnout nelze. Ačkoliv se budeme o tuto rovnost snažit, vždy hrozí, že některé skupiny lidí budou mít na rozhodování větší podíl než jiné. Základem pro dosažení politické rovnosti je demokracie, neboť je založena na

rovném přístupu všech občanů k rozhodování své země (Verba, 2003, s. 663). Vhodnou formou účasti na politickém rozhodování je hlasování ve volbách, neboť každý občan má jeden hlas a všechny hlasy jsou si rovny (Vráblíková, 2017, s. 134).

„Často se stává, že zájmy různých občanů jsou ve vzájemném konfliktu. Není tedy možné, aby v situaci konfliktních zájmů bylo s každým zacházeno stejně. Podstatné avšak je, aby při procesu rozhodování byly zohledněny zájmy všech aktérů, kterých se dané rozhodnutí týká.“ (Petrůšek, 2017, s. 145) To, jaké zájmy budou v politice upřednostňovány, se odráží od toho, kdo tvoří politickou reprezentaci. Pokud nebudou mít mladí lidé v politice své zástupce, kteří by prosazovali jejich zájmy, je pravděpodobné, že tyto zájmy nebudou v centru veřejného dění. Je proto důležité, aby se každý občan podílel na politickém rozhodování, respektive, aby byly zájmy všech občanů zohledňovány státní mocí. Neboť v opačném případě hrozí, že budou některé zájmy upřednostňovány na úkor jiných. Cestou, jak zajistit, že nebude některý zásadní jev opomíjen, je to, že každá skupina obyvatel, ať už podle věku, pohlaví, či etnické příslušnosti, bude mít v politice svého zástupce.

5.1. Socioekonomické postavení

To, zda mladý člověk participuje, je výrazně ovlivněno jeho socioekonomickým postavením. Právě nerovnost socioekonomická může zapříčinit nerovnost politickou a politická nerovnost zpětně posiluje i nerovnost socioekonomickou (Vráblíková, 2009, s. 872). Zjednodušeně řečeno můžeme říci, že člověk s dobrým socioekonomickým zázemím bude mít větší moc při politickém rozhodování a bude mít možnost ovlivnit politiku tak, aby přinesla výhody pro něj, a naopak člověk s horším socioekonomickým postavením bude mít obtížnější cestu k prosazení svých zájmů. Přístup k politice je tedy ovlivněn zdroji, jimiž jedinec disponuje. Například člověk s velkým jměním má logicky i možnost financovat volební kampaň, na rozdíl od člověka s minimálním příjmem. Stejně tak člověk s vyšším dosaženým vzděláním a dobrými komunikačními dovednostmi, pravděpodobně přesvědčí více voličů než člověk negramotný. Pokud se jedinec neúčastní politického rozhodování, protože nemá o toto rozhodování zájem, je to jeho svobodná volba, kterou mu život v demokracii nabízí. Problematické je, pokud je člověk k participaci dostatečně motivován, ale z důvodu socioekonomické nerovnosti, k ní nemá stejný přístup jako ostatní (Bernard, 2012, s. 619).

Vhodnou formou, při které mizí socioekonomické rozdíly mezi lidmi a tedy i nerovnost, kterou mohou tyto rozdílné zdroje znamenat, je hlasování ve volbách. Neboť každý občan disponuje jedním hlasem, který má stejnou váhu jako ostatní hlasy a k účasti na volbách potřebuje pouze čas, který je potřeba k cestě do volební místnosti a dostatečné kognitivní znalosti, které mu pomohou vybrat vhodného kandidáta (Vráblíková, 2017, s. 134).

Socioekonomický status nemá tak silný vliv na utváření stranických preferencí dítěte jako vliv rodiny. Vliv socioekonomických podmínek sílí s přibývajícím věkem. Do 20 let není tak výrazný jako vliv rodiny, ale v dospělosti je to právě socioekonomické postavení, které ovlivňuje politickou participaci jedince (Kudrnáč, 2015, s. 539).

Lidé s lepším socioekonomickým postavením participují více, neboť mají více zdrojů, které jim politickou participaci umožňují (Verba, Scholzman a Brady, 1995). Preference pravicových stran souvisí se socioekonomickým statutem rodiny. Obvykle lidé s vysokými příjmy volí pravicové politické strany a stejně tak je tomu i u mládeže. U dítěte, které pochází z rodiny, která má velmi dobré socioekonomické zázemí, je větší pravděpodobnost, že bude v dospělosti upřednostňovat pravici (Kudrnáč, 2015, s. 539).

Jednou z forem participace, která je vlastní právě lidem s velmi dobrým ekonomickým zázemím, je politický konzumerismus. Právě dostatek financí je nutný k tomu, aby mohl člověk spotřebovávat výrobky označené jako kvalitnější, protože tyto produkty bývají dražší. Stejně tak mají lidé s dostatkem financí větší možnost bojkotovat určité výrobky, pokud nesouhlasí se způsobem jejich výroby, či s aktivitami majitelů firem (Stolle, 2005, s. 258).

Již jsem uvedla, že jednotlivé formy participace vyžadují rozdílné náklady. Pokud jedinec některý ze zdrojů nevlastní, je mu daná forma méně přístupná. Toto rozhodování, při kterém člověk volí formu participace podle zdrojů, kterými disponuje, nikoliv podle možného zisku, vychází z teorie racionální volby (Vráblíková, 2009, s. 873).

5.2. Věk

Věk je důležitým determinantem, který má zásadní vliv na politickou participaci člověka. Ovlivňuje to, která témata jedince zajímají, jakých aktivit se účastní, ale i jak moc se člověk politice věnuje (Stolle, 2005).

Teorie politické socializace

Podle této teorie je důležitým obdobím 13. až 15. věk jedince, neboť během něj jsou jedinci předávány hodnoty, které si osvojuje. Pro formování názoru mladého člověka na politickou participaci je to přelomové období (Linek, 2017, s. 114).

„Až na výjimky existují v České republice u nevolebních forem politické participace značné nerovnosti v účasti jednotlivých věkových skupin.“ (Petrůšek, 2017, s. 166)

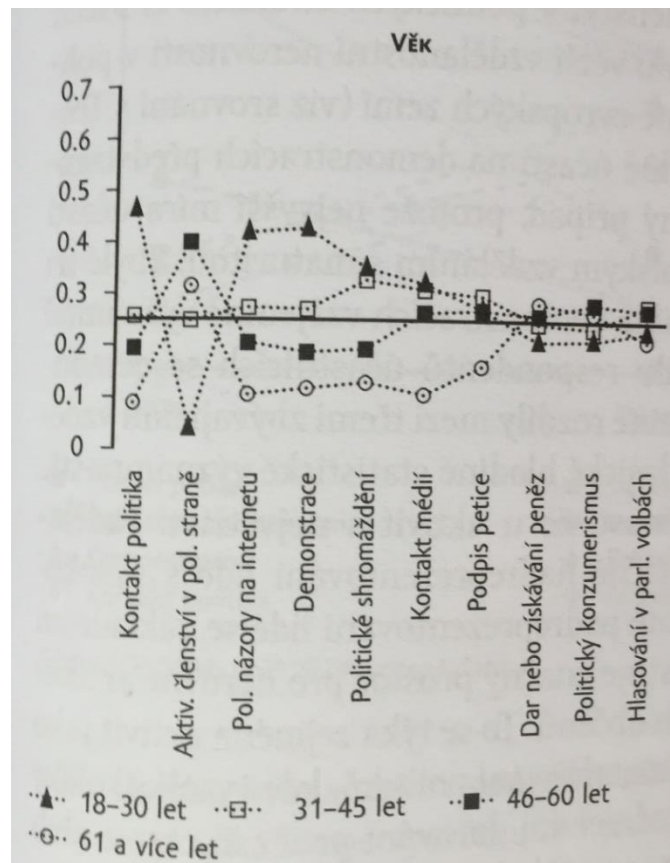
Křivka politické participace podle věku má oválný tvar. Neboť zájem mladých o politiku, který je malý, s přibývajícím věkem prudce roste. Ve věku 30 až 50 let se růst začíná zpomalovat, mezi 50 a 60 lety věku je křivka stabilní a již neroste. Naopak po 60. roce začíná klesat k hodnotám, které byly typické pro občany ve věku 20 let (Campbell et al. 1960, s. 493–497). S přibývajícím věkem se zvyšuje i zájem o veřejné dění (Maříková, 2013, s. 48). Jedná se o efekt životního cyklu. Postoj jedince k politice se mění společně s věkem. Čím je jedinec starší, tím více vnímá občanskou odpovědnost (Pikard, 2015, s. 6).

Z nevolebních politických aktivit je pro mladé typické sdělování politických názorů na internetu, kontaktování politiků a demonstrace. Žádná jiná věková kategorie se neúčastní těchto aktivit tolik jako mladí lidé od 18 do 30 let. Výrazný propad je viditelný u kategorie členství v politické straně. Pokud je z uvedených aktivit nějaká, které se lidé věnují nejméně a je nejvíce vzdálená právě mladým lidem, je to členství v politické straně. Ačkoliv podle uvedených dat chodí mladí lidé k volbám nejméně, stále je jejich volební účast srovnatelná s průměrnou volební účastí v České republice (Petrůšek, 2017, s. 163).

Mladí lidé se více věnují aktivitám, které Barnes a Kaase (1979) definovali jako nekonvenční, tedy takové, které mají blízko k porušování pravidel, jako je například účast na demonstraci. Další aktivita, která je mladým lidem blízká, je politický konzumerismus. Trh je využíván jako politická scéna, na které probíhá participace a mladí lidé jsou činností firem mobilizováni k politické účasti (Stolle, 2005, s. 263). Z forem politické participace jsou mladým blízké především pasivní formy (bojkot produktu) a manifestační (demonstrace), neboť nejsou náročné na zdroje, které musí jedinec vynaložit k jejich realizaci (Vráblíková, 2009, s. 885). Pro mladou generaci je typické používání mobilních telefonů a internetu, proto budou více vyjadřovat své politické názory na internetu a sociálních sítích. Naopak konvenční aktivity, jako je členství

v politické straně, jsou příznačnější pro starší generace (Petrúšek, 2017, s. 165). Další aktivitou, kterou můžeme očekávat častěji u starších občanů, je finanční dar na kampaň svému preferovanému kandidátovi, neboť mladí lidé, zvláště pokud stále studují, nemají takové finanční možnosti. Ovšem v posledních letech dochází ke snižování nerovnosti politické participace podle věku (Petrúšek, 2017, s. 163). Pokud bychom sledovali vývoj politické participace v průběhu posledních let, viděli bychom, že vzrůstá rozdíl mezi věkem lidí, kteří se účastní demonstrací a podepisují petice (viz graf 2). Naopak věkový rozdíl mezi lidmi, kteří preferují prezentování názorů na internetu, kontaktování médií a členství v politické straně, se stírá (Petrúšek, 2017, s. 163).

Graf 2: Nerovnost nevolebních forem politické participace podle věku

Zdroj: Petrúšek, 2017, s. 163.

Linek (2015) se věnuje nerovnostem ve volební politické participaci. Z dat voleb z let 1996–2013 zjistil, že nejvýraznější sociodemografickou proměnou je právě věk a dosažené vzdělání. Generace mladých občanů do 30 let je výrazně vzdálená od ostatních věkových skupin, které jsou podle dat volební účasti zastoupeny poměrně stejným procentem voličů. Jeho práce je dokladem tvrzení, že se mladší generace účastní voleb

méně než generace starší. „U věku lze vysledovat obecnou tendenci, že starší skupiny obyvatel se na volbách účastní častěji než mladší.“ (Petrúšek, 2017, s. 156)

Mladí lidé ve věku 18 až 29 let jsou skupinou voličů, která chodí k volbám nejméně. Za důvod své neúčasti uvádějí velmi často nezájem o politiku a to, že jí nerozumí. Žádná jiná věková skupina neuvádí tento důvod s takovou frekvencí jako mladí. Ovšem nejčastěji nechodí mladí lidé volit proto, že jsou v době konání voleb mimo domov (například na dovolené). Špatný zdravotní stav znemožňuje účast na volbách nejméně právě mladým, naopak více než polovina nevoličů z věkové kategorie nad 60 let je omezena právě špatným zdravím (Linek, 2015, s. 80).

„Vztah volební účasti a sociálních charakteristik je časově a prostorově podmíněný. Zatímco v dřívějších obdobích byl vztah věku a volební účasti relativně volnější, případně vůbec neexistoval, tak v posledních dekadách se tento vztah zvýrazňuje.“ (Linek, 2015, s. 80)

5.3. Pohlaví

Muži a ženy se mohou lišit nejen v tématech, která je zajímají, ale také v podílu na politické participaci. Rozdílnost najdeme i v postoji k dodržování pravidel a zákonů. Mladé ženy považují za více důležitou poctivost a respekt k zákonům než mladí chlapi (Basl, Straková a Veselý, 2010, str. 344).

Rozdíl mezi muži a ženami v politice byl vždy značný, neboť v minulosti neměly ženy stejný přístup k politickému rozhodování jako muži. Dokonce i samotné volební právo získaly ženy v Československu až v roce 1920. Ovšem tato situace není ve světě ničím ojedinělým, většina evropských zemí uznala právo žen hlasovat ve volbách až ve 20. století (Queer Geography, [online]). Ani přístup mužů k volbám nebyl v historii vždy jednoznačný, často bylo právo účastnit se voleb spjato s velmi dobrým socioekonomickým zázemím člověka a jeho postavením ve společnosti. Právě tento nerovný přístup k politice, který má dlouhou historii, je důvodem, proč jsou mezi politickou participací mužů a žen značné rozdíly (Teorrell, Sum a Tobiasen citováno dle van Deth, Montero a Westholm, 2007, s. 393).

Odlišný zájem o politickou participaci mezi ženami a muži bývá připisován i odlišnému stylu výchovy, neboť i dnes jsou ženy vychovávány spíše jako budoucí matky a vedeny k řízení domácnosti, zatímco muži spíše jako zástupci rodiny ve veřejném dění.

Genderová role mužů a žen se tedy promítá i do motivace k politické participaci a muži jsou více mobilizováni k zájmu o politické dění (Linek, 2013, s. 106).

V České republice jsou to právě muži, kteří se politicky angažují. Nejčastějšími aktivitami, kterými se zapojují do politiky, je kontaktování politika, členství v politické straně, prezentace svých politických názorů na internetu, ale i demonstrace. Na těchto a dalších aktivitách se podílí více muži než ženy. Naopak ženy jsou častěji těmi, kdo podepíše petici (Petrůšek, 2017, s. 163). Ženy se také podílí na politickém konzumerismu mnohem více než muži. Což je pozoruhodné, neboť obvykle se častěji věnují politickým aktivitám muži. Tato převaha žen v politickém konzumerismu bývá vysvětlována tím, že ženy častěji než muži nakupují a více se zajímají o to, odkud dané výrobky pocházejí (Stolle, 2005, s. 258). Finanční dar svému politickému kandidátovi poskytují jak muži, tak ženy (Petrůšek, 2017, s. 163).

Za zmínku stojí i uvést pohlaví mladých politických kandidátů. Zde s velmi výraznou převahou dominují muži. Počet žen ve věku 18 až 30 let, které kandidují ve volbách, je velmi malý (Výzkum mládeže, [online]). Ženy se politicky angažují méně než muži (Vráblíková, 2009, s. 885). Jsou tedy i méně lákány k členství v politických stranách a k samotné kandidatuře. Podle dat Českého statistického úřadu (online) kandidovalo v roce 2016 do zastupitelstev krajů 3540 žen, což bylo z celkového počtu kandidátů pouze 30,0 %. O rok později ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR činily ženské kandidátky 28,6 %. Z uvedených čísel je patrné, že počet mužů, kandidátů, je kolem 70 %, naopak ženských kandidátek je více než o polovinu méně.

Aktuálně má Česká republika 45 poslankyň. Poslaneckou sněmovnu tvoří pouze z 22,5 % ženy. A pouze 3 z nich jsou ve věku do 35 let (Poslanecká sněmovna, [online]). Na pozici hejtmána kraje jsou aktuálně pouze dvě ženy, ale žádná z nich není ve věku do 35 let. Data o zastoupení mladých žen v Senátu nyní nebudou předmětem zájmu, neboť minimální věk pro získání mandátu senátorky je v České republice 40 let a tato práce se věnuje politické participaci občanů do 35 let.

Již bylo uvedeno, že determinantem politické participace jsou socioekonomické zdroje. Je proto důležité upozornit na rozdíly v příjmech mužů a žen. Ženy bývají za stejnou práci oceňovány menším platem než muži. Vzniká tak nerovnost v přístupu mužů a žen k politice. Ovšem s měnící se společností se tato nerovnost postupně snižuje, avšak pomalým tempem (Linek, 2013, s. 106).

Podle toho, kdo je účasten na politice, je rozhodnuto o tom, která témata budou diskutována a zda jim bude věnována větší pozornost. To, že se v politice pohybuje méně žen, méně jich je v politických stranách a na kandidátních listinách, méně získá mandát, by mohlo zapříčinit, že by mohla být některým problematikám věnována menší pozornost a nebyly by prosazovány zájmy části obyvatel (Petrůšek, 2017, s. 162).

V otázkách, zda by šli žáci k volbám, pokud by měli tuto možnost (pozn. týká se dosud nezletilých žáků), odpovídají chlapci i dívky obdobně. Není možno říci, že by dívky, nebo chlapci měli větší zájem volit (Kudrnáč, 2016, s. 29).

Pokud vezmeme v potaz provázanost s věkem mužů a žen, je míra politické participace mužů a žen v mládí i v dospělosti podobná. Je patrné, že muži participují více než ženy. Ale například v konvenční formě politické participace, jako je volební účast, je volební účast mužů a žen velmi podobná, ženy ale přece jen chodí k volbám méně. Zlom nastává s příchodem stáří. Lukáš Linek (2013, s. 107–108) uvádí, že ženy vyššího věku se věnují politickým aktivitám výrazně méně než muži. Mezi ženami a muži staršími 60 let jsou největší rozdíly v zájmu o politiku a méně se účastní voleb. I zde je možná provázanost s již zmíněným nižším socioekonomickým postavením žen.

Při dotazníkových šetřeních na základních a středních školách jsou to častěji chlapci, kteří uvádějí, že považují za pravděpodobné, že se v budoucnu stanou politikem (Kudrnáč, 2017, s. 21). Pro dívky je pravděpodobnější, že se přikloní k pravicovým stranám (Linek – Lyons, 2013, s. 102).

5.4. Prostředí

Každodenní život v určité lokalitě má také svůj vliv na to, zda mladý člověk politicky participuje. Místo pobytu může mladého člověka motivovat k politické angažovanosti, neboť máme lokality s velmi dobrou životní úrovní, ale také části, ve kterých je vysoká kriminalita. Můžeme si všimnout rozdílné míry politické participace mezi lidmi žijícími v obcích s vysokým počtem obyvatel a těmi, kteří bydlí v lokalitách s menším počtem obyvatel.

Prostředí, ve kterém mladý člověk žije a lokální problém řešený v místě bydliště, mohou být onou hybnou silou, která ho přivede k politické aktivitě (CATCH-EyoU, [online]).

Faktorem, ovlivňujícím politickou participaci, je i velikost obce, ve které člověk žije. Nejedná se však o tak výrazný determinant politické účasti, jako je třeba věk, pohlaví, nebo dosažené vzdělání (Petrůšek, 2017, s. 167).

Existují dva předpoklady. První říká, že lidé bydlící ve větších městech se politicky angažují více, neboť mají více příležitostí k politické participaci. Druhý naopak předpokládá, že se politicky angažují lidé z lokalit, které mají méně obyvatel, protože k sobě lidé na vesnicích mají blíže, všichni se osobně znají a mají tak blíže i ke své lokální politice, která se zabývá tématy, která je přímo ovlivňují a mají tedy větší osobní zájem, který je mobilizuje k účasti na politice (Petrůšek, 2017, s. 167). Na venkově je na občany kladen větší sociální nátlak k účasti na veřejném dění, než je ve velkém městě (Linek, 2013, s. 116). Ovšem v České republice najdeme mnoho lokalit, často právě menších obcích v blízkosti krajských měst a hlavně Prahy, která osidlují právě lidé s vysokým socioekonomickým statutem, ve kterých je zájem o politické dění vysoký a stejně tak i volební účast (Linek, 2013, s. 117).

Lidé, pobývající ve městech, častěji kontaktují politické představitele, jsou členy politických stran, prezentují své názory na internetu a účastní se demonstrací, nebo politických shromáždění. Volební účast je na vesnicích i ve městech obdobná. (Petrůšek, 2017, s. 163) Vyšší volební účast ve městech může být způsobena tím, že kandidáti obvykle cílí svoji kampaň právě na velká města (Linek, 2013, s. 117). Ve městech mají lidé větší možnost účastnit se demonstrace, nebo politického konzumerismu (Vlachová a Lebeda, 2006, s. 25).

Dokonce se ukazuje, že s rostoucí velikostí obce začíná ustupovat zájem lidí o politiku. Tohoto jevu si můžeme všimnout v datech volební účasti. Je patrné, že lidé z obcí s menším počtem obyvatel se více zajímají o svoji obecní samosprávu než lidé v hustě obydlených městech (Spáč, 2016, s. 38).

Vliv prostředí je možno propojit s dalším determinantem, a to socioekonomickým statutem. Neboť ve velkých městech, ve kterých je statisticky vyšší zájem o politickou participaci, žijí lidé s vyšším socioekonomickým statutem (Linek, 2013, s. 116).

Rozdíly jsou patrné i mezi mladými lidmi z Prahy a mladými lidmi ze zbylé části České republiky. Podle průzkumu CIVED¹⁰ považují mladí lidé z Prahy méně často za

---

¹⁰ Civic Education Study je mezinárodní výzkum věnující se občanským znalostem a postojům čtrnáctiletých a osmnáctiletých žáků, který proběhl v roce 1999.

důležité být poctivými. Nejmenší respekt k pravidlům mají podle tohoto průzkumu právě chlapci navštěvující víceletá gymnázia v Praze, jejichž rodiče mají vysokou školu (Basl, Straková a Veselý, 2010, s. 344).

Rozdíly v podílu účasti na jednotlivých politických aktivitách se postupně snižují (Petrůšek, 2017, s. 165). Tím, že se stírají rozdíly mezi životní úrovní lidí žijících ve městech a na vesnicích, rozvojem dopravy, v přístupu k informacím, vzdělání a možnostech přístupu k politické participaci těchto lidí, mizí i rozdílnost v tom, jak se lidé z jednotlivých lokalit politicky angažují. Volební účast, zájem o veřejné dění a různé aktivity související s politikou jsou konány jak lidmi žijícími ve velkých městech, tak na malých vesnicích. Determinant velikosti bydliště ztrácí na síle vlivu, neboť dnes již není možné říci, že by v malých obcích žili lidé s nižším vzděláním, menším přístupem k informacím a nižším zájmem o veřejné dění a s menšími možnostmi, jak politické rozhodování ovlivňovat. Naopak řada lidí s vysokým socioekonomickým statutem vyhledává pro život méně osídlené lokality v blízkosti velkých měst.

Vliv na míru politické participace má i vyspělost země, ve které mladý člověk žije. Lidé z bohatých a rozvinutých států se angažují ve veřejném dění více (Vlachová a Lebeda, 2006, s. 27).

Jako důležitý faktor, který ovlivňuje to, zda se jedinec o politiku zajímá, se ukazuje i režim, ve kterém dítě vyrůstá. Lidé žijící v nedemokratickém politickém systému mají odlišný zájem o politiku než lidé stejného věku žijící v demokratickém státu. Není však možno říci, že by lidé žijící v demokratické zemi měli větší zájem o politiku než lidé v zemích nedemokratických, neboť občané některých nedemokratických zemí vykazují větší zájem o veřejné dění než občané demokratických zemí (Linek, 2017, s. 114).

5.5. Rodiče

Jedinec je výrazně ovlivňován prostředím, ve kterém vyrůstá, tedy rodinou (Kudrnáč, 2015, s. 528). V rodině probíhá primární socializace jedince do společnosti a dochází zde i k socializaci politické. Rodina má zásadní vliv na utváření hodnotové orientace jedince (Průcha, 2009, s. 488). Rodiče jednak předávají svým dětem hodnoty a postoje, učí je správnému chování a zároveň jsou pro děti vzorem a děti své rodiče napodobují (Kudrnáč, 2015, s. 530). Rodiče mají vliv na to, zda se mladý člověk rozhodne

účastnit voleb (Basl, Straková a Veselý, 2010, s. 342). Rodiče a rodina neovlivňuje pouze to, jestli bude jedinec chodit k volbám, ale jsou determinantem, který má zásadní vliv na motivaci jedince k různým formám politické participace (Dansmore a Lagos, 2008, s. 2).

Potomci přejímají i stranické preference svých rodičů. Podle Aleše Kudrnáče (2015, s. 544) jsou stranické preference dítěte obvykle stejné jako jeho rodičů. Je 75% pravděpodobnost, že jedinec bude mít obdobné stranické preference jako jeho rodiče (Kudrnáč, 2015, s. 530). Může to být způsobeno tím, že děti napodobují své rodiče, nebo výchovou, během které si děti osvojují hodnoty a postoje rodičů, či hraje roli i genetika a děti zdědily určité vlastnosti svých rodičů (Kudrnáč, 2015, s. 530). Stejně stranické preference rodičů a potomka jsou dané tím, že dítě celý život pozoruje chování rodičů, hodnotí ho a dle chování rodičů a následků jejich chování si formuje vlastní postoj k politickým tématům a stranické preference (Achien, 2002, s. 152). Děti zpravidla vědí, jaké jsou stranické preference rodičů a mohou si tyto preference přivlastnit. Větší vliv na utváření stranických preferencí potomka má otec nežli matka. Vliv matek, ale není zanedbatelný, ba naopak, jsou to ony, s kým děti tráví největší množství času. To, že děti přejímají stranické preference od rodičů je více patrné v rodinách, které mají více než jednoho potomka, neboť obvykle mají sourozenci podobné stranické preference jako jejich rodiče. Adolescenci se mohou ve stranických preferencích odlišovat z toho důvodu, že se odlišit chtějí a mají tendenci zaujímat opačná stanoviska než authority (Kudrnáč, 2015, s. 528–535). Děti zpravidla vědí, jakou politickou stranu rodiče volí a už samotná tato informace ovlivňuje jejich stranické preference a není nutné, aby tyto preference byly stejné jako preference rodičů (Jennings a Niemi, 1974).

Ve výzkumech vlivu pocitu politické efektivity rodičů na formování tohoto pocitu u jejich potomků došlo k zjištění, že tento vliv není tak silný jako vliv stranických preferencí rodiče. O tom, že by se pocit politické efektivity přenesl z rodiče na potomka, můžeme mluvit pouze v případech, že rodiče mají velmi silný pocit politické efektivity. Nebo pokud jsou přesvědčeni, že není možné politická rozhodnutí ovlivnit (Linek, 2017, s. 114).

Kateřina Vráblíková (2009, s. 876) uvádí, že pokud je jedinec vychováván v prostředí, které mu vštěpuje, že politická participace je povinností a samozřejmostí, bude mít tento člověk větší motivaci se angažovat.

Pokud uvažujeme o vlivu rodinného prostředí na formování postojů jedince k politice a motivaci k politické participaci, musíme uvažovat i o provázanosti se socioekonomickým zázemím rodiny a jejím statusem (Kudrnáč, 2015, s. 534).

5.5.1. Vzdelání rodičů

Nejen rodinné zázemí, socioekonomický status rodiny, ale i samotné vzdělání rodičů může ovlivnit postoj mladého člověka k politické participaci. Podle dosaženého vzdělání můžeme občany rozdělit na osoby s vysokoškolským diplomem, osoby s maturitním vzděláním, osoby s výučním listem a osoby se základním vzděláním. Mladí, jejichž rodiče mají vyšší vzdělání, se o politiku zajímají více než ti, jejichž rodiče mají nižší vzdělání. Tyto děti mají dokonce i lepší znalosti z politologie než ostatní. Potomci vysokoškolsky vzdělaných lidí mají v dotaznících, které prověřují jejich politické znalosti, více správných odpovědí než jejich spolužáci z rodin, kde rodiče dosáhli nižšího vzdělání (Kudrnáč, 2016, s. 18).

Odlišný je i jejich názor na účast ve volbách. 33 % dětí, jejichž rodiče mají výuční list, nemělo o volby zájem. Volit by chtělo pouze 13 % a naopak žáci s rodiči vysokoškolsky vzdělanými mají o volby zájem ve 34 % a nezájem vyjádřilo pouze 13 % (Kudrnáč, 2016, s. 29).

Dalším zajímavým jevem je, že děti středoškolsky vzdělaných rodičů kladou větší důraz na dodržování pravidel a poctivost než jejich vrstevníci s vysokoškolsky vzdělanými rodiči (Basl, Straková a Veselý, 2010, s. 344). Naopak děti vysokoškoláků preferují demokratické systémy více než jejich vrstevníci, jejichž rodiče dosáhli nižšího vzdělání. Ale v obou skupinách se najdou mladí, kteří upřednostňují nevoleného lídra, který by měl výsadní postavení a rozhodoval (Kudrnáč, 2016, s. 20).

5.6. Vrstevníci

Pro mládež mají přátelské vazby velmi velký význam. Přátelé mají v životě mladých výsadní postavení. V době dospívání je pro mladého člověka mnohem důležitější názor vrstevníka než dospělé osoby, jako je učitel nebo rodič. Vrstevníci se mezi sebou srovnávají, stanovují si normy a přejímají názory. Právě názory a pohled na svět a politiku se formují právě ve vrstevnické skupině. Reakce kolektivu určují pohled mladého člověka na svět i na sebe samého. Mladí jsou nejvíce ovlivňováni právě

vrstevníky. Dochází zde k prolínání vlivu přátel a vlivu socioekonomického kapitálu rodiny, které určují, jakým způsobem bude mladý člověk trávit volný čas a tyto aktivity si obvykle přejímá i do dospělosti (Zajíc, 2014, s. 33).

Vliv vrstevníků je velmi silný. Pokud se jedná o spolužáky, je jejich vliv pravděpodobně větší než vliv samotné školy (Kudrnáč, 2015, s. 544).

Vliv na to, jestli se mladý člověk začne politicky angažovat, má jeho okolí. Pokud je člověk osloven přímo politikem nebo blízkou osobou, která se již politické angažuje, či je mu nabídnuta činnost v nějaké organizaci, je pravděpodobnější, že se tento člověk začne také angažovat (Verba, 1995). Po vstupu do politické strany si obvykle vytvoří v rámci ní přátelské vazby a toto přátelství pronikne i mimo aktivity v politické straně. Jedná se o silný determinant politické participace (CATCH-EyoU, [online]).

Nesmíme opomenout volnočasové aktivity mládeže, jako je návštěva kroužků, oddílů a sportovních družstev. Neboť právě členové těchto zájmových organizací se v budoucnu více zapojují i do dalších organizací a to i politicky zaměřených. Právě tyto zájmové kroužky učí děti žít mezi lidmi, spolupráci a solidaritě (Basl, Straková a Veselý, 2010, s. 335). Člověk, který je členem nějaké organizace se stane pravděpodobněji i členem politické strany (Vráblíková, 2009, 890).

5.7. Vliv školy a dosaženého vzdělání

Důležitou institucí pro participaci mladých je bezpochyby i škola, neboť ve škole a ve vrstevnických skupinách probíhá sekundární socializace jedince. Právě během školní docházky mají mladí lidé možnost setkat se s politologií a osvojit si řadu poznatků z tohoto oboru.

Získané vzdělání je důležitým determinantem nevolební politické participace a dokonce jeho vliv stále roste (Linek, 2013, s. 111). Dosažené vzdělání má vliv na to, jakou měrou se bude jedinec podílet na politice a jaké názory bude zastávat. Především ve škole získává jedinec důležité znalosti o fungování státu a dalších tématech. Tyto znalosti společně s informacemi, které mu předává rodina, jsou základem politického smýšlení. Vzdělání pomáhá jedinci orientovat se v politice a rozumět jednotlivým problematikám. S vyšším vzděláním je spojena i více rozvinutá schopnost kritického uvažování, která je pro získání postoje k dané problematice klíčová. Další výhodou, kterou mohou vzdělanější lidé disponovat, jsou komunikační kompetence. Lidé, kteří se

umějí lépe vyjadřovat, dokáží hovořit spisovným a vytříbeným jazykem před velkou skupinou lidí a jsou schopni vhodně reagovat, mají větší šanci, že získají více příznivců a prosadí svůj názor. Typ získaného vzdělání ovlivňuje i to, zda je jedinec motivován k politické participaci a to, jaká témata ho budou zajímat a jaké názory bude zastávat (Verba, Schlozman a Brady, 1995, s. 433).

Škola má výrazný vliv na formování politických názorů jedince, neboť politické názory se formují v dětství a v období dospívání, což je obdobím, ve které tráví děti většinu času ve škole (Basl, Straková a Veselý, 2010, s. 334–335). Škola, ale i výuka občanské výchovy, má vliv na to, zda bude mladý člověk chodit k volbám (Basl, Straková a Veselý, 2010, s. 342). Otázkou zůstává, jestli pomáhá utvářet názory dětí na politiku a politickou participaci samotné každodenní chození do školy, nebo jsou to právě hodiny občanské výchovy, či kontakty s vrstevníky, které mají na jedince značný vliv.

Důležitou osobou je učitel. Ten působí na žáky jako vzor a předává jim důležité vědomosti (Kudrnáč, 2015, s. 531). Vedle samotných vzdělávacích programů, učitelů, výuky i mimovýukových aktivit se ve škole setkává dítě se svými vrstevníky, kteří jsou dalším vlivným determinantem. Kamarádi a spolužáci mají zásadní vliv na formování názoru jedince na politiku a různé problematiky. Žáci ze stejné školy, a dokonce ze stejné třídy, si jsou v politických názorech velmi podobní. Nemusí to být způsobeno pouze vzájemným ovlivňováním žáků mezi sebou, ale i tím, že je učí tentýž učitel, či tím, že žáci daných typů škol pochází z podobného rodinného zázemí (Jennings a Niemi, 1974).

Nejvíce se ve veřejném dění angažují vysokoškoláci (Vráblíková, 2009, s. 873), nebo ti, jejichž rodiče mají vysokoškolské vzdělání (Maříková, 2013, s. 49). Pro osoby s vyšším vzděláním je porozumění politice a realizování vlastních politických cílů mnohem snadnější než pro občany s menšími znalostmi a vědomostmi. Pokud budeme vzdělání vnímat jako zdroj, jsou vzdělanější lidé lépe vybaveni pro prosazení svých zájmů ve společnosti.

Nejpatrněji se nerovnosti v dosaženém vzdělání projevují na nevolební politické participaci, nejméně pak ve volební účasti. Lidé s vyšším vzděláním se častěji stávají členy politických stran, kontaktují politiky, prezentují své názory a účastní se politických shromáždění. Nejméně se zapojující skupinou jsou lidé se základním vzděláním. Jedinou aktivitou, spojenou s politickou participací, které se účastní více lidé s nižším vzděláním (nejvíce lidé s maturitním vzděláním), je demonstrování. Volební účast občanů různého vzdělání je velmi podobná (Petrůšek, 2017, s. 163). Ačkoliv i zde je možné vidět rozdíly,

nejméně chodí k volbám lidé se základním vzděláním, naopak nejvíce se voleb účastní lidé, kteří získali vysokoškolský titul. Lidé nezaměstnaní a studenti chodí k volbám nejméně ze všech profesních kategorií. Dokonce i senioři mají vyšší volební účast než mládež (Linek, 2015, s. 80–81).

To, že se lidé s vyšším vzděláním více zajímají o politiku a více se angažují než lidé s nižším vzděláním, ještě neznamená, že je to zapříčiněno právě stupněm dosaženého vzdělání, neboť roli zde mohou hrát i jiné determinanty. Je tu souvislost s povoláním, příjmem a socioekonomickým statusem (Linek, 2013, s. 108).

Dříve neměly školy takový vliv jako dnes (Kudrnáč, 2015, s. 532). Podle zjištění CIVED měla škola v roce 1999 velmi malý vliv na utváření politických názorů žáků. S tím byly spojené i problémy, kterým čelili učitelé výchovy k občanství, neboť jejich předmět nebyl vnímán jako důležitý. V roce 1999 v České republice 53 % dotazovaných žáků hodnotilo předmět občanská výchova jako důležitý pro formování politických názorů. Žáci se často vyjadřovali, že v rámci školní docházky a hodin občanské výchovy nezískali vědomosti o fungování státu či volebním mechanismu. Od této doby se však výuka tohoto předmětu proměnila a stejně tak význam, který mu společnost a žáci přiřkládají (Kudrnáč, 2015, s. 532).

Během školní docházky jsou rozvíjeny komunikační schopnosti dítěte, žák získá znalosti o fungování státu, seznámí se s rozdělením státní moci a průběhem voleb. Jedním z nejčastějších projevů, kterým se žáci zapojují do veřejného života, je vyjádření názoru na dění ve škole a aktivity spojené se snahou ovlivnit toto dění (Kudrnáč, 2016, s. 37). Ovšem pouhá otevřenost spojená s možností diskutovat a podílet se na rozhodování ve škole, nepomáhá zvyšovat zájem žáků o politiku. Důležité je, aby žáci byli skutečně přijímáni jako hlasy, které mohou ovlivnit chod školy. Učitelé se vyjadřují spíše skepticky k tomu, zda disponují možností přivést své žáky k participaci, neboť považují za mnohem vlivnější determinant právě rodinu a na změnu postoje mladého člověka k politice je příliš pozdě (CATCH-EyoU, [online]).

Podle výsledku dotazníkového šetření Aleše Kudrnáče z roku 2016 vyplývá, že větší množství politických diskuzí ve škole neznamená, že žáci budou mít demokratické postoje. Aleš Kudrnáč (2016, s. 16–18) uvádí, že je důležitější atmosféra, ve které probíhá diskuze, než jak často je do výuky diskuze začleněna. Je důležité, aby žáci mohli ve škole diskutovat v prostředí, které je otevřené a bezpečné, ve kterém nemají strach projevit své názory, a to i na kontroverzní témata a byli podporováni k vyjádření svého názoru

(Kudrnáč, 2016, s. 16–18). Tomáš Deželan (2018, s. 34) uvádí, že je důležité, aby politické diskuze na školách probíhaly za účasti zástupců politických stran, protože právě politické strany mohou vhodně informovat žáky o aktuálním politické dění. Ve Skotsku měly návštěvy politických stran ve školách a jejich spolupráce s učiteli při výuce politologie pozitivní dopady na zájem tamějších žáků o politiku (Deželan, 2018, s. 34).

To, co může zapříčinit větší politickou angažovanost lidí, jsou jejich znalosti nejen v oblasti politických témat, ale i všeobecné znalosti a schopnost kritického uvažování. Proto mají občané s vyšší vzděláním lepší podmínky k politické účasti. Zároveň je jedinec ve škole veden k zájmu o veřejné dění a formuje si pozitivní postoj k politické participaci (Linek, 2013, s. 109).

V Česku jsou výrazné rozdíly mezi žáky výběrových škol a škol nevýběrových a tyto rozdíly jsou i v přístupu těchto žáků k politickým aktivitám. Pokud budeme například uvádět, že v dané škole jsou žáci, kteří méně podporují demokracii, mohli bychom dojít k závěru, že tento stav zapříčinila právě škola, ale nesmíme zapomínat, že v jednotlivých typech škol se objevují žáci s podobným rodinným zázemím. O možném vlivu vzdělání na postoj k politické participaci je možno diskutovat, neboť lidé s vyšším vzděláním často pocházejí z rodin s vyšším socioekonomickým statusem a s vysokoškolsky vzdělanými rodiči, kteří často politicky participují, zajímají o veřejné dění a vedou své děti k zájmu o politickou participaci (Linek, 2013, s. 109). Střední školy je možno rozdělit na tři typy: gymnázia (jejichž absolventi pokračují studiem na vysoké škole), střední odborné školy a učiliště. Ačkoliv jsou mezi žáky těchto škol značné rozdíly, nemusí to být způsobeno typem školy. Vliv může mít rodina, ze které žáci pocházejí, neboť na jednotlivých typech škol se vzdělávají žáci s podobným socioekonomickým zázemím a podobně vzdělanými rodiči. Například děti vysokoškoláků zpravidla navštěvují gymnázia (Kudrnáč, 2015, s. 534). Se vzděláním souvisí i pozice, kterou člověk zaujímá ve společnosti. Podle dosaženého vzdělání si také volí povolání. Proto je pochopitelné, že jsou to opět lidé pracující jako nekvalifikovaní dělníci, kteří chodí k volbám méně často (Linek, 2015, s. 81).

Ačkoliv je zájem mladých lidí v České republice o politické dění velmi malý, 72 % mladých se podle výzkumu Aleše Kudrnáče (2015) účastní voleb, což je vysoké číslo, avšak ve srovnání s evropským průměrem stále malé. Volební preference mládeže jsou velmi různorodé, ale je možno všimnout si trendu, kdy studenti volí spíše ANO 2011 a TOP 09, zatímco žáci učňovských oborů upřednostňují častěji Dělnickou stranu sociální

spravedlnosti a Komunistickou stranu Čech a Moravy (Kudrnáč, 2015, s. 534). Podle výzkumu, který realizoval Jeden svět na školách v roce 2017 (online), preferují mladí lidé ANO 2011, TOP 09, Pirátskou stranu a SPD Tomia Okamury.

Odlišná účast na politické participaci má za následek, že některá témata budou diskutována méně. Pokud se politiky více účastní lidé s vysokoškolským vzděláním, můžeme předpokládat, že budou více prosazovány jejich politické cíle. Názory a zájmy lidí s nižším vzděláním, kteří se politicky angažují méně, nebudou upřednostňovány (Petrůšek, 2017, s. 164).

I ve skupině lidí s vyšším vzděláním, kteří participují nejvíce, je možno spatřit rozdíly. Lidé studující a věnující se profesně oborům humanitním a společenským vědám se politicky angažují více než lidé, kteří vystudovali přírodní vědy (Linek, 2013, s. 109).

Škola je tedy významným determinanem pro získávání postoje k politické participaci, ale není tak mocným faktorem, jako je rodina (Kudrnáč, 2015, s. 539). Ačkoliv vliv školy není tak silný, samotné dosažené vzdělání je již silným determinanem (Vlachová a Lebeda, 2006, s. 24). Zároveň je obtížné vymezit vliv školy, neboť je tu silná provázanost s vlivem rodinného prostředí. Vliv školy na politické názory žáka je prokázán, ale tento vliv je jen částečný. Není možné určit, zda by posílení výuky politologie, mělo za následek větší vliv školy a motivovalo žáky k politické participaci (Kudrnáč, 2015, s. 535).

6. Česká rada dětí a mládeže

Rada dětí a mládeže, působící v České republice od roku 1998, je organizací, která zastupuje a zastřešuje jednotlivé organizace pro děti a mládež v České republice. Snaží se vytvářet podmínky pro vznik dalších mládežnických organizací. Dále si klade za cíl zapojovat i děti a mládež, které dosud nejsou členy žádné organizace. Právě Česká rada dětí a mládeže přináší řadu významných dat o mladých lidech (Česká rada dětí a mládeže [online]).

Rada dětí a mládeže byla pověřena Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky koordinací strukturovaného dialogu s mládeží. Pomocí strukturovaného dialogu jsou mladí lidé vedeni a motivováni k diskuzi a je kladen důraz, aby názory vzešlé z těchto diskuzí byly brány v potaz při politickém rozhodování (Strukturovaný dialog s mládeží, [online]).

V debatě uskutečněné 9. září 2020 apeloval Jan Husák¹¹ na učitele občanské výchovy, aby vedli své žáky k politické participaci například tím, že budou pro žáky příkladem. Aby začleňovali do svých hodin různá témata a dokázali je propojit s každodenností žáků a jejich zkušenostmi. Dále, aby ve své třídě, škole i obci vytvářeli prostředí, které podněcuje a umožňuje politickou participaci. Učitel, nejen učitel výchovy k občanství, by se měl stát průvodcem mladého člověka životem.

Praktická část

7. Cíl výzkumu

Hlavním cílem, který si tato práce klade, je objasnit, co motivuje mladé lidi k zájmu o politické dění a především zjistit, co vede mladé lidi k samotné aktivní politické participaci. Na základě získaných dat se snaží postihnout hlavní překážky, s nimiž se mohou mladí lidé při realizaci politických aktivit setkat a upozornit na tyto nesnáze. Tato práce se zaměřila právě na ty mladé, kteří se politicky angažují. Snaží se představit některé z nich a činnost jich samých i organizací, ve kterých působí. Mým cílem je objevit motivy, které přivedly vybrané mladé politické kandidáty k politické participaci a zjistit, co mělo zásadní vliv na utváření jejich vztahu k politice a na formování jejich politických názorů. Dále zmapovat překážky, které jim politickou angažovanost znesnadňovaly. Zodpovědět otázku, zda za nízký zájem mladých o politiku, může právě jejich věk. A v neposlední řadě získat informace o tom, která témata mladé lidi v politice zajímají a považují je za primární k diskusi a hledat možné společné politické zájmy mladých.

---

¹¹ Jan Husák, který zastupuje Analytickou sekci ČRDM, je jedním z těch, kteří se v naší republice snaží systematicky získávat a analyzovat poznatky o mladých lidech. Mapuje aktuální trendy v trávení volného času, jako jsou zájmy mladých, ale i konzumace alkoholu a hudební vkus. Zajímá se o to, jaký je hodnotový žebříček mladých, jak tráví čas s moderními technologiemi a současně, jak dokáží žít bez těchto technologií. Pozornost je kladena na názory mládeže na jednotlivé problematiky, a to i na témata poněkud kontroverzní. Především se snaží sledovat preference mladých dlouhodobě a všimnout si změn, neboť každá generace mladých se vždy liší od předešlé generace a má tedy i odlišné motivy k politické participaci. (Jan Husák, online debata O participaci dětí a mládeže - vážně i nevážně, 9. 9. 2020)

Výzkumným problémem je politická participace mladých lidí v Jihočeském kraji a především determinanty, které tyto mladé motivují k zájmu o veřejné dění.

Tento výzkum si klade za cíl přinést nejen nové poznatky k tomuto tématu, ale i aby tyto informace mohly být využity při motivování mladých lidí, kteří se o politiku zatím nezajímají. Získaná data by mohla pomoci lidem, kteří se věnují mladým a snaží se je prostřednictvím různých aktivit a projektů přivést k zájmu o politické dění a k vlastní iniciativě. V neposlední řadě bych ráda využila získané poznatky při své profesi učitelky společenských věd a občanské výchovy a sama pomohla motivovat své žáky k zájmu o veřejné dění a k politické angažovanosti.

8. Výzkumné otázky

Cílem této práce je zodpovědět řadu otázek. Hlavní výzkumná otázka zní: Co úspěšně motivuje mladé lidi k politické participaci? Dalšími vedlejšími otázkami, které budou zodpovězeny, jsou: Jaké překážky musejí mladí lidé překonat, pokud se chtějí politicky angažovat? Jaká témata mladé lidi, kteří se politicky angažují, zajímají? Co považují mladí lidé za to nejdůležitější, o čem je třeba vést diskuzi a hledat řešení? Jaký je pohled mladých politiků na samotnou pozici mladých lidí v politické diskuzi? Úkolem výzkumu je tyto otázky zodpovědět a přispět do problematiky nízké participace mladých lidí v České republice, konkrétně v Jihočeském kraji.

K zodpovězení výzkumných otázek má dopomoci rozhovor s mladými lidmi, kteří politicky participují. Základní otázky byly v průběhu dialogů doplněny o další otázky, které reagovaly na informace od dotazovaných. Níže jsou uvedeny otázky, které byly pokládány během rozhovorů mladým představitelům mládežnických organizací:

- 1. Jak jste se k politice dostal/a? Jaké byly Vaše politické začátky?**
- 2. Proč jste se rozhodl/a vstoupit do politiky?**
- 3. Čelil/a jste nějakým překážkám, které Vám politickou participaci znesnadňovaly?**
- 4. Jaké byly reakce Vašeho okolí na Vaše politické aktivity?**
- 5. Co mělo podle Vás vliv na utváření Vašich politických názorů a motivovalo Vás k zájmu o politické dění?**

6. O jaká témata se zajímáte a považujete za důležité o nich diskutovat?
7. Zajímáte se spíše o témata/politiku na komunální úrovni, či státní, či spíše celoevropské?
8. Co je Vaším cílem? Čeho byste chtěl/a svými aktivitami dosáhnout?
9. Všiml/a jste si, že byste někdy byl/a určitým způsobem v nevýhodné pozici právě kvůli Vašemu věku?
10. Čelil/a jste někdy nějakému problému z důvodu nesouhlasu okolí s Vaší stranickou příslušností?
11. Ve společnosti panuje přesvědčení, že se mladí lidé v České republice o politiku nezajímají. Jak to vnímáte Vy? Je to tak, nebo máte odlišnou zkušenost?
12. Myslíte si, že je důležité, aby se mladí lidé politicky angažovali?
13. Co je podle Vás příčinou toho, že se část mladých lidí o politiku nezajímá?
14. Co by pomohlo zlepšit situaci a přivedlo více mladých lidí k zájmu o veřejné dění a usnadnilo jim cestu k politice?
15. Realizujete Vy/Vaše strana akce cílené přímo na mladé voliče/mladé lidi? Pokud ano, uveďte některé z jich:
16. Snažíte se Vy/Vaše strana zapojovat mladé do politického dění? Pokud ano, uveďte příklad:
17. Prosím, pokuste si vzpomenout na hodiny občanské výchovy a společenských věd na ZŠ a SŠ. Byla do výuky zařazena politologická témata? Pokud ano, byla jim věnována dostatečná pozornost?

Během rozhovorů byly některé otázky přidány. Jednou z otázek, které se ukázala jako nutná, je otázka č. 17., neboť mladí lidé často na vzdělávání sami upozorňovali.

9. Typ výzkumu

K zodpovězení výzkumných otázek a k hlubšímu zmapování problematiky politické participace mladých lidí jsem se rozhodla zvolit kvalitativně orientovaný výzkum.

Hlavním rysem kvalitativního výzkumu je detailní porozumění výzkumnému problému. Umožňuje zaznamenat veškeré okolnosti, které se tématu týkají. Dává nám možnost zaznamenat veškeré okolnosti, které by mohly mít na vybrané téma vliv. Především „...se snaží vysvětlovat jevy očima zkoumaných osob, a ne na základě svých vlastních názorů, očekávání, tradicí apod.” (Gavora, 2000, s. 142)

Při kvalitativním výzkumu pracuje výzkumník s několika subjekty, jejichž chování analyzuje. Nepracuje tedy s tak obrovským vzorkem respondentů jako při výzkumu orientovaném kvantitativně, ale má možnost hlubšího poznání zkoumaného jevu a možnost intenzivně poznat jednotlivá specifika v chování dotazovaných. Je možno detailně popsat politickou participaci zkoumaných osob, podívat se na problematiku z jejich úhlu pohledu a hledat v jejich chování společné průsečíky a rozdíly. Díky hlubší analýze také objevit, co mohlo zapříčinit odlišné chování těchto osob. Na rozdíl od kvantitativního výzkumu nevstupuje výzkumník do výzkumného šetření s již stanovenými hypotézami, ale až na základě získaných dat hledá souvislosti a získává podklady pro tvorbu předběžných teorií a závěrů. Tento výzkum je založen na indukci, v neomezeném množství dat jsou hledány souvislosti. Bývá označován jako pružný typ výzkumu, neboť umožňuje přizpůsobení otázek v průběhu výzkumného šetření, což bylo použito i během tohoto výzkumu. Analýza dat a jejich samotný sběr probíhají souběžně. Můžeme říci, že při kvalitativním výzkumu pracujeme se slovy a při kvantitativním výzkumu s proměnnými a s čísly (Gavora, 2000, s. 142).

Kvalitativní výzkum mi umožní hlubší poznání toho, co mladé lidi motivuje k politické participaci a pomůže objevit souvislosti v jejich chování, názorech a preferencích. Kvalitativní výzkum je založen na přímém zkoumání vybraného jevu, tedy v mém případě na rozhovoru s mladými politiky.

9.1. Metody výzkumu

Hlavní metodou, která je při kvalitativním výzkumu uplatněna, je dotazování neboli interview, v podobě polostrukturovaného rozhovoru s vybranými lidmi ve věku od 18 do 35 let, kteří se věnují politickým aktivitám, především v lokalitě Jihočeského kraje. Cílem interview „...je zjistit, jak osoby interpretují svět kolem sebe, jaké významy připisují důležitým událostem ve svém životě.” (Gavora, 2000, s. 201) Během rozhovoru je osobou, která by měla mít větší podíl na promluvě, právě dotazovaný. Výzkumník by

měl pouze vhodně reagovat na sdělení dotazovaného a pokládat doplňující otázky. Dotazovaný by měl mít dostatek prostoru pro sdělení svého názoru. Získaná data jsou následně analyzována a vyhodnocována a povedou k stanovení závěrů, které by měly zodpovědět výzkumné otázky a pomoci objasnit danou problematiku. Základ polostrukturovaného rozhovoru tvoří několik předem formulovaných otázek. Samotná podoba rozhovoru vychází z odpovědí dotazovaného. Podle průběhu rozhovoru jsou pokládány další doplňující otázky, které pomohou detailněji a přesněji popsat politickou participaci dotazované osoby a získat, výzkumníkem neovlivněný, pohled na dané téma.

Před začátkem rozhovoru byl každý respondent požádán, zda by bylo možno pořídit zvukový záznam rozhovoru, který bude dále analyzován a jeho přepis bude zveřejněn v této práci¹². Také jsem získala od všech dotazovaných souhlas s uvedením jejich jména a sociodemografických údajů v mé práci a souhlas s citováním jejich odpovědí. Kromě jednotlivých výzkumných otázek a z nich vzešlých doplňujících otázek, jsem se také zajímala o osobní charakteristiky dotazovaných a to: vzdělání, věk, zaměstnání, velikost bydliště, či vzdělání rodičů a jejich stranická příslušnost. Rozhovory probíhaly v období od července 2020 do listopadu 2020. Dotazovaní byli před samotným rozhovorem seznámeni s tématem mé práce a věděli, jaké informace mě zajímají. S konkrétní podobou otázek se setkali až během rozhovoru. Samotné rozhovory nemohly, vzhledem k epidemiologické situaci v České republice a nouzovému stavu, proběhnout osobně. Byly proto zprostředkovány online za pomoci videokonferencí v aplikaci Messenger a písemně prostřednictvím e-mailové korespondence. Výjimku tvoří rozhovor s paní primátorkou Jihlavy MgA. Karolínou Koubovou, který byl realizován osobně. Po získání souhlasu s pořízením záznamu a citováním v mé práci, byly jednotlivé rozhovory nahrávány, následně přepisovány a dále analyzovány. Při přepisu odpovědí jsem se snažila o autenticitu, pouze v několika případech byla některá slova upravena do podoby spisovné češtiny.

10. Analýza dat

Během kvalitativního výzkumu je používána induktivní analýza. Důležitá je tzv. tematická analýza, při které jsou hledány významové průsečíky (Hendl, 2016, s. 208). Po realizaci rozhovorů proběhl jejich přepis a následovala tematická analýza. Na základě

---

¹² Zvukové záznamy rozhovorů a jejich přepisy jsou uschovány u autorky této práce.

předem stanovených výzkumných otázek jsem získané informace analyzovala. Použito bylo otevřené kódování. Při prvotních analýzách rozhovorů byly k jednotlivým odpovědím a tématům přiřazeny kódy v podobě symbolů. Následně jsem hledala vztahy mezi kódy při axiálním kódování a na závěr použila kódování selektivní, které odhalí hlavní témata (Hendl, 2016, s. 208).

Vytvořila jsem tematickou analýzu každého rozhovoru zvlášť, zaměřila se na veškeré informace, které mi rozhovor nabízel. Následně mě zajímaly rozhovory jako celek a hledala jsem opakující se odpovědi či rozdíly v názorech dotazovaných. Na základě získaných poznatků jsem se pokusila zodpovědět výzkumné otázky a formulovat konkrétní závěry. Všímal jsem si i sociodemografických charakteristik, které mohou mít význam na podobu politické participace daného jedince, jako je věk, pohlaví, vzdělání a povolání, či vzdělání rodičů a jejich vztah k politice a stranická příslušnost.

11. Výběr účastníků

Výběr účastníků byl podřízen na začátku formulovanému cíli a požadavkům, podle nichž se muselo jednat o mladého člověka, ve věku od 18 do 35 let, který politicky participuje a jeho politické aktivity probíhají na území Jihočeského kraje. V rámci tohoto kraje byly vytipovány jednotlivé politické organizace, které byly prostřednictvím e-mailu osloveny s dotazem, zda by bylo možné uskutečnit rozhovor s některým z jejich zástupců, který splňuje daná kritéria. Od jednotlivých organizací, působících v Jihočeském kraji, jsem obdržela kontakty na jejich zástupce, kteří souhlasili se zapojením do mého výzkumného šetření. Výjimkou je rozhovor s paní primátorkou Jihlavy MgA. Karolínou Koubovou. Paní primátorka sice působí v Kraji Vysočina, ale splňuje mnou stanovená věková kritéria a jedná se o ženu, která se politicky angažuje, dokázala získat primátorský mandát a motivuje řadu mladých k zájmu o politiku. Z těchto důvodů si dovoluji uvést i rozhovor s ní, s mladou ženou v politice, která může být považována za vzor pro mladé lidi.

11.1. Představení dotazovaných

Kvalitativní výzkum pracuje s menším počtem účastníků, což ho ale i limituje, neboť není možné dojít k závěrům, kterými by bylo možno charakterizovat celou populaci. Díky kvalitativnímu výzkumu je ale možno hlouběji zmapovat zkušenosti

mladých lidí z Jihočeského kraje, kteří se politicky angažují. Do mého výzkumu se zapojilo 8 osob. Jednalo se o 2 ženy a 6 mužů. Věkové rozpětí našich dotazovaných je od 18 do 35 let. Tito mladí lidé potvrzují výsledky výzkumů Vráblíkové (2009), Linka (2015) a Petruška (2017), kteří uvádějí, že se více politicky angažují lidé s vysokoškolským vzděláním, neboť 7 z našich dotazovaných má vysokoškolský titul, studuje na vysoké škole, nebo se ke studiu připravuje v následujícím roce. 5 respondentů uvedlo i vysokoškolské vzdělání rodičů. Z mládežnických organizací se výzkumu účastnili zástupci z následujících organizací: Mladí občanští demokraté, Mladí sociální demokraté, Mladí komunisté, Mladé ANO, Pirátská strana, TOP tým a Mladí lidovci. Zbylé mládežnické organizace, které působí v Jihočeském kraji, byly taktéž osloveny, ale na mé e-maily neodpověděly, či se rozhodly zapojit až po skončení analýzy výzkumu. V následující části jsou představeni jednotliví dotazovaní, kteří souhlasili se zapojením do mého výzkumu. V tabulce č. 2 jsou uvedeny jejich individuální charakteristiky, jako je věk, pohlaví, vzdělání či nejvyšší dosažené vzdělání a stranická příslušnost jejich rodičů, které mi někteří z nich uvedli a souhlasili se zveřejněním těchto údajů.

Tabulka 2: Individuální charakteristiky dotazovaných

	Věk	Pohlaví	Dosažené vzdělání	Povolání	Stranická příslušnost	Vzdělání rodičů	Stranická příslušnost rodičů
1	21 let	Muž	Všeobecné gymnázium s maturitní zkouškou	Student právnické fakulty, osobní bankéř, marketing pro Top09	TOP tým	Vysokoškolské (MUDr.)	Otec byl komunálním zastupitelem
2	20 let	Muž	Všeobecné gymnázium s maturitní zkouškou	Student lékařské fakulty UK	Mladí sociální demokraté	Vysokoškolské (MUDr.)	Otec komunální zastupitel

3	18 let	Muž	Student maturitního ročníku všeobecného gymnázia	Student gymnázia	Mladí občanští demokraté	Vysokoškolské (Ph.D.)	Otec členem ODS
4	27 let	Žena	SOS veterinární s maturitní zkouškou	Profesionální řidička v mezinárodní kamionové dopravě	Mladí komunisté	Učňovské	Neuvedeno
5	26 let	Muž	Vysokoškolské (Ing.)	OSVČ a asistent poslance Parlamentu ČR	Mladé ANO	SS s maturitou	Není
6	24 let	Muž	Gymnázium s maturitní zkouškou	Student Matematicko-fyzikální fakulty UK	Pirátská strana	Vysokoškolské	Dříve Strana zelených
7	25 let	Muž	Gymnázium s maturitní zkouškou	Student Pedagogické fakulty JCU, WALNUT Institut, z.s	Mladí lidovci	Vysokoškolské (MUDr.)	Není
8	35 let	Žena	Vysokoškolské (Mg.A)	Primátorka města Jihlavy, zastupitelka Kraje Vysočina a kulturní manažerka	Fórum Jihlava	Neuvedeno	Neuvedeno

Zdroj: Vlastní zpracování.

Respondent 1: Jiří Kuchař je členem TOP týmu. Současně studuje Právnickou fakultu v Plzni a pracuje jako osobní bankéř. Jednou se účastnil voleb jako kandidát

a získal necelých 400 preferenčních hlasů. V posledních letech se věnuje především přípravám kampaní a marketingu pro TOP O9.

Respondent 2: Adam Turek je studentem prvního ročníku Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Plzni. Pochází z Písku, ve kterém absolvoval tamější gymnázium. Je členem Mladých sociálních demokratů, jejichž hlavním úkolem je, podle jeho slov, přitahovat mladé k politice. Již ve svých osmnácti letech se zúčastnil voleb do komunálního zastupitelstva jako kandidát, ve kterých uspěl, získal více než 900 preferenčních hlasů a byl zvolen zastupitelem.

Respondent 3: Jiří Čapek je studentem maturitním ročníku Gymnázia v Písku. Od patnácti let se věnuje politickým aktivitám. Je členem Mladých občanských demokratů a podílel se na vytvoření základny této mládežnické organizace v Jihočeském kraji. Dále by chtěl studovat na ČVUT v Praze. Život v Praze mu umožní více se politicky participovat, než mu nabízí Jihočeský kraj.

Respondent 4: Anna Vaculíková je absolventkou SOŠ veterinární v Kroměříži. Nyní pracuje jako profesionální řidička v mezinárodní kamionové dopravě, což jí umožnilo porovnat život v jednotlivých evropských zemích a přivedlo k zájmu o veřejné dění. Je členkou Mladých komunistů a již po prvním roce členství se účastnila voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Na kandidátní listině byla umístěna na posledním místě, ale získala tolik preferenčních hlasů, že se vyhoupla na 5. místo.

Respondent 5: Ing. Marek Liška se začal věnovat politické participaci již během povinné školní docházky, neboť zastupoval svoji školu ve Studentské radě v Prachaticích. V maturitním ročníku se účastnil voleb a byl nominován do Komise kulturních, školských a volnočasových aktivit. Je členem mládežnické organizace Mladé ANO. V roce 2018 se stal 1. místopředsedou této organizace. Od roku 2019 je asistentem poslance. Opakovaně kandiduje jako nejmladší kandidát za hnutí ANO 2011 a podílí se na volebním programu.

Respondent 6: Tomáš Guth Jarkovský nyní studuje Matematicko-fyzikální fakultu v Praze a je asistentem poslance. Působil na pozici asistenta sekretariátu Pirátského poslaneckého klubu a až poté vstoupil do Pirátské strany, ve které je aktuálně předsedou jihočeského sdružení.

Respondent 7: Ján Lukáč je předsedou Mladých lidovců v Jihočeském kraji. Studoval architekturu, ale studium přerušil, neboť působil dva roky jako asistent poslance. Nyní studuje učitelství ZSV pro SŠ. Současně se podílí na přípravách kampaní

a začíná pracovat na projektu, v rámci něhož vytváří výukové projekty pro žáky. Oficiální název tohoto vzdělávacího spolku je WALNUT Institut z.s.. Tento spolek se věnuje zážitkovému vzdělávání na školách a realizuje larp hry (hry na role) zaměřené například na finanční gramotnost, nebo politické simulace.

Respondent 8: MgA. Karolína Koubová je od roku 2018 primátorkou města Jihlavy. Vystudovala obor divadelní manažerství na JAMU v Brně a v roce 2011 založila jihlavské divadlo DIOD. V roce 2014 uspěla v komunálních volbách se svým uskupením Fórum Jihlava (jedná se o nezávislé hnutí STAN a nezávislých kandidátů).

12. Analýza výzkumu

12.1. Motivace mladých lidí k politické participaci

Způsoby, jakými se naši respondenti k aktivní účasti na politické participaci dostali, byly různé. Všichni ale své politické začátky hodnotili jako netradiční. Často se jednalo o roli náhody a výrazně přispěli přátelé, nebo jiné osoby, které jedince přivedli k zájmu o politické dění. Někteří z našich dotazovaných byli osloveni přímo s nabídkou politických aktivit. V následující části bych představila cesty jednotlivých dotazovaných k politice a odhalila determinanty, které je k účasti motivovaly.

Anna Vaculíková se před několika lety díky své profesi řidičky začala pohybovat i v zahraničí, což jí umožnilo porovnávat život v jednotlivých evropských zemích se životem v ČR. Začala se více zajímat o politiku a její partner, který měl politické znalosti, jí začal objasňovat principy fungování státu. *„Najednou mi došlo, že politika je všude kolem mě, kolem mé rodiny, že politika se vlastně týká nás všech. Rozhoduje o tom, zda lidé budou, nebo nebudou mít odpovídající mzdu za jejich vykonanou práci. O tom, zda bude dostupné zdravotnictví pro všechny, zkrátka rozhoduje o tom, jak budeme “žít nebo nežít“. Tolik to ve mně vrtalo a hlodalo, že jsem si řekla: a proč to nezkusit změnit? Nadávat doma u stolu je k ničemu. Tak jsem podala přihlášku a vstoupila do politické strany.“*

Tomáš Guth Jarkovský hodnotí svoji cestu ke členství v politické straně jako neobvyklou, neboť nejprve získal funkci asistenta poslance, ale členem Pirátské strany se stal až později: *„Takže jsem pro Piráty pracoval dřív, než jsem se sám stal Pirátem.“*

Tímhle způsobem jsem se dostal ke straně, protože jsem zjistil, že tam jsou zajímaví a schopní lidé, kteří bojují za dobré věci.“ A v současné době je předsedou této strany v Jihočeském kraji.

Ján Lukáč byl osloven přímo: *„Od svých třinácti let vedu letní tábory pro děti. Shodou okolností se stalo, že můj koordinátor na táboře, se stal krajským tajemníkem KDU-ČSL, a požádal mě o pomoc s některými věcmi. Takže jsem jeden rok vedl malý kampaňový tým, a on mě další rok požádal, abych dělal koordinátora celé kontaktní kampaně, protože jsem se osvědčil. Na to už přirozeně navázalo, že Honza Bartošek, jihočeský poslanec, mě požádal, abych mu dělal asistenta, a u toho jsem dva roky zůstal. S tím ještě souviselo, že ve chvíli, kdy jsem začal dělat kampaň KDU-ČSL, jsem vstoupil do týmu lidovců a rok na to mě zvolili jihočeským předsedou. Pak už byla ruka v rukávě.“*

Paní primátorka MgA. Karolína Koubová vystudovala JAMU a začala pracovat jako kulturní manažerka v divadle. Při své práci byla nucena často komunikovat s radnicí a poznala postoj zastupitelů města k podpoře kultury, se kterým se nemohla ztotožnit. Sama do politiky aktivně nezasahovala až do chvíle, kdy byla přímo oslovena. Zjistila, že by mohla pomoci zlepšit nejen vztah radnice k podpoře kultury, neboť v tomto tématu má rozsáhlé znalosti získané během studií a práce, ale i zlepšovat další oblasti. Prvotním impulzem k zásahu do veřejného dění bylo poznání a nesouhlas s kulturní politikou ve městě: *„Nepovažuji se za typického politika, protože jsem trošku z jiného prostředí a hrozně se mi líbí, jak to moje zázemí, kulturně-umělecké, tak jak se hodí k politice. A to je opravdu něco, co mi pomáhá, protože sociální citění a emoční inteligence je v politice hrozně důležité a moc se to nevidí.“ „..., Kultura je specifická v tom, že hledá odpovědi na nesnadné otázky, což si myslím, že se v politice hodně hodí. Nerozlišuje dobré a špatné. Politika je plná příběhů, a to si myslím, že se v té politice také velmi hodí.“*

Jiří Čapek se politicky angažuje teprve krátce. Celý život se o veřejné dění zajímal, k čemuž pomohla jeho rodina, neboť jeho otec je členem politické strany a jeho starší bratři se také politicky angažují: *„ ...takže doma vždycky probíhala politická debata.“* Od čtrnácti let se začal věnovat politice ve volném čase, například se sám vzdělával v občanských znalostech prostřednictvím četby. A velmi brzy si začal i ve svém okolí hledat mládežnickou organizaci, která by zastávala podobné názory jako on. Jeho stranické preference směřují k Mladým občanským demokratům, ovšem ti v Jihočeském kraji zatím nemají pevné zázemí. Jiří Čapek se tímto nenechal odradit a kontaktoval přímo předsedu, se kterým se snaží vybudovat základnu i v tomto kraji. Nyní dokončuje studium

gymnázia a plánuje studium na pražské vysoké škole a s přestěhování do Prahy souvisí i jeho záměr více se politicky angažovat v hlavním městě, které mu nabízí více možností než České Budějovice. Jako silný determinant politické participace se u něj projevil vliv rodiny. Od dětství se setkával s politikou, rodiče mu předávali občanské znalosti, diskutovali doma o vybraných tématech, takže jako dospělý člověk považuje aktivní zapojení do veřejného dění za samozřejmost.

Adam Turek již v osmnácti letech kandidoval ve volbách a uspěl. Dostal se ke kandidatuře právě díky přátelům, znal se s mladými lidmi, kteří již v politice působili a sdíleli stejné politické názory jako on a ti ho podporovali: *„Tak tam těch motivů bylo více, ale třeba kdybych mohl jmenovat takový kuriózní, který ale není úplně spjatý s politickými názory, bylo to, že jsem si chtěl otestovat, kolik lidí mě v Písku má rádo [smích], to byl pro mě motiv, kdy jsem si říkal, že to vyzkouším.“* I on vyrůstal v rodině, v níž jsou rodiče politicky aktivní a sám hovoří o politické participaci jako o rodinné tradici. Jeho otec je zastupitelem, v rodině často diskutují a během svých politických aktivit získává další kontakty. Adam Turek má stejné stranické preference jako jeho otec. Obdobné stranické preference jako rodiče má i Jiří Čapek.

Ing. Marek Liška byl k politické participaci motivován svým zájmem o veřejné dění a chtěl reprezentovat v politice zájmy mladé generace: *„Chtěl jsem mít možnost sám aktivně ovlivňovat věci kolem sebe k lepšímu. Mít svůj podíl na rozhodování. Zároveň také více reprezentovat názory mladé generace.“*

Někdy může mladého člověka k politické participaci vyburcovat aktuální dění v jeho okolí. O takovéto situaci hovořil i Ing. Marek Liška: *„Zásadním zlomem pro moje zapojení do politiky se stala korupční aféra Davida Ratha a vláda Petra Nečase. Tehdy jsem si nejvíce uvědomil, že naše země nekráčí správným směrem a potřebuje velkou změnu. Tady určitě sehrály svoji roli i média, poté nejbližší okolí jako škola, rodina a kamarádi.“*

Aktuálním děním byl ovlivněn i Tomáš Guth Jarkovský, tentokrát se ale jednalo o odlišnou situaci než nespokojenost s politickou situací. Silně ho zaujaly výsledky voleb v roce 2017, ve kterých výrazně uspěla Pirátská strana: *„...byl to velký příval naděje, že se můžou dít dobré věci, kterým věřím.“* „... „...začal jsem vidět, že při těch 22 poslancích jde dělat hodně, a když člověk tomu věnuje práci a energii, může mít vliv na svět okolo sebe. To jsem pozoroval už z pozice asistenta, a řekl jsem si, že chci být také součástí

tohoto celku, který nějakým způsobem někam směřuje.“ Také Tomáš Guth Jarkovský pokračuje v rodinné politické tradici.

Obdobně i Jiří Kuchař byl výrazně motivován v době prezidentských voleb v roce 2013, během kterých jeho rodina výrazně podporovala Karla Schwarzenberga. Jiří Kuchař se účastnil různých akcí a zjistil, že strana Top 09 je mu blízká. O rok později byl přes sociální sítě osloven placenou reklamou TOP týmu: „*...šli jsme na nějakou akci a mně ta strana byla blízká a za rok jsem viděl, že existuje nějaká mládežnická organizace. Na Facebooku to na mě vylétlo jako placená reklama, tak jsem to prostě zkusil.*“ ... „*V té době mně ještě nebylo osmnáct, takže jsem nemohl vlastně vstoupit do strany jako takové, takže jsem začal v mládežnické organizaci. Což si myslím, že není vůbec špatný začátek. A člověk se tam může postupně rozvíjet i věkem i dovednostmi.*“ Stejně jako ostatní dotazovaní i on pochází z rodiny, která se o veřejné dění zajímá. Sám se o politiku zajímal již během školní docházky: „*Já jsem zatím vystudoval všeobecný gymnázium a už na gymnáziu jsem měl zájem o veřejné dění. Bavili mě takové ty více humanitní předměty, než ty technické. To mě zaujalo, takže jsem se chtěl nějakým způsobem angažovat jako mladý člověk.*“

Rodinnou politickou tradici nevedl Ján Lukáč: „*U nás je dědění spíše skeptický postoj k politice, že bychom měli dělat dobře to, co umíme.*“ Ačkoliv ho nesměřovali k politické kariéře, je si vědom jejich vlivu na formování jeho postojů: „*Určitě ne v politickém smýšlení, na druhou stranu mě vychovali k postoji, když můžu tak musím. ... Nikdy nebude lepší čas na to začít podnikat, začít se angažovat, nikdy nebude lepší čas začít hrát na klavír. Vždy je to zrovna teď. V tom si myslím, že mě vychovali dobře k zodpovědnosti, sledovat dění kolem sebe, aby mi to nebylo jedno.*“

Nikdo z našich dotazovaných při hledání motivů, které jej vedly k zájmu o politické dění, nevedl vliv školy a výchovy k občanství. Z tohoto výzkumu vyplývá, že důležitá je rodina, a pět z našich dotazovaných pokračuje v rodinné tradici. Na rozhodnutí, přidat se k mládežnické organizaci mělo vliv aktuální veřejné dění a velký význam má oslovení osobou, která se již politicky angažuje.

12.2. Reakce okolí

A s jakými reakcemi se setkali naši dotazovaní, když se začali angažovat? Všichni uvedli, že ze strany rodiny byli podporováni. Zvláště pak, pokud pokračovali v rodinné

tradici jako Jiří Čapek, který se naopak ve škole s žádnou zvláštní reakcí nesetkal, neboť do chvíle, dokud nebyli jeho spolužáci plnoletí, neměli o politické dění výrazný zájem. Později ho ale oslovili: „*Ted' jsme celá třída poprvé volili, protože už nám všem bylo osmnáct, tak se hodně lidí šlo zeptat, jak si můžou najít nějaké informace o tom, koho mají volit. Takže víceméně kladné reakce.*“

I Jiří Kuchař byl rodinou ve svých aktivitách podporován. Obdobně to bylo i ve škole: „*I od spolužáků, ačkoliv to nebyli voliči mé strany, ale také se hodně o veřejné dění zajímali, tak jsme společně mohli debatovat, diskutovat.*“

O reakcích spolužáků mluvil i Adam Turek, který taktéž pokračuje v rodinné tradici: „*Ve škole to bylo takové oboustranné, někteří říkali: „Je dobře, že ses do toho pustil, já bych na to neměl odvahy.“, jiní zase: „Co to děláš? Nechoď to toho.“...“*

Obdobně vnímal reakce vrstevníků i Ing. Marek Liška. Ačkoliv řada jeho spolužáků neměla o politiku zájem, nakonec zjistili, že prostřednictvím něho mohou veřejné dění ovlivňovat, neboť on jejich názory prezentoval politickým představitelům: „*V svých 18 letech byla politika pro většinu vrstevníků cizí slovo, něco nezajímavého. Moji aktivitu většina asi nechápala, ale cítil jsem převážně podporu. Minimálně na komunální úrovni měli radost, že mají komu říct své podněty, když něco ve městě nefunguje. Věděli, že mohu jejich podněty předat dál.*“

I paní primátorka MgA. Karolína Koubová se setkala s různými reakcemi: „*Někteří říkali, že jsem se úplně zbláznila a někteří mi fandili.*“

S pozitivními reakcemi na své působení se setkal Tomáš Guth Jarkovský: „*Vesmíš pozitivní, a co se týče konkrétně rodiny, ti byli rádi, protože v minulosti byli také politicky aktivní, sice v jiné straně, ve straně Zelených, kteří nejsou postojem zas až tak daleko, ale přece jen, když je tam ta pozitivní motivace, zlepšovat svět okolo sebe, je to noblesní motivace, ve které rodiče svého syna rádi podporují. A co se týče reakce zbytku, tak bych řekl, že také pozitivní, zejména tím, že to je zajímavá věc, které mladý člověk věnuje svou energii.*“

Všichni naši dotazovaní jsou ve svých aktivitách podporováni rodinou. Ve škole se zprvu setkali s nezájmem spolužáků o politiku a tedy i o jejich působení.

12.3. Zájmy mladých lidí a jejich politické cíle

Součástí výzkumu bylo zjistit, zda se mladí lidé shodují i v tématech, která je zajímají a věnují se jejich řešení. Překvapivě se mladí lidé v odpovědích rozcházel. Tématem, na kterém se shodli všichni dotazovaní, je zlepšení školství.

Anna Vaculíková uvedla důležitost změnit pohled na českou politickou reprezentaci, která je veřejností viděna negativně. Především kvůli spojitosti konkrétních politiků s upřednostňováním vlastních zájmů a využívání svého vlivu a moci: *„To, že je běžné, že si politici přihrávají kšefty pro firmy, které jsou psané na jejich děti, případně na různé svěřenecké fondy, anebo na nějakého bohatého kamaráda.“* Na nevhodné chování politické reprezentace upozorňoval i Ing. Marek Liška: *„Zároveň mediální obraz politiků není ve společnosti nejlepší a nemají tudíž mladí lidé velkou motivaci do ní aktivně vstupovat. Ten obraz vytvářejí média i sami politici svým chováním. Pokud budou politici dávat dobrý příklad mladým lidem svým jednáním, chováním, prací, tak se politika stane atraktivnější a budou se o ni více zajímat.“*

Anna Vaculíková dále uvedla nespokojenost s rychlým růstem cen zboží a služeb ve srovnání s neúměrně rostoucí mzdou a důchody. Dále považuje za důležité zabývat se kvalitou potravin, které jsou k dostání v českých obchodech, neboť díky své práci v zahraničí srovnává výrobky prodávané v Česku s těmi, které jsou na trhu v jiných evropských státech. Dále upozorňuje na trend odchodu kvalitních lékařů do zahraničí z důvodu nízkého finančního ohodnocení. Zajímá se o podporu místních zemědělců a české kvalitní potraviny, které preferuje před dovozem levnějších výrobků ze zahraničí od velkých firem. S tím je spojená i podpora řemeslných prací, které mají v Česku dlouholetou tradici. Také uvedla: *„Taková dálnice D1 je kapitola sama o sobě.“*

Dále se dotazovaní zajímají o témata ekologická, která uvedli Adam Turek a Ing. Marek Liška. O podpoře dostupného bydlení hovořil Adam Turek a Anna Vaculíková, které také vyjádřila nesouhlas se zástavbou zelených ploch a doporučuje věnovat pozornost již stávajícím a chátrajícím komplexům budov.

O školství, zdravotnictví a životním prostředí hovořil i Ing. Marek Liška: *„Těch témat je určitě mnoho a často jsou spolu provázána. Základem je školství, dopravní infrastruktura, zdravotnictví, sociální služby, životní prostředí, regionální rozvoj a sport.“* ... *„Zejména je mi blízké diskutovat o budoucnosti našeho školství, které je základem naší prosperity. Mám dojem, že naše školství trochu zaspalo v minulém stolení*

a nestihá se transformovat na současnou dobu. Důležitým tématem pro mě je i podpora tělovýchovy a sportu, protože mám strach, abychom se v budoucnu nepotýkali se zdravotními problémy mladých lidí, zejména s problémy spojenými s nadváhou a obezitou.“

Často byla patrná provázanost mezi preferovaným tématem a profesí dotazovaného. Například Adam Turek je studentem lékařské fakulty a jako první uvedl: *„V současné době považuji za stěžejní téma dostupné zdravotnictví a boj proti privatizaci zdravotnictví, která by způsobila absolutní kolaps.“*

Jiří Kuchař (TOP tým) uvedl i ekonomická témata a aktuálně pracuje jako osobní bankéř: *„Určitě mě hodně zajímá sociální oblast, co se týká penzijní reformy. Protože si jako mladý člověk uvědomuji a myslím si, že většina mladých lidí by si dnes měla uvědomit, že už teď po roce 2020 jde o naši budoucnost. Protože za čtyřicet let půjdeme do důchodu, takže si myslím, že už teď by nás to mělo zajímat.“* Dále zmínil směřování k západním zemím a téma pevné a stabilní Evropy, což souvisí i s jeho stranickou příslušností.

Paní primátorka MgA. Karolína Koubová uvedla témata spojená s její funkcí: *„Tak teď je takovým mým velkým tématem rozpočet města, protože mám pod sebou ekonomický odbor a tím, že se snažím na věci dívat trochu jinak, tak se snažíme hledat nové způsoby tvorby rozpočtu, tak aby město umělo být trochu samostatnější. Aby nebylo tak závislé na daních, a s tím souvisí spokojenost obyvatel ve městě, protože s tvorbou rozpočtu souvisí, to kolik lidí má ve městě trvalé bydliště a spokojenost se zase propojuje s tím sociálním a kulturním, což zase ne každý bere jako něco, co má vliv na ekonomiku města. Takže moje oblíbené téma je, jak propojit peníze s kulturou a zase jsem tam na tom svém začátku, že kultura, a to sociálně má vliv na ekonomiku.“*

Jiřího Čapka zajímají spíše ekonomické otázky, jako jsou daně: *„Já se nejvíce zajímám o daně, o ekonomický systém. Takže hlavně daně, progresivní zdanění, to je věc, o kterou se zajímám vždycky, když se něco řeší. To mi přijde jako zásadní téma, které se týká nás všech.“*

Objevovaly se i velmi konkrétní názory. Například Anna Vaculíková jako první uvedla: *„Česká voda by měla patřit našim občanům, ne abychom za naši vodu platili Francouzům.“*

Tomáš Guth Jarkovský uvedl: „*Hodně mě zajímají témata jako rovnoprávnost, feminismus, zahraniční vztahy a Evropská unie. Je to sice široké spektrum, ale jsou to našťestí témata, která právě řeší můj poslanec, kterému jsem asistentem, takže je dobrá věc, že se tam můžu realizovat.*“

Ján Lukáč hovořil především o tématu vzdělávání: „*Každopádně kdybych měl vypíchnout to nejdůležitější, myslím, že to je opravdu věc, která všechno ovlivňuje, a to je vzdělání. Zrovna vzdělávací systém je věc, kterou když změníte, výsledky budete mít nejdřív za deset, patnáct let, a pak budete nést následky dalších dvacet let. Vzdělání je pro mě alfa omega veškerého státního dění.*“ ... „*Těch témat je opravdu strašná spousta. Myslím, že by se Poslanecká sněmovna nemusela zaměřit na dvě nebo tři, ale kdybych měl vypíchnout ta nejdůležitější, tak vzdělání, podpora maloobchodu, podnikání a zemědělství, bezpečnost, armáda, bezpečnostní složky obecně, a zdravotnictví.*“ Ján Lukáč dále upozornil, že témata jako zdravotnictví a ochrana životního prostředí souvisí s již zmíněným vzděláváním.

12.3.1. Cíle

V rozhovorech byli dotázáni požádáni, zda by mi zveřejnili své politické cíle. Zajímala jsem se o to, co je aktuálním politickým cílem mladých lidí, kteří se politicky angažují. Odpovědi se různily, mnohdy se jednalo o reakce na aktuální dění. Naši dotazovaní vidí smysl svého působení ve snaze pozitivně ovlivňovat dění v zemi a pomáhat směřovat politická rozhodnutí správným směrem. Všichni respondenti uvedli, že by chtěli svými aktivitami zlepšit život v naší zemi a reprezentovat zájmy mladých. Tyto cíle uvádím v následující části.

Adam Turek: „*Těch cílů je také více. Už tím, že se angažují jako mladý, tak se snažím vyburcovat ostatní mladé, aby se o ni také zajímali, případně do ní také vstupovali. Protože demokracie tu je od toho, že tu všichni máme právo podílet na tom, jak se naše země utváří, a to je na tom hrozně hezké. Takže jenom sedět doma a nadávat, to opravdu není můj styl, a když mám tu možnost, tak proč se nečinit.*“

Anna Vaculíková: „*Zlepšit žití obyčejných poctivých pracujících lidí a těch, kteří tady celý život pracovali a nyní jsou už v důchodu u nás v republice.*“

Jiří Čapek: „*Asi přesvědčit více lidí o mém přesvědčení. Debatovat s nimi tak, aby změnilí názor k tomu, co je mi blízké.*“

Jiří Kuchař: „Aby se nám v Česku dobře žilo i třeba za deset let, dívám se do té vzdálené budoucnosti, ne jenom na to, co je teď.“... „Určitá motivace změnit poměry v zemi a postupně se vypracovat na nějakou pozici a pak zkusit i něco reálně změnit.“

Ing. Marek Liška: „Cílem je určitě mít prostor ovlivňovat pozitivně věci kolem sebe. Rád bych nejprve v budoucnu uspěl na regionální úrovni, získal si důvěru a podporu veřejnosti ve svém regionu.“... „Zároveň také více reprezentovat názory mladé generace.“

Tomáš Guth Jarkovský: „...Jeden velký cíl asi nedokáži říct. Ze zřejmých důvodů bych byl rád, kdyby se u nás více řešilo násilí na ženách a podobné věci. Aby to bylo důležité téma v rámci nějakých voleb, zatímco v současné době to nikdo neřeší. Ale to jsou krátkodobé cíle.“

Ján Lukáč: „Vytvořit politickou akademii pro mládež. Ten koncept se mi hrozně líbí. Je to koncept víkendové, nebo večerní školy, kdy člověk ví, že pokud tam bude rok chodit, bude mít základní přehled a dovednosti, které mu pomůžou v politické kariéře. Jednak to bude užitečné pro lidi, kteří jsou rozhodnutí jít do politiky, ale i pro ty, kteří si ji zatím jen osahávají, aby viděli, že se o to zajímá spousta lidí a nejsou sami, jak si kolikrát myslí. Po absolvování té akademie by se odstranila bariéra, která by vyvěrala z neznalosti, absence dovedností, strachu ze vzduchoprázdna, do kterého se člověk chystá vkročit. Chtěl bych se přičinit o nějaké plošné zvýšení povědomí o tom, jak funguje demokratický systém, jaká jsou práva a povinnosti demokratické společnosti. Aby lidé na vlastní kůži zažili, co zastupitelstvo může měnit, aby pochopili, že politika není něco jiného.“ ... „Mým velkým snem je dostat se na Ministerstvo školství a tělovýchovy.“ ... „My to neděláme špatně, to je důležité říct, naopak jsme na tom dobře podle statistik, ale vnímám, že je hrozně důležité se posouvat dopředu, a pokud chceme obstát ve dvacátém prvním století, musíme jít tomu naproti.“

12.4. Mladí lidé a politická participace

Jelikož je v médiích často prezentováno, že se mladí lidé o politiku nezajímají, byla i tato problematika součástí mé práce. Při studiu provedených výzkumů na toto téma, jsem zjistila, že výzkumy realizované v České republice, ale i v Evropě, tento fenomén potvrzují. Tázala jsem se, jaká je zkušenost našich dotazovaných. Sedm respondentů souhlasilo s tvrzením, že se mladí lidé o politiku příliš nezajímají.

Anna Vaculíková uvedla: „*Já bych řekla, že mladých lidí, kteří se o politiku zajímají, je méně než těch, kteří se o politiku nezajímají.*“

Jiří Čapek odpověděl: „*Já s tím souhlasím.*“

Ing. Marek Liška: „*Ve srovnání s dalšími věkovými skupinami, to tak určitě je.*“

Ale naši dotazovaní také upozornili na mladé lidi ve svém okolí, kteří politicky participují. Ve společnosti jsou totiž spíše prezentováni ti mladí, kteří nemají o politiku zájem, naopak mladým lidem, kteří jsou politicky aktivní, není v médiích věnován tak velký prostor.

Tomáš Guth Jarkovský (Pirátská strana) uvedl: „*...mladí lidé se u nás velmi málo zajímají. Já mám zkušenost určitě zkreslenou, protože jsem z velké části mezi mladými lidmi, kteří se o politiku zajímají, ale stále bych řekl, že se u nás mladí lidé o politiku nezajímají.*“

I Jiří Kuchař hovořil o dvou skupinách mladých lidí. Pohybuje se mezi lidmi, kteří se o veřejné dění zajímají, ale i mezi těmi, kteří nikoliv. Setkal se s velkým množstvím mladých, kteří nemají základní znalosti, ani nejeví o politiku zájem: „*Na druhou stranu, těch lidí, co se o to nezajímají, ani se nestydí za to, že třeba neví: Jaký je rozdíl mezi pravicí a levicí? Tak to i někdo z mých vrstevníků není schopen vysvětlit. Řeknou, že se o to nezajímají, nejsou k tomu vedení. Já jim to nemám za zlé, ale nějaký základní přehled, by podle mě, měl mít každý mladý člověk.*“

V teoretické části bylo uvedeno, že ze závěrů evropských výzkumů vyplývá, že se tato problematika začíná pomalu zlepšovat. V posledních letech přibývá těch, kteří mají o politické dění zájem. Toho si všímají i mladí lidé v politice v naší republice.

Adam Turek uvedl: „*Já si myslím, že to povědomí o politice se v posledních letech razantně zvyšuje, ať už k tomu přispívají právě influenceři, jako je na Instagramu choco_afro¹³, či ostatní. Tihle lidé doopravdy přispívají k tomu, že mladí se o politiku zajímají.*“ ... „*Určitě tady vidím potenciál do budoucna, že mladí lidé budou chodit více k volbám.*“

Podobně hovořil i Tomáš Guth Jarkovský: „*Mám pocit, že ze zřejmých důvodů se to zlepšilo s Dominikem Feri, který je trendem, který nejde brát na lehkou váhu. Je možné,*

---

¹³ Choco_afro je profil poslance Dominika Feriho na sociální síti Instagram, který má (ke dni 5. 12. 2020) 846 000 sledujících.

že se objevují vlny mladých lidí, kteří se o to začínají zajímat, čistě o tu politiku. A my ve stranách doufáme, že se ukážou spousty mladých lidí, kteří tomu budou chtít čas a pozornost věnovat. Ale mám pocit, že se zvyšuje počet lidí, kteří vědí, co se zhruba děje a chodí k volbám, což je dobré. My bychom ze zřejmých důvodů byli rádi, kdyby tomu chtěli věnovat nějaké hodiny a energii, to aktivní mínění světa, ne pasivní tím volením, ale to jsou ambiciózní cíle. Ale pomalu věřím, že se to děje.“

Ing. Marek Liška: *„V posledních 5 letech mám ale pocit, že se to výrazně zlepšilo. Je to dáno větší mediální pozorností, aktivitou stran na sociálních sítích a novými politickými stranami, které dokázaly oslovit právě mladou generaci.“*

Paní primátorka MgA. Karolína Koubová upozornila na vlastnost lidí, silně argumentovat a kritizovat činnost někoho jiného (například prostřednictvím sociálních sítí, které dávají člověku pocit bezpečí a anonymity). Přičemž tito lidé, jejichž kritický hlas je silně slyšet, sami nemají zájem něco udělat, jak oni říkají, lépe: *„Já mám zkušenost, že obecně to zájímání se o politiku je v Čechách z dálky. Že lidé rádi komentují politiku, ale aby ji aktivně dělali, tak o to je vlastně velká nouze, protože ono je to ve výsledku spousta práce a ne každému se do toho chce a vlastně ať mladým, tak starým. Je větší obliba toho komentování politiky než o to, aby se člověk zvedl a šel opravdu tu politiku dělat a něco změnit ve svém městě.“* O tomto hovořil i Jiří Kuchař, který uvedl, že pokud je člověk nespokojen s aktuálním děním, nemá se vyjadřovat negativně, ale místo kritiky se pokusit sám pracovat na zlepšení: *„Tak asi to, že když se o to člověk zajímá, tak se spolupodílí na vývoji naší budoucnosti v naší zemi. Člověk třeba může být nespokojen s vývojem země, ale pokud se do toho aktivně nezapojí, tak si podle mého názoru nemůže stěžovat, když sám se ani nepokusí nic pro to udělat. Protože přece jen, když o tom člověk mluví, tak slova nejsou činy v dnešní době.“* I Ján Lukáč upozorňuje na kritický pohled lidí, kteří se politicky neangažují: *„Byť spousta lidí mladé politiky kritizuje, je to právě typ lidí, který jen kritizuje, ale nenabídne, jak to dělat líp. Jen umí dát facku, když člověk udělá krok, který oni nepovažují za úplně správný. Kolikrát to není ani vyloženě nesprávný krok, ale není to ten ideální politik, kterého oni si vysnili na bílém koni. Bohužel právě chybí často reálná zpětná vazba, která by vedla k posunu a zlepšení.“*

Může se zdát jako zbytečné, dotazovat se mladých politických představitelů, zda by se mladí lidé měli do politiky zapojovat, ale tato otázka má své opodstatnění. Neboť během života řadu věcí přehodnocujeme a nemůžeme vyloučit, že by si některý z mladých lidí, kteří se politicky angažují od školních let, s přibývajícím věkem nezačal

uvědomovat, že možná neměl tolik zkušeností a znalostí a bylo by pro něj tedy lepší, pokud by své aktivity odložil o pár let do doby, kdy bude připraven. Z tohoto důvodu byla tato otázka do výzkumu zařazena.

Paní primátorka MgA. Karolína Koubová uznala, že mladý člověk je v nevýhodné pozici, neboť si musí nejprve osvojit určité politické dovednosti a prosadit se: *„Ty, co se zajímají, tak beru, jako že jsou takový jako aktivisté, kterým chybí zkušenost. Že to je řemeslo, že se musíš naučit vyjednávání a to, že to má nějaké posloupnosti. Když člověk chce něčeho dosáhnout, že to opravdu není tak, že když více křičím a bouchám do stolu, že mám větší pravdu. Že to řemeslo je potřeba se naučit. A to je otázka, jestli u toho ti lidé, kteří to chtějí dělat, tak jestli se to jsou ochotní učit a zůstat u toho, nebo ne.“* O nevýhodné pozici, kvůli chybějícím zkušenostem hovořil i Ing. Marek Liška a Ján Lukáč, který hovořil i o komplikovanosti této profese, pokud s ní člověk začíná a neví, jak to v politice chodí.

Všichni naši dotazovaní se v odpovědi shodovali. Je velmi důležité, aby se mládež o politiku zajímala a politicky participovala. Hodnotili pozitivně existenci mládežnických organizací, neboť právě v rámci nich si může mladý člověk osvojit vědomosti o fungování politiky, získat zkušenosti a dostat se do povědomí spoluobčanů.

Anna Vaculíková upozornila: *„Ano je to důležité, protože politika je všude kolem nás a jaké si to uděláme, takové to budeme mít.“*

MgA. Karolína Koubová uvedla: *„Ano, určitě. Myslím si, že čím dřív, tím líp. Myslím si, že by se měly učit rozhodovat o svém životě už děti na základních a na středních školách.“*

Jiří Kuchař: *„Samozřejmě, považuji to za důležité.“*

Jiří Čapek: *„Určitě, je to důležité.“*

Ing. Marek Liška: *„Určitě je to důležité. Mladí lidé mají určitě co říct k řadě tématům a jedná se zejména o jejich budoucnost.“*

Dotazovaní upozorňují na nutnost, aby každá generace a každá skupina obyvatel měla v politice nějakého zástupce, který by prosazoval její zájmy. Uvedli, že pro fungování společnosti jsou důležité názory všech generací a nelze považovat některou skupinu občanů za důležitější.

Adam Turek: *„Já si myslím, že to důležité je. Že jsou platné, jak názory mladších, střední generace, i nás mladých. Že to uceluje celý koncept zájmu o celou naši zemi,*

nemůžeme se soustředit jen na seniory, nebo pracující. Když by každá strana měla nějaké mladé, kteří přinášejí pohled svých vrstevníků a lidí okolo sebe, tak by to napomáhalo ke zlepšování situace na politické scéně.“

Ing. Marek Liška: *„A o klíčových věcech se rozhoduje právě na politické úrovni a je potřeba, aby tam i mladá generace měla své zástupce, kteří budou prezentovat jejich postoje a názory. Mladický elán a tah na bránu může pomoci posunout věci kupředu. Věk není tak velký handicap, aby se nedal překonat.“*

I Ján Lukáč hovořil o důležitosti, aby se všechny generace podílely na politickém rozhodování: *„Určitě, ale je důležité uvědomit si, že, jak se říká, mládí má sílu a energii a stáří má směr. Neznamena to, že to, co je staré, by bylo špatné. Ano, spousta věcí je potřeba změnit a zmodernizovat, ale spousta toho, co se používá dlouho, je dobré, a je potřeba na to navázat, nebo z toho vycházet. Takže mladí lidé by se měli angažovat, ale jde o to, jakým způsobem. Jestli u toho budou naslouchat zkušenostem starších lidí a jestli z toho budou vycházet, nebo jestli se vykašlou na historii, dějepis a naslouchání starším s myšlenkou, že to tady zachrání a nově vybudují sami podle sebe.“*

12.5. Příčiny nezájmu

V této práci byla věnována pozornost i možným příčinám nezájmu mladých o veřejné dění. Proto bylo i toto téma součástí rozhovorů. Zajímavé je, že naši dotazovaní spatřují důvody nezájmu v různých rovinách.

Paní primátorka MgA. Karolína Koubová na tuto otázku reagovala okamžitě: *„No, že to je těžké, není to pohodlné.“*

Anna Vaculíková zmínila známou větu, že si lidé myslí, že jejich hlas nic nezmění a že jsou přesvědčeni, že se jich politika netýká. Ale také hovořila o tom, že si mladí *„...ještě nezkusili, co to je, žít samostatným životem a nemít za zády někoho, kdo by je vedl a takzvaně držel za ruku.“* Což přímo koresponduje s tím, jak se k zájmu o politiku dostala, neboť ona sama se začala o veřejné dění více zajímat a byla mobilizovaná k tomu, aby se začala angažovat, až ve chvíli, kdy se stala samostatnou dospělou osobou a začala se prostřednictvím práce setkávat s jednotlivými problémy společnosti.

Jiří Čapek, obdobně jako Vaculíková, uvedl, že mládež nevěří, že by měla moc něco změnit. Hovořil o tom, že mladí jsou ve věku, kdy si myslí, že se jich aktuální politické dění netýká. To se změní ve chvíli, kdy dovrší osmnácti let, získají aktivní

volební právo a najednou se mohou určitých aktivit účastnit. Přesto jsou stále přesvědčeni, že nemají vliv na politická rozhodnutí: „*Jak nám začalo být osmnáct, a mohli jsme volit, tak se ostatní také začali zajímat, protože získali pocit, že můžou něco změnit, mohou volit, mají v uvozovkách nějakou moc. Ale ten pocit, že nám je to jedno, protože s tím nic neuděláme, a se vším hýbou lidé nahoře, to je asi taková hlavní demotivace.*“

V teoretické části byly uvedeny zájmy mladých lidí, které je lákají více než politická participace. O tom, že mládež má jiné preference a o veřejné dění nemá dostatečný zájem, hovořil i Ing. Marek Liška: „*Mají jiné zájmy a vnímají politiku jako něco, co se jich netýká.*“

Za viníka nízké politické participace mládeže uvedli i školu, neboť zjišťují, že jejich vrstevníci nemají základní občanské znalosti. Adam Turek uvedl: „*Mám třeba spoustu kamarádů, se kterými chodíme na pivo. Občas dojdeme k tématu politiky a já zjišťuji, že oni nevědí základní věci: rozdíl pravice a levice, jejich základní představy, neznají premiéra, vicepremiéra, ministry,... Jsou to takové fatální a zásadní chyby, já si ani neumím představit, jak se tohle stane, protože já v tom samozřejmě žiji každodenně, v té politické bublině. Ale musím říct, že takových lidí je spousta.*“

Tomáš Guth Jarkovský poukázal na jiné zájmy mladých a nedostatek občanské výchovy na školách: „*Základ je to, co se děje, kdo je premiér... Upřímně nevím, jaká je motivace člověka se o toto nezajímat. Řekl bych, že to není vědomé rozhodnutí, jen jim nikdo neřekl, že je to důležité. A to je, nechci říct chyba, ale nedostatek občanské výchovy, na které je potřeba stále pracovat a zlepšovat ji. Je důležité vysvětlovat, proč je dobré vědět, kdo je premiér, co je to zákon, co je ústavní zákon. Pak je tam velká bariéra, pokud se lidé nějakým způsobem nezapojí do stran. Strany moc neumí, a ani my to moc neumíme, motivovat člověka, aby byl ochotný dát tomu pět hodin měsíčně. Což je vlastně strašně moc, pro mladého člověka to je menší koníček. A to se nám strašně moc nedaří, nastavit atmosféru tak, aby věnovat se politice bylo na stejné úrovni jako věnovat se sportu.*“

Jako příčinu nízkého zájmu mladých o politiku vidí vzdělávací systém i Ján Lukáč: „*Vzdělání, překvapivě. Zaprvé, kdysi byl problém nedostatek informací. Dnes je problém ze spousty informací vydolovat ty správné. Dále pak velmi nepřehledný mediální politický prostor, ve kterém je těžké se zorientovat.*“ Ján Lukáč dále upozorňoval na obtížnost orientovat se ve veřejném dění. Jednou ze znalostí, které mladým lidem chybí, jsou informace o pravomocech jednotlivých politických subjektů.

Jiří Kuchař hovořil o velkém vlivu rodiny na formování zájmu o politiku, naopak upozornil na poněkud slabý vliv školy: „*Pokud jsou to rodiny, kde se rodiče mezi sebou baví o politické situaci, veřejném dění, o tom, co se děje, tak ty děti podle mě k tomu jako načichnou, když to tak v uvozovkách řeknu. ... Myslím si, že v dnešní době škola neumí to, aby tam proběhl ten potřebný rozvoj. Ale děti, které už jsou z domova jako načichlí, když to tak řeknu, tak pak podle mě, ve dvaceti mají nějaký základní přehled a chodí třeba k volbám, neuvažují o tom, že by nešly volit. Já právě i z toho gymplu vím o mnoha spolužačkách, které nechodí volit, nemají tuto potřebu, nebo chodí, ale volí to, co jejich táta.*“

Jednou z příčin, proč nemají mladí o politiku zájem, je nespokojenost a aktuální politickou reprezentací. Na tuto problematiku upozornil Ing. Marek Liška: „*Zároveň mediální obraz politiků není ve společnosti nejlepší a mladí lidé tudíž nemají velkou motivaci do ní aktivně vstupovat. Ten obraz vytvářejí média i sami politici svým chováním. Pokud budou politici dávat dobrý příklad mladým lidem svým jednáním, chováním, prací, tak se politika stane atraktivnější a budou se o ni více zajímat.*“

I Ján Lukáč zmiňoval pohled na osobnost politika: „*...Nutno říci, že ve finále si uvědomíte, že osmdesát procent tam opravdu není z nezištných pohnutek.*“ Upozornil na to, že tito politici jsou více viditelní než ti, kteří se snaží zlepšovat život v naší zemi: „*Pokud jde o to, že lidé nechodí volit, nechtějí se vzdělávat a sledovat to v novinách, tak jsou to tři důvody: nedostatečné vzdělávání v rámci povinné školní docházky, dále nepřehledný prostor a přehlcení informacemi, neschopnost s nimi nakládat a za třetí právě negativní obraz politické scény, který se musí změnit, ale to bude trvat nejméně dvacet let.*“

Při zmapování možných důvodů nezájmu a motivů, které přivedly mladé k aktivní účasti na veřejném dění, bylo zjištěno, že mladí jsou přesvědčeni, že se jich politika netýká a že jejich hlas nic nezmění. Tři z našich dotázaných uvedli, že je k politice přivedly i zlomové momenty, jako bylo vítězství jimi preferovaného kandidáta, což vnímali jako možnost něco změnit a pocítili svůj vliv.

Tomáš Guth Jarkovský: „*...velký moment byl v tom roce 2017, to byl velký příval naděje, že se s tím dá něco dělat. Protože do té doby v hlavě každého mladého člověka je myšlenka se na to vykašlat a odjet do Německa, Anglie, Francie nebo kamkoli, kde je ten život výrazně lepší než tady, a ten příval naděje byl moment, kdy jsem si řekl, že by to mohlo být lepší i u nás.*“

12.6. Jevy, které politickou participaci mladým lidem znesnadňují

Mým cílem bylo zjistit, jaké jevy jsou mladými lidmi vnímány jako překážky politické participace. Již jsem v teoretické části uváděla data, která potvrzují, že velmi málo mladých lidí se angažuje na veřejném dění a uvedla jsem možné příčiny nezájmu mladých o politiku. Je možno předpokládat, že cesta, k uplatnění se a prosazení se v politice, není jednoduchá. Nyní bych ráda uvedla některé z překážek, kterým museli a musejí čelit naši respondenti. Je vhodné zvážit, zda není vhodný čas na změnu, protože samotné nízké číslo politicky aktivních mladých lidí nám napovídá, že něco není v pořádku. Pokud je základem demokracie to, že se všichni podílejí na veřejném životě, tak zájmy mladých nemusí být dostatečně reprezentovány. Na tom, že musí lidé, kteří se chtějí aktivně zapojit do veřejného dění, čelit překážkám, se naši dotazovaní shodli.

Jiří Kuchař zatím žádné překážky, které by mu politickou participaci znesnadňovaly, nepoznal. Především je obklopen lidmi s podobnými zájmy: *„Popravdě, myslím si, že asi ani ne. Já jsem si to vlastně všechno tak nějak zařídil. Měl jsem kolem sebe tým lidí, kteří se o to třeba taky zajímali, takže jsme spolupracovali. Víím, že ty začátky pro mnoho lidí, hlavně těch mladých, v té politice lehké nejsou, ale já tedy musím za sebe říci, že jsem to měl celkem lehké.“*

Paní primátorka MgA. Karolína Koubová na dotaz, zda musela čelit nějakým překážkám, odpověděla: *„Tak to čelím doted'. To je součástí práce. Překážky jsou prostě součástí politiky, to nejde oddělit.“*

Adam Turek: *„Překážky už jsem poznal, byť jsem v politice jen přes dva roky.“*

Vliv na míru politické participace má i pohlaví jedince. Zatímco muži nemluvili o tom, že by čelili nějakým problémům kvůli svému pohlaví, obě ženy uvedly, že se nejprve musely prosadit, neboť ženy to mají v politice obtížnější.

MgA. Karolína Koubová: *„Jednak jsem mladá žena. Když jsem vstupovala do politiky, tak mi bylo 29, takže už to bylo nestandardní a čelila jsem ze začátku tomu, že jsem neměla vůbec žádnou zkušenost. Člověk si musí vybudovat respekt, aby byl brán v potaz. Tak ten začátek byl takový těžký, protože jsme byla brána jako mladá holka z divadla a vlastně i po těch prvních čtyřech letech to tak bylo. Tak to bylo takové nepříjemné, když člověk jedná s těmi šedesátiletými bary, je to znevýhodňující.“*

Jednou z nepříjemností, se kterou se mohou setkat mladí lidé, kteří jsou členy politických stran, je kritika jejich stranické příslušnosti. S tím se již setkala i Anna Vaculíková, která je členkou mládežnické organizace KSČM, ale také v průběhu rozhovoru uvedla, že je cílevědomou osobou, která se nenechá jedním kritikem rozhodit: „*Jelikož jsem ve straně, v jaké jsem, tak by se samozřejmě něco našlo, ale prozatím je to spíše slovní napadání.*“ Podobnou zkušenost má i Ing. Marek Liška: „*Hnutí ANO budí vášně mezi lidmi, a to se také nevyhýbá mému okolí. Musím často vysvětlovat důvody, proč jsem si vybral zrovna hnutí ANO. Vedu kvůli tomu často náročné diskuse u piva, či na sociálních sítích. Pokud se jedná o slušnou diskusi, tak ji vedu velmi rád. Tyto negativní reakce mohou některé mé vrstevníky od zájmu o politickou aktivitu odradit, protože mohou být nepříjemné.*“

S tím souvisí i konflikty s lidmi, kteří nezastávají stejné názory, nemusí se jednat přímo o projevení nesouhlasu s jejich stranickou příslušností, ale o odlišné názory.

Adam Turek (Mladí sociální demokraté): „*...v současné době je trend, že ti více vzdělání lidé jsou spíše pravicově orientovaní. Že bych nacházel třeba ve škole zastání, nebo lidi s podobnými názory, to nemůžu říct. Docela často docházelo k debatám, občas i ke konfliktům, protože ty názory máme odlišné. To bylo asi to nejtěžejší.*“

I Jiří Kuchař uvedl, že se již při diskuzích setkal s lidmi, kteří nesouhlasili s jeho názory: „*Vlastně během volební kampaně se člověk od veřejnosti dozví různé věci.*“

MgA. Karolína Koubová: „*A potom to jsou takové věci jako překážky typu jiný politický názor, které člověk musí pochopit, aby dosáhl toho, čeho chce. Je to o vyjednávání, pořád se člověk musí stýkat s názorovými oponenty a přesvědčovat je.*“

Ing. Marek Liška: „*Později s mým aktivním vstupem do hnutí ANO už jsem zaznamenal negativní reakce, jelikož mediální kampaň proti tomuto hnutí byla poměrně silná, a to se musí poté projevit i v reakcích lidí. Zejména u mladých lidí nemá hnutí ANO zrovna nejsilnější podporu.*“

Ján Lukáč zmínil reakce okolí spojené s obrazem dnešního politika a časovou náročnost: „*Jedna z nich je taková, že okolí nereaguje dobře, když se z vás najednou stane politik a netajíte to. Spousta lidí mi říkala, že jsem zlatokop a jdu si tam nahrabat peníze. Přitom makám od nevidím do nevidím a měl jsem kolikrát méně než kamarádi, kteří*

dvakrát týdně obsluhovali v hospodě. Přitom jsem dělal relativně odbornou práci. To bylo hodně těžké. Je to do velké míry podobné podnikání. “

V teoretické části, jsem uvedla, že jednou z překážek může být i čas. Na tom se shodli i naši dotazovaní. Skloubit politické aktivity se studiem a prací je nesnadný úkol.

Anna Vaculíková: *„Samozřejmě horší to mám už se samotnou prací, jelikož skloubit moji práci a jiné případné funkce, které mi byly přiřazeny v rámci naší strany, je docela komplikované vzhledem k času, který mi zbývá mimo práci. “*

Tomáš Guth Jarkovský: *„...časové překážky, protože je to časově náročné pro mladého člověka, který se snaží pracovat a studovat. “*

Politické aktivity Jiřího Kuchaře byly přijaty ve škole velmi pozitivně: *„Naopak, ve škole, gymnáziu, to bylo vnímáno vesměs pozitivně. Protože o tom věděli ze sociálních sítích a naopak jsme třeba vedli dialog i mimo vyučovací hodiny s některými učiteli. “* Ovšem i on připustil, že angažovat se v politice může být časově náročné: *„Na druhou stranu, po půl roce, když už jsem byl ve straně a těch aktivit - byly různé konference, kterých se člověk nemusel účastnit, ale já jsem chtěl, tak pak už jim třeba i vadilo, že jsem stále někde pryč. Ale jinak to hodnotili pozitivně. “*

Paní primátorka MgA. Karolína Koubová upozornila na náročnost politické profese, neboť se člověk neustále setkává s oponenty. Ačkoliv uváděla, že mladým lidem chybí zkušenosti, což je staví do nelehké pozice, zároveň upozornila na to, že politice se člověk nejlépe naučí tak, že se zapojí do veřejného dění: *„Když jeden z deseti nesouhlasí, tak to musí nějakým způsobem zpracovat a to není jednoduché. Když to člověk neumí, tak politiku nemůže dělat a tohle řemeslo se nenaučí nikde jinde než v politické straně. Důležité je, aby se strany staraly o vnitřní kulturu těch politických stran, o to, že tam existuje nějaká soutěž v těch stranách, kdo bude první na kandidátce, kdo má jakou zodpovědnost, že ti lidé mohou chodit do komisí a být přítomní politice. Politiku se nenaučíte jinak, než děláním politiky. Takže postupnými krůčky, výš a výš. “*

Ján Lukáč: *„Spousta lidí, co jdou do té politiky, musí překonat velkou bariéru, protože když netušíte, do čeho jdete, je těžké si říct, že do toho opravdu jdete. Seznamování s politikou je tedy velmi postupné, pomalé a nahodilé. Potkáte se s tím, na co zrovna máte štěstí... Zkušenější politici často nemají volný čas, trpělivost, schopnost vést toho mladého člověka a seznámit ho s politikou. “*

Ing. Marek Liška: „*Překážkou jsou určitě chybějící zkušenosti a nízký věk, ale nejsou to překážky, které by se nedaly překonat.*“

Čtyři z osmi dotázaných upozornili na to, že to, že se dostanou do politiky, vyhrají volby, získají mandát, ještě neznamená, že mohou prosadit svůj zájem a zájmy svých voličů, neboť neustále čelí konfliktům s odpůrci jejich názorů a nemají pravomoci zavést to, co požadují a v čem na ně spoléhají jejich voliči.

MgA. Karolína Koubová: „*...člověk se musí stýkat s oponenty názorovými a přesvědčovat je. To samo o sobě je překážkou, protože to nefunguje tak, že by si člověk něco usmyslel, nebo že nějaká strana si usmyslí, že má nějaký plán a jde a udělá to, prostě musí přesvědčit ostatní o tom, že to je prostě funkční.*“

Ján Lukáč: „*To je obecně i problém České republiky, že se kolikrát volí lidé, kteří pak jsou na místech, na kterých nemají schopnost nebo pravomoc uskutečnit věci, které slibují.*“ ... „*Do kraje a obce se často volí lidé, kteří slibují něco, co nemůžou splnit. Například omílané dálnice. Doted' nejsou, ne z důvodu, že by se lidé nesnažili, ale není to v jejich jurisdikci.*“

Ačkoliv je před mladého člověka, který se rozhodl věnovat politické participaci kladeno mnoho překážek, pokud je dostatečně motivován a cílevědomý, dokáže se prosadit a vždy najde skupinu lidí, se kterými může spolupracovat, neboť jednotlivé politické strany mají své mládežnické organizace, které fungují i v Jihočeském kraji a které již sdružují spoustu mladých lidí. Takže mladý člověk, který se pokusí více zajímat o politiku a zasahovat do ní, nebude na toto snažení sám a brzy najde politické uskupení, které ho bude podporovat. „*Člověk si vždycky cestu najde.*“ To uvádí Jiří Čapek, který je v tomto směru oproti ostatním v nevýhodné pozici, neboť v rámci Jihočeského kraje právě nyní nemá mládežnická organizace ODS tak silné zázemí a i on toto vnímá jako nesnáz. Je proto důležité, že mládežnické organizace politických stran fungují, neboť všichni dotazovaní vnímají, že jsou jimi podporováni. Pro mladého člověka, který je v politice nováčkem, je tato podpora důležitá a motivuje ho k dalším aktivitám a utvrzuje ho v tom, že jedná správně.

12.7. Věk jako překážka politické participace

V odpovědích na otázku, jestli naši mladí političtí kandidáti již čelili nějakým problémům právě kvůli svému mládí, se odpovědi dotazovaných rozcházejí. Avšak

všichni uvedli, že ačkoliv jsou mladí lidé mnohdy v nevýhodné pozici, tak se nejedná o překážky, které by nebylo možno překonat.

Tomáš Guth Jarkovský uvedl: „*Trochu ano, my máme výhodu, že jako Piráti obecně máme image mladé strany. Což je strašně příjemné. Každý mladý člověk v Pirátské straně vám řekne, že je skvělé, být brán vážně a být rovnoprávným členem strany.*“

MgA. Karolína Koubová uvedla: „*Tak to čelím doted'. To je součástí práce. Překážky jsou prostě součástí politiky, to nejde oddělit.*“ Paní primátorka MgA. Karolína Koubová také zmínila, že mladí lidé jsou kvůli svému věku v nevýhodné pozici, neboť nemají zkušenosti, jsou začátečníky, kteří se musejí prosadit: „*Jednak jsem mladá žena. Když jsem vstupovala do politiky, tak mi bylo 29, takže už to bylo nestandardní a čelila jsem ze začátku tomu, že jsem neměla vůbec žádnou zkušenost. Člověk si musí vybudovat respekt, aby byl brán v potaz. Tak ten začátek byl takový těžký, protože jsme byla brána jako mladá holka z divadla a vlastně i po těch prvních čtyřech letech to tak bylo. Tak to bylo takové nepříjemné, když člověk jedná s těmi šedesátiletými bardy, je to prostě znevýhodňující.*“

O prosazení se a získání respektu hovořil i Ján Lukáč: „*...musí vydržet dva tři roky, než se to otočí a lidé se mu naučí věřit.*“

Ing. Marek Liška: „*Překážkou jsou určitě chybějící zkušenosti a nízký věk, ale nejsou to překážky, které by se nedaly překonat.*“ Mladí lidé totiž nemají předchozí zkušenosti: „*Je to určitý handicap, protože Vám chybí životní i profesní zkušenosti. Záleží na každém, jestli se i tak dokáže prosadit.*“

Ačkoliv ti, co uvedli, že zatím žádné překážky kvůli svému věku nezaznamenali, rovněž často hovořili o tom, že se ve společnosti určitě najdou spoluobčané, kteří by měli k mladým lidem v politice výhrady. Avšak nikdo z našich dotázaných závažnému konfliktu s jinou generací nečelil. Ve skutečnosti se naši kandidáti spíše setkávají s pozitivními reakcemi na to, že se oni, mladí lidé, o politiku zajímají a snaží se podílet na veřejném dění.

Adam Turek: „*Určitě se najdou starší spoluobčané, kteří by to okomentovali, ale já osobně jsem se s tím neseťkal, že by mě někdo kvůli tomu kontaktoval, k tomu nedošlo.*“

Tomáš Guth Jarkovský: „*Ve veřejném prostoru se to obecně děje, zejména v průběhu práce, když chodíme na nějaké schůzky, já a pan poslanec Kopřiva, který je*

jen o málo starší než já. Je občas znatelné, že to, že tam jsme dva relativně mladí kluci, nastavuje divnou chemii a divnou atmosféru vyjednávání a rozhovorů či schůzky, která by tam jinak nebyla. Ale asi bych řekl, že jsem se určitě nesešel s tím, že by mi někdo řekl do očí: „Vy jste mladý a nerozumíte tomu.“ Ani v kraji se toto neděje. Občas někdo řekne něco v tom smyslu, jak je životní zkušenost důležitá při rozhodování se, ale buď to ani tak nemyslí, nebo se na něj rychle sesypou lidé, že to je takto špatně vůči mně.“

Jiří Čapek: „Samozřejmě, když debatuji s někým starším, nad čtyřicet, padesát let, tak říkají, že jsem mladý a že tomu nerozumím, ale tomu se stejně většinou vyhýbám. Lidé třeba do třiceti let mě berou jako rovnocenného diskutéra v politické diskusi. A u nás ve straně jsem ani zatím nikam nekandidoval, takže v tomhle jsem ještě nepotkal žádnou překážku.“

Anna Vaculíková: „...abych odpověděla přímo na otázku, tak zatím jsem si toho nějak zásadně nevšimla.“ Také upozornila na nutnost, aby měl mladý člověk v politice, dostatečnou důvěru v sebe a své dovednosti.

Ovšem nízký věk politických kandidátů sebou nemusí přinášet pouze negativa. Neboť právě mladí političtí kandidáti mají blíže k mladým voličům a mohou je oslovovat prostřednictvím pro mladé atraktivních forem.

Adam Turek má zkušenost s kandidováním ve volbách a snažil se oslovit právě mládež pomocí sociálních sítí: *„Těžko říct, jestli to bylo pro mě jednodušší než pro ty staré matadory, jednodušší asi ne, ale šel jsem na to jinak. Spíš přes sociální sítě, oslovoval jsem mladé lidi, což ti starší nedělají, ti tráví čas kampaně spíš na ulicích nebo na billboardech.“*

Jiří Kuchař zaznamenal spíše pozitivní stránku toho, když se mladý člověk politicky angažuje, neboť když se ucházel o práci, byly tyto jeho aktivity oceněny a svým životopisem zaujal: *„Osobně jsem tedy nic nepociťoval. Pak ano, mám nyní při vysoké škole práci, mám za sebou stáže i v Parlamentu, nebo Senátu, když to poté má takto mladý člověk, mě je kolem 21, v životopisu, tak to vypadá dobře. Když jsem byl před rokem přijímán do práce, tak na personalisty to působilo strašně pozitivně, že mám takové zkušenosti. Mně to spíše více dalo, než vzalo.“*

Pokud se mladý člověk začne politicky participovat, je nutné, aby si získal respekt a prosadil se. Obdobně se musí prosazovat i ženy v politice. *„Člověk si musí vybudovat respekt, aby byl brán v potaz, tak ten začátek byl těžký, protože jsme byla brána jako*

mladá holka z divadla a vlastně i po těch prvních čtyřech letech to tak bylo. Tak to bylo takové nepříjemné, je to znevýhodňující.“, uvedla MgA. Karolína Koubová.

Adam Turek: *„Když už jsem si vybudoval takovou určitou pozici, už mi do toho nikdo moc nemluvil.“*

Je patrné, že lidé, kteří se angažují v politice, musejí mít dostatečné sebevědomí a důvěru ve svá rozhodnutí, neboť se často dostávají do diskuzí s odpůrci jejich zájmů.

Anna Vaculíková: *„Já jsem poměrně tvrdohlavý člověk, který když si něco vezme do hlavy, tak si za tím jde, kdyby nevím, co bylo, takže pokud by mě chtěl někdo hodit do nevýhodné pozice kvůli věku, tak by mu to šlo poměrně těžko.“*

12.8. Školství a předávání občanských znalostí

Kvalitativní design umožňuje přizpůsobit průběh výzkumu aktuální situaci. Tento výzkum neměl primárně za cíl hodnotit školství a předávání občanských znalostí a postojů k politice žákům. Přesto se toto téma stalo součástí všech rozhovorů. Dotazovaní hovořili o nutnosti změnit výuku politických témat na základních školách. Proto byla do dotazníku začleněna otázka týkající se zkušenosti dotazovaných s předáváním občanských vědomostí ve školách. V odpovědích se dotazovaní shodovali v tom, že výuka politologie nebyla, na jimi navštěvovaných školách, dostatečná. Zajímala jsem se o to, zda kromě získání informací, měli také možnost diskutovat a byli podporováni v zájmu o aktuální dění ve společnosti. Někde nedošlo k předání základních informací o fungování státu, jinde tyto informace žáci obdrželi, ale nebyly jim předány atraktivní formou, která by je motivovala k zájmu o veřejné dění. Dotazovaní hovořili o náročnosti profese učitele předmětu občanská výchova a jeho nelehké pozici a o jeho možných obavách, aby svou výukou neovlivnil žáky stylem, který nezamýšlel. Na otázku, co by se mělo změnit, aby byla mladým lidem usnadněna cesta k politické participaci a byli k ní více motivováni, uvedli všichni právě změnu na úrovni školy (viz nadcházející kapitola).

Anna Vaculíková uvedla: *„Jediné, co si tak vzpomenu, že jsme řešili volby, že máme možnost volit od 18 let, že máme také nějaký parlament a poslance, ale jak jsem uváděla, politika mě opravdu moc nezajímala v mém středoškolském věku, takže jsem si pamatovala to, co jsem potřebovala na písemku a po písemce, tak jak jsem si to zapamatovala, tak jsem to i vyřadila z mého myšlení a víc jsem se k tomu nevracela.“*

O tom, že řada mladých lidí nemá základní znalosti o fungování státu, hovořil i Adam Turek, který upozornil na obtížnou pozici učitele občanské výchovy, neboť čelí velkému riziku, že ovlivní žáky způsobem, který nezamýšlel: „*Myslím, že někteří učitelé mají strach tu politologii učit, protože se jednoduše může stát, že zmíní nějaký svůj názor, a tím už může ovlivňovat své žáky, což by se stávat nemělo, a také to může vyvolat nějaký konflikt. Možná je tam i strach ze strany učitelů, ale mohlo by v tomto dojít i k nějaké reformě školství.*“

Jiří Čapek, který je studentem gymnázia a jeho vzpomínky na výuku politologie budou nejbližší skutečností, věří, že na jeho gymnáziu výuka politologie probíhala dostatečně, a to především v druhém ročníku a byly mu předány informace o fungování státu a rozdělení státní moci. Zároveň také upozornil na rozdílnost v přístupu k politologickým tématům na jednotlivých typech škol.

Jiří Kuchař je absolventem víceletého gymnázia, výuku politologie zaznamenal ve třetím ročníku: „*Ve třetíku máme základy práva a tam by měla být ta politologie, ale ta politologie tam moc není.*“

I Ing. Marek Liška si není vědom toho, že byl politologii věnován dostatečný prostor, ale základní občanské vědomosti mu ve škole předány byly: „*Musím říct, že v hodinách občanské výchovy na základní škole moc času politologickým tématům věnováno nebylo. Často byla tato hodina využívána jako hodina pro třídnické záležitosti, ale základní informace o volbách, parlamentu, vládě, prezidentovi a ústavě jsme dostali.*“ Situace se zlepšila při studiu na gymnáziu, neboť jeho učitel byl politikem: „*Po základní škole jsem šel na gymnázium, kde jsme měli tři roky učitele, který byl sám dlouholetý komunální politik v našem městě. Ten se snažil věnovat poměrně dostatečný prostor politologickým i aktuálním tématům ve společnosti. I to mě možná do určité míry ovlivnilo se o politiku více zajímat. Navštívili jsme v jednom ročníku Poslaneckou sněmovnu i Senát, což by mělo být základem pro hodinu společenských věd.*“

Naši dotazovaní poukazovali i na rozdílný přístup k hodinám politologie na jednotlivých typech škol. Nadále tedy zůstává velmi silný vliv rodiny na předávání občanských znalostí.

Tomáš Guth Jarkovský upozorňoval na různé typy škol a na ne příliš atraktivní metody výuky politologie: „*Určitě byly pokusy je předávat. Byl jsem na gymnáziu, kde se to, jak věřím, děje lépe než na ostatních středních školách, což je možná trochu elitářské. Ale mám pocit, že jsem to měl. Možná jsem byl ovlivněn i tím, že rodiče se snažili*

politiku řešit, a občas to bylo i tématem doma. Nevím, jestli by moje znalosti byly dostačující, kdyby se mi tohoto nedostalo.“ ... „Když se více zamyslím, napadá mě, že základy: prezident, sněmovna, zákony, senát, to mi bylo předáno. Ale nedokážu si vzpomenout, jestli na gymplu proběhlo nějaké rozlišení politických směrů, zdůrazněny rozdíly mezi socialismem, konzervatismem, liberalismem. A pokud toto bylo, tak to bylo velmi nezázivně předáno a nebyly vysvětleny ideologické rozdíly mezi stranami. Věděl jsem jen, že ODS a ČSSD, což jsou úhlavní nepřátelé, se říká pravice a levice, a asi v nějakých věcech se liší, ale víc si nepamatuji.“

Ján Lukáč uvedl: „Pokusy tam byly, to musím uznat. Ale nemám pocit, že bych ze školy věděl, jak funguje systém. Nepamatuji si, že bychom probírali hierarchii státní správy a samosprávy, rozdělení na kraje, místní zastupitelstva a jasně si definovali, co jsou čí odpovědnosti a práva. To by mně osobně na začátku velmi pomohlo.“ ... „Já měl velké štěstí, že k nám na gympl přišli lidé z Konrad-Adenauer-Stiftung a dělali s námi simulaci zasedání zastupitelstva. Pak se mi povedlo dostat se na několik politických simulací, a tam bylo stvrzeno, že mě politika začne zajímat.“ ... „[M]y měli dost dobrou učitelku na dějepis a na češtinu. Ona s námi tyto věci dost probírala. Sice okrajově, protože s výukou neměly moc spojitost, ale aspoň jsme řešili souvislosti. Například jak funguje stát, abychom měli srovnání s tím, jak fungoval kdysi.“

12.9. Co by se mělo změnit

Co by se tedy mělo změnit, aby se více mladých lidí politicky angažovalo? Jednou z nejčastějších odpovědí bylo, že to, co by se mělo změnit, je vzdělávání, neboť školy předávají občanské znalosti neatraktivním způsobem a nedokáží motivovat mladé k zájmu o veřejné dění.

Jiří Čapek uvedl: „Asi vzdělání, bych řekl. To je většinou odpověď na všechno. Aby se tomu více věnovalo v hodinách ZSV, aby na to byl kladen větší důraz, aby si spolužáci vytvářeli vlastní názory, zjišťovali, že s tím sami můžou něco dělat. Taková osvěta, že to všechno není ztracené.“

Ing. Marek Liška: „Mám dojem, že naše školství trochu zaspalo v minulém stolení a nestíhá se transformovat na současnou dobu.“ ... „Dále je třeba s politikou a politickou participací seznámit mladé lidi ve školách, ale mám pocit, že se toho v dnešní době

spousta učitelů bojí. Učitel by určitě neměl prezentovat své politické názory, ale měl by být takovým moderátorem diskuse.“

Ján Lukáč: *„Druhý problém je absence stabilního, spolehlivého vzdělávacího systému. Jak to teď vnímám v České republice, tak úroveň politického vzdělávání, ať už jde o úroveň občanského vzdělávání, nebo úroveň aktivního zapojení do politiky, je velmi nízká.“ ... „...kdyby prošli nějakým vzdělávacím systémem, který jim dal základní dovednosti, schopnosti, znalosti a pár příběhů, na co si dát pozor, tak by strašně moc potencionálních politiků mohlo přežít to svoje angažmá.“*

Paní primátorka MgA. Karolína Koubová dokonce navrhla, aby se občanskému vzdělávání mládeže věnovaly i více politické strany: *„No jednak, kdyby se více otevřely politické strany a učily mladé lidi, protože na to narážíme podle mě i ve Fóru a vidím to i v ostatních stranách, že se jako nestarají o mládež, tak aby jim dávaly příležitost mít názor, za kterým si stojí, musí ho obhájit a musí pochopit, když ten názor není většinově přijat, že je demokracie.“*

Ing. Marek Liška vidí, jako jedno z řešení, více informovat mladé o existenci mládežnických organizací: *„Větší mediální pozornost o mládežnických organizacích politických subjektů, aby se mladí lidé dozvěděli, že existují organizace, kde se mohou s politikou blíže seznámit. Do mládežnické organizace politického subjektu se může vstoupit zpravidla již od 15 let, ale ani já jsem třeba do 18 let nevěděl, že něco takového existuje.“*

Všechny dotazované organizace se snaží samy oslovovat mladé: *„... máme přidruženou organizaci pod Sociální demokracií Mladé sociální demokraty, jíž jsem členem, a my se soustředujeme na mladé, je to organizace od 15 do 35 let. Jejím hlavním úkolem je přitahovat mladé k politice. Od toho tu ta organizace je, takže doufám, že se nám to do jisté míry daří,“* uvedl Adam Turek.

Jiří Kuchař navrhl jako pomoc, která by mohla přivést mladé lidi k zájmu o politiku, sociální síť: *„...Twitter, který podle mě je skvělý na komunikaci, protože politici tam sdílejí vyjádření, které potom novináři přebírají, v dnešní době je fakt super. Takže mnoho lidí se i třeba pasivně zajímá a je v obraze.“ ... „Co třeba je teď za mě velké pozitivum, tak je Instagram Dominika Feriho, což je můj stranický kolega, který to edukačně podle mě vede velmi dobře, a vím o mnoha lidech, kteří ještě před rokem neměli o politice zdání, nevěděli vůbec nic, nezajímalo je to a nyní pravidelně vidím, že mu to lajkují, sledují i komentují.“* O pozitivním vlivu Dominika Feriho a dalších lidí, kteří

mládež atraktivní formou seznamují s veřejným děním, hovořil i Adam Turek, Tomáš Guth Jarkovský, či Ing. Marek Liška. S tím souvisí potřeba, předávat mladým lidem občanské znalosti atraktivnější formou. Jiří Kuchař dodal: „*Měli bychom se snažit najít nějakou takovou skousnutelnou formu pro mladé lidi, aby se vlastně něco dozvěděli, něco jim to dalo a bylo to přirozeným stylem. Když budeme po nich chtít, aby četli noviny, tak to pro ně nebude zajímavé. Ale když se to dozví z nějakého kanálu, viz třeba Dominik Feri, tak si myslím, že to pro ně bude jak zajímavé, tak zábavné a ještě se něco dozví, což je velký benefit za mě. Takže pojďme se pokusit mladé lidi dovzdělat tím, že jim to dáme nějakou formou, která je pro ně skousnutelná, atraktivní a zároveň tam budou nějaké důležité body.*“ O změně metod, které učitelé používají k předávání občanských znalostí, hovořil i Ing. Marek Liška: „*Formou hry seznamovat s tím, jak politika funguje a jak se sami mohou zapojit. Mohou to třeba aplikovat na fungování školy, co by chtěli žáci zlepšit, jak a proč. Dále více navštěvovat státní instituce a úřady, dívat se na debaty politiků v televizi a nebát se pozvat politiky do školy na besedu. Využívat projekty typu volby nanečisto ve školách.*“

Dalším jevem, ke kterému se mladí staví kriticky je současná politická reprezentace. Negativně ji hodnotí i Anna Vaculíková: „*Je tu problém, že to vypadá, že nynější vládnoucí třída nechce, aby lidé, jakéhokoliv věku nejen mladí, měli jakékoliv politické povědomí. Dnešní politika je od politiky jakožto takové hodně vzdálená, pro většinu politiků zde máme politiku, jakožto raketový vzrůst jejich příjmů. Já jsem v politice tímto zatím nedotčena a snažím se o politickou osvětu, myslím si, že toto by mohla být cesta k tomu, aby lidé zjistili, co to vlastně politika je, že to není jen špína a korupce, ale že to je věc, která ovlivňuje každého z nás, ale zároveň každý z nás politiku může ovlivnit.*“ A obdobně i Ing. Marek Liška: „*Zároveň mediální obraz politiků není ve společnosti nejlepší a nemají tudíž mladí lidé velkou motivaci do ní aktivně vstupovat. Ten obraz vytvářejí média i sami politici svým chováním. Pokud budou politici dávat dobrý příklad mladým lidem svým jednáním, chováním, prací, tak se politika stane atraktivnější a budou se o ni více zajímat.*“ Politici by měli klást větší důraz na své chování, aby pomohli změnit negativní pohled české společnosti na osobnost politika.

12.10. Činnosti jednotlivých organizací v Jihočeském kraji pro mladé

Jednotlivé politické strany mají své mládežnické organizace, které mají zázemí i v Jihočeském kraji (obvykle v krajském městě Českých Budějovicích). Všechny dotazované organizace se podílejí na snaze motivovat mladé lidi k politické participaci a podporují nejen mladé lidi ve své straně, ale i zájem mladých o politické dění.

Tyto mládežnické organizace jsou určeny pro mladé osoby ve věku 15 až 35 let. Politické strany své mládežnické organizace podporují a úzce spolupracují.

Ing. Marek Liška uvedl: *„Hnutí ANO úzce spolupracuje právě s mládežnickou organizací Mladé ANO, kde se mohou mladí lidé aktivně zapojit a seznámit s fungováním politiky.“*

Politické strany podporují mladé ve svých mládežnických organizacích. Anna Vaculíková uvedla: *„Mladí jsou ve výborech, v komisích a všude tam, kde se mohou uplatnit, či realizovat. Komise mládeže, kde mladí společně pracují a vymýšlí různé akce či návrhy ke zlepšení chodu strany a také se podílíme na sestavování volebních programů.“*

Ján Lukáč: *„Jedna věc za všechny, strana podporuje velmi intenzivně mládežnickou organizaci Mladí lidovci, ve které já zastávám nějakou pozici.“*

Adam Turek: *„My se právě účastníme těch předvolebních kampaní, což tedy není úplně primárně mířeno na mladé, ale zároveň jsou pořádány různé mezinárodní semináře, já jsem teď na posledním byl v rakouském Linci, a ty jsou po celé Evropě. Když člověk má zájem a má nějaké jazykové dovednosti, má šanci, že se podívá někam za hranice a pozná se s novými lidmi, nahlédne i do problémů, které mají v jiných státech, ta šance tady určitě je.“*

Řada mládežnických organizací pořádá i vzdělávací přednášky o zajímavých tématech. O tomto hovořil Jiří Kuchař: *„Například, když probíhal v Asii střet, tak jsme pozvali reportéra, třeba Jakuba Szántó, nebo Petru Procházkovou. Snažíme se dělat akce, ne úplně zaměřené na politiku jako takovou, ale aby toho člověka, posluchače, to nějakým způsobem sebevzdělalo a měl třeba důvod vrátit se třeba příště na nějakou další přednášku.“*

Adam Turek hovořil i o setkání s politiky a dalších akcích: „*I vnitrostátně se pořádají různé víkendové pobyty, kde se debatuje s předními stranickými špičkami, ať už s ministry nebo úspěšnými starosty. Také se pořádá tradiční voda, to se jezdí v létě na Vltavu, nějaká interakce tady tedy určitě je.*“

Ing. Marek Liška: „*Třeba právě v mládežnické organizaci formou setkávání s řadou politiků při diskusích a volebních kampaních.*“

Dotazovaní hovořili o návštěvách například Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, které pořádají pro své mládežnické organizace, či školy.

Ján Lukáč: „*Dále se také dělají různé akce pro mladé lidi a KDU-ČSL se v tomto aktivně zapojuje. Dělají se návštěvy Poslanecké sněmovny. Všichni v naší politice se snaží aktivně vyhledávat mladé lidi a brát je na exkurze, na prohlídky do Evropského parlamentu, kam každý čtvrt rok, nebo snad každý měsíc, jede plný autobus lidí. U různých poslanců je spousta mladých lidí, kteří se u něj protočí, protože ti poslanci jsou si všichni vědomi, že to nebudou dělat do nekonečna a někdo to po nich převzít musí. Takže se snaží tímto způsobem přispívat.*“

Často se jedná o kulturní aktivity, spojené se zábavou, ve kterých nejde primárně o politiku, ale o sdružování mladých lidí.

Anna Vaculíková: „*...například turnaj v bowlingu, turnaj ve stolní káče, turnaje v ping-pongu, jeden rok jsme udělali i koncert. .... Různé akce včetně celostátního setkání mladých.*“

Jiří Kuchař: „*Máme teambuildingové aktivity, hospodské kvízy, různé edukační přednášky, třeba na nějaké téma v novinách, trošku i apolitické.*“

Mládežnické organizace se snaží navštěvovat i školy a předávat žákům občanské znalosti.

Ján Lukáč uvedl, že Mladí lidovci se zaměřují na občanské vzdělávání: „*Ta právě má za úkol do velké míry to, co jsme si řekli, vzdělávat mládež, přivádět je do politiky. V první řadě dávat příležitost potkat se s politikou v přátelském prostředí, aby ten člověk nebyl hned vystaven politickým bojům, ale mohl nahlížet trochu zevnitř, ale přitom stále nezúčastněně. Až pak se rozhodne, jestli ho to bude bavit, jestli je to pro něj a zda v tom vidí nějaký smysl.*“

Anna Vaculíková: „*...máme i školu, kde se mohou mladí vzdělávat a rozšiřovat své znalosti a povědomí o politice.*“

Adam Turek však upozornil na apolitičnost škol, která zabraňuje stranám je navštěvovat: „*Já jsem se podílel na několika besedách na naší škole, ale jinak o této aktivitě nevím, ani nevím, do jaké míry to ředitelé škol pouštějí, právě proto, že to nejsou již apolitické diskuze nebo debaty, ale je tam určité zabarvení, tak nevím, jestli by to vůbec bylo možné.*“

Pokud naši dotazovaní navštěvují střední školy, snaží se realizovat debaty, či diskutovat se spolužáky o fungování voleb. Jiří Čapek: „*...a ty zmíněné debaty se spolužáky, koho jít volit.*“

Jiří Kuchař se snažil sám o zlepšení výuky politologie ve své škole: „*Já, když byl na gymnáziu, tak jsem se i snažil politiky k nám do školy pozvat a v rámci ZSV jsme měli i besedy o Evropské unii. Byl u nás europoslanec Pospíšil, který je za TOP 09, na besedě se studenty. Ale to byla iniciativa z mé strany.*“

Ján Lukáč se snaží o předávání občanských znalostí: „*Mám na tom založený vzdělávací spolek, je to WALNUT Institut, z.s. - zážitkové vzdělávání na školách. Děláme politické simulace, finanční gramotnost, kritické myšlení, adaptační kurzy. Bude to skvělý program. To dostanete roli nebo postavu, kterou pak hrajete.*“

Mladí lidé mají i šanci být zvoleni do zastupitelstev, neboť jsou podporováni i v kandidatuře a jsou na kandidátních listinách za jednotlivé politické strany.

Anna Vaculíková: „*Mladí jsou pravidelně začleňováni do všech kandidátek od komunální úrovně až po mezinárodní.*“

Ing. Marek Liška: „*Mladí lidé také dostávají příležitost na kandidátkách hnutí ANO a najdeme tam celou řadu úspěšných mladých politiků od komunální až po celostátní úroveň.*“

Jiří Kuchař: „*Top 09 má mládežnickou organizaci TOP tým a jsem shodou náhod v celostátním vedení. Za 14 dní máme po dvou letech sněm a budu znovu kandidovat do celostátního vedení. Takže určitě si myslím, že ano a měli bychom mladé lidi podpořit.*“

Ján Lukáč: „*V jižních Čechách máme tradici vytahovat mladé lidi do politiky. Jakmile je někdo mladý a aktivní, ochoten se učit a naslouchat, tak se ho hned někdo chytne a snaží se ho dostávat na nižší pozice, kde si to ozkouší a postupně se bude učit. Pak ta iniciativa konkrétních lidí je velká.*“

Mládežnická organizace Pirátů zatím nemá pevné zázemí, neboť samotná Pirátská strana sdružuje především mladé občany. Tomáš Guth Jarkovský uvedl: „*Máme*

a snažíme se, ale je to hodně těžké. Snažíme se mít Mladé piráty, mládežnickou organizaci. Ale máme dva problémy. Za prvé nechceme spadnout do takových běžných věcí mládežnické organizace, chceme, aby to bylo aktivnější a zajímavější zapojení než mít občas nějakou přednášku či jet na tábor, to nás totiž až tak nebaví. Za druhé obecně jako Piráti máme velmi málo členů, takže všichni mladí lidé, kteří jsou v naší straně, jsou už zapřaženi do normálních stranických funkcí. Jako příklad uvedu sebe, jsem předseda místního sdružení českobudějovického, což bere nějaký čas.“

Závěr

Tato práce si kladla za cíl získat informace o mladých lidech, kteří se politicky angažují v Jihočeském kraji. V České republice je zájem mládeže o politiku velmi malý. Řada výzkumů se snaží objasnit příčiny tohoto nízkého zájmu o veřejné dění. Já jsem se však ve své práci chtěla spíše věnovat těm mladým lidem, kteří se naopak o politiku zajímají, a dokonce jsou v politice aktivní.

Mladí lidé věnují svůj volný čas různým aktivitám. Tyto zájmy, které mladí lidé preferují, byly uvedeny v teoretické části. Jedná se především o poslech hudby, komunikaci s přáteli prostřednictvím mobilních telefonů, aktivity s rodinou a přáteli, sport, činnost v kroužcích, sledování televize a počítačové hry (Zajíc, 2014, s. 28). Aktivity spojené s politikou mladé lidi příliš nelákají. Přesto v Jihočeském kraji působí spousta mladých občanů, kteří se o politiku zajímají, angažují se a snaží se svými aktivitami zlepšovat život v naší zemi. Zkontaktovala jsem mládežnické organizace působící v Jihočeském kraji a realizovala rozhovory s jejich zástupci ve věku od 18 do 35 let.

V teoretické části, která nejprve definuje politickou participaci, byly popsány možné formy účasti na veřejném dění. Dále byly uvedeny zájmy, které mladí lidé preferují před samotnou politikou. Následně se teoretická část zabývá politickou participací mladých lidí, především je věnována pozornost stranickým preferencím a aktivní i pasivní volební účasti. Závěrečné kapitoly teoretické části popisují determinanty, které ovlivňují politickou participaci, jako je věk, pohlaví, vzdělání, či socioekonomický status a které mají vliv na formování postoje k politice.

Tato práce se věnuje politicky aktivním mladým lidem. S osmi z těchto mladých politických zástupců jsem realizovala rozhovory, které měly poskytnout informace ke zmapování tohoto tématu. Jedná se o zástupce mládežnických organizací Jihočeského kraje. Během rozhovorů byli dotazováni požádáni, zda by mi zveřejnili své zkušenosti a příběhy a umožnili mi jejich odpovědi citovat v této práci.¹⁴ Nejprve jsem se zajímala o to, jaká byla cesta našich dotazovaných k politickým aktivitám. Hledala jsem v jejich odpovědích možné determinanty jejich zájmu o veřejné dění. Dotazovaní také hovořili o překážkách, které jim politickou participaci znesnadňovaly a kterým museli čelit. Tyto výpovědi mladých lidí by měly upozornit na nesnadnou pozici mladého člověka

---

¹⁴ Audio záznamy rozhovorů a jejich přepisy jsou uschovány u autorky této práce.

v politice. Mladí politici mi také představili činnosti jejich mládežnických organizací pro mladé občany ve věku od 15 do 35 let v Jihočeském kraji a jejich aktivity, kterými se snaží mládež motivovat k zájmu o veřejné dění.

Všichni dotazovaní uvedli, že jejich cesta k aktivní politické účasti byla neobvyklá a k politické participaci se dostali náhodou. Někteří z našich respondentů byli osloveni přímo politiky, neboť již realizovali jiné aktivity, které s politikou souvisely a dostali se tak do povědomí politických stran. Jiní se sami rozhodli, že by rádi vstoupili do mládežnické organizace, která je blízká jejich názorům, tuto organizaci vyhledali a sami kontaktovali.

Politické aktivity všech respondentů byly přijaty pozitivně. Především rodina podporuje mladé politiky. Při rozhovorech dotazovaní uvedli, že se již setkali s dotazy okolí na to, proč se vlastně angažují. Dále hovořili o tom, že někteří lidé se na jejich snažení dívají skepticky, neboť nevěří, že mladý politik má moc něco změnit. Tři z našich dotázaných se již setkali i s tím, že byla veřejností negativně hodnocena jejich stranická příslušnost. Dále hovořili o tom, že součástí participace jsou i časté diskuze, během kterých musejí obhajovat své stanoviska před lidmi, kteří mají na dané téma odlišný názor, což nemusí být vždy příjemné. Šest dotázaných uvedlo, že je nutné, aby byl člověk, který se rozhodne politicky angažovat, na názorové střety připraven, neboť setkání s lidmi, kteří nebudou souhlasit s názorem mladého politika, může být pro řadu mladých náročné a demotivující. Pokud se naši dotazovaní začali angažovat již během studia na střední škole, byly jejich aktivity učiteli přijaty pozitivně. Naopak jejich spolužáci neměli o politiku zájem a zprvu nejevili zájem ani o činnosti mladého politika ve své třídě. Ale postupně objevili, že prostřednictvím participujícího spolužáka mohou předávat své názory a požadavky a že mají možnost získat řadu užitečných informací o politickém rozhodování. Jako jedna z příčin, proč se mladí o politiku nezajímají, se uvádí, že mladí nemají pocit, že by měli vliv na politická rozhodnutí. Naši respondenti o tomto jevu také hovořili, ale uvedli, že právě prostřednictvím nich mohou mladí zasahovat do veřejného dění, což řada jejich vrstevníků uvítala.

Pět z dotázaných uvedlo, že pochází z rodin, ve kterých je zájem o veřejné dění samozřejmostí, rodiče se aktivně účastnili politiky a předávali svým dětem občanské znalosti a pozitivní postoj k zájmu o politiku. Rodina pro ně byla vlivným determinantem, na rozdíl od školy. Téma vzdělávání se v rozhovorech objevovalo opakovaně, naši dotazovaní upozorňovali na nedostatečné zařazení politologie do výuky, neboť během

povinné školní docházky neobdrželi důležité vědomosti, a pokud jim bylo učivo předáno, tak to bylo velmi neatraktivní formou, která neměla sílu, aby je a jejich spolužáky motivovala k zájmu o politiku. Naši dotazovaní také hovořili o svých vrstevnících, kteří nemají základní znalosti o fungování demokratického státu.

V teoretické části byly představeny vybrané determinanty zájmu o veřejné dění. Jedná se o socioekonomické postavení, věk, pohlaví, vzdělání, prostředí, ve kterém jedinec žije, vliv vrstevníků, vliv rodičů a jejich vzdělání a stranické příslušnosti. Naši respondenti shodně uvedli, že za zásadní považují vliv rodiny. Zároveň uvedli, že škola měla velmi slabý vliv na jejich motivaci k zájmu o veřejné dění. Dotazovaní hovořili i o vlivu vrstevníků, kteří se také angažují.

Z mého výzkumu vyplývá, že je nutný vliv rodiny, která vede člověka od dětství k tomu, že zájem o veřejný život je samozřejmostí, neboť naši dotazovaní uvádějí, že díky tomu, že jsou v jejich rodinách politická témata součástí diskuzí, považují zájem o politiku za nezbytný a je pro ně obtížné porozumět tomu, že to tak někteří mladí nevnímají. Nelze se proto spoléhat pouze na výuku ve škole, ale snažit se předávat lidem občanské znalosti již od dětství a nejlépe rozmanitými a atraktivními formami.

Zajímavé je všimnout si dosaženého vzdělání mladých politiků a jejich rodičů, neboť šest z našich osmi dotázaných má rodiče vysokoškolsky vzdělané a sedm z našich dotazovaných má vysokoškolský diplom, či právě studuje na vysoké škole, nebo se ke studiu chystá. Lidé s vyšším vzděláním a děti vysokoškoláků participují více, což uvádí i odborná literatura: Kateřina Vráblíková (2009), Hana Maříková (2013), Lukáš Linek (2015), Aleš Kudrnáč (2016) či Ivan Petrušek (2017). Avšak z interview víme, že škola není vlivným determinantem zájmu o politiku, a dokonce se jí ani nedaří předávat občanské znalosti. Samozřejmě z dat výzkumu, kterého se účastní menší počet dotazovaných, není možné definovat závěry, které by charakterizovaly celou populaci.

Součástí rozhovorů byla i oblast zájmů mladých politiků. Dotazovaní byli požádáni, zda by uvedli některá z témat, která je nyní zajímají. Hledala jsem podobnosti v jejich odpovědích. Téma, které uvedli všichni respondenti, je školství a předávání občanských znalostí. Hovořili především o zájmu podílet se na zlepšování vzdělávání.

To, čemu naši mladí politici věnují pozornost, často souvisí s jejich profesním zaměřením či s jejich stranickou příslušností. Zajímají je například témata ekonomická, zdravotnická, sociální a environmentální. Současně jsou všichni silně motivováni snahou zlepšit život v naší zemi a zastupovat mladou generaci v politických diskuzích. Bylo

patrné, že naši dotazovaní jsou hlasem mladých v politice a snaží se prosazovat jejich zájmy. Myslí především na budoucnost, na to, jak se bude dnešní mládež žít v naší republice za dvacet let. Uvedli, že činnost v mládežnických organizacích či pozice asistenta poslance jim umožnila seznámit se hlouběji s jednotlivými problematikami a podílet se na jejich zlepšování.

Sedm z osmi dotázaných zastává názor, že se česká mládež o veřejné dění příliš nezajímá, což potvrzují i průzkumy realizované v naší republice a ve světě, jejichž závěry byly uvedeny v teoretické části. Ovšem všichni dotázaní uvedli, že vnímají, že se tato problematika v posledních letech zlepšuje, že se zvyšuje zájem mladých o politiku a že má mládež více občanských znalostí. Důvod, díky kterému se zvyšuje zájem mladých o politiku, spatřují v činnosti mladých politiků a v jejich aktivitách na sociálních sítích. Jak v teoretické části, tak během rozhovorů bylo zjištěno, že předávání občanských znalostí je považováno za nedostatečné. Ve škole jsou tyto vědomosti předávány často neatraktivní formou, která nemá moc zaujmout mladého člověka. Toto se ale daří mladým politikům, neboť užívají k oslovení mládeže formy, které jí jsou blízké a jsou pro ni zajímavé.

Všichni dotázaní pokládají za nezbytné, aby se mladí lidé o politiku zajímali a zapojovali se do veřejného dění, neboť názory a zájmy mladých jsou stejně důležité jako názory ostatních generací.

Vzhledem k limitům této práce není možné uvést závěry platné pro celou populaci. Obdobně nemůžeme objasnit příčiny, proč se část mladých lidí o politiku nezajímá, neboť rozhovory probíhaly s lidmi, kteří se o politiku zajímají ve velké míře. Je patrné, že se nejedná o jedinou příčinu. V teoretické části byly popsány některé z možných důvodů nezájmu mladých o veřejné dění. Podle Hany Maříkové (2013), projektu Jeden svět na školách (online) a webu Generation What (online) je to nezájem o politiku, nespokojenost s aktuálním politickým děním a pocit, že mladý člověk nemá moc něco změnit. Respondenti o všech těchto determinantech, které mohou ovlivnit postoje mladého člověka k politice a demotivovat ho, hovořili a uvedli i další možné příčiny. Za hlavní považují pocit mladých lidí, že nemají vliv na politická rozhodnutí, nespokojenost s obrazem českého politika, pocit, že se veřejné dění mladého člověka netýká, nedostatek času a především nedostatečné občanské znalosti. Respondenti upozorňovali na skupiny svých vrstevníků, které nemají základní vědomosti o fungování státu, státní moci, volbách či politických stranách. Nízká informovanost mladých

o aktuálním dění je jedním z problémů, na který upozorňuje i projekt Jeden svět na školách (online).

Všichni respondenti uvedli, že člověk, který se rozhodne vstoupit do politiky, musí překonat řadu překážek, které mu participaci znesnadňují a mohou ho demotivovat. Ale také zdůraznili, že se nejedná o překážky, které by nebylo možné překonat. Jevy, kterým museli naši respondenti čelit, jsou nesouhlas s jejich stranickou příslušností či jejich názory, nespokojenost veřejnosti s chováním politiků a časová náročnost. Dále obtížné postavení mladých lidí v politice, neboť někdy dochází k tomu, že jsou považováni za méně zkušené. Ale také samotný nedostatek zkušeností, který souvisí s jejich věkem. Nízký věk může být jednou z překážek, které musí mladý politik čelit, přesto z rozhovorů vyplývá, že se nejedná o výraznou překážku. Naopak dotazovaní uváděli, že se s problémy, které by vznikly kvůli jejich nízkému věku, zatím nesetkali. To, že se mladý člověk věnuje politice, je společností kladně přijímáno. Jeden z respondentů uvedl, že na pracovním pohovoru byly tyto jeho politické zkušenosti pozitivně hodnoceny. Dotazovaní uvedli, že politice se není možné naučit jinak než tím, že do ní člověk vstoupí. Přesto by uvítali, pokud by měli někoho, kdo by jim ukázal, „*jak to v politice chodí*“. Zajímavým zjištěním je, že velkou podporou jsou mládežnické organizace, neboť mají moc ubezpečit mladého politika, že jeho snažení má smysl a pomáhají mu překonat případné překážky. Respondenti hovořili o tom, že mladý člověk se musí nejprve v politice prosadit a právě s tím mu mohou pomoci mládežnické organizace.

Při zamýšlení se nad tím, co by se mělo změnit, aby politika lákala více mladých lidí, uvedli respondenti nutnost změnit způsob předávání občanských znalostí ve školách. Na potřebu vtáhnout mladé do veřejného dění atraktivní formou upozorňovali například již v roce 2008 Kate Dunsmore a Taso Lagos, z novějších průzkumů bych uvedla Jeden svět na školách (2017, [online]), či práci Sarah Pickard (2015), které toto tvrzení potvrzují. Předávat mladým občanské znalosti a formovat jejich zájem o politiku je pro učitele nelehký úkol, na to upozornili i tři z našich dotázaných. Tato práce je podnětem pro budoucí hodiny výchovy k občanství a ráda by motivovala učitele k hledání optimálních metod, jakými předávat mladým lidem občanské znalosti. Neboť mladé generaci chybí důležité znalosti o fungování státu a nemají povědomí o pravomocích jednotlivých státních činitelů, což uváděli i naši dotazovaní.

Dotazovaní upozornili na nedostatky výuky politologie na některých školách. Někteří z dotazovaných si nejsou vědomi, že by jim byly předány základní informace, jinde nebyl prostor pro diskuzi o aktuálních společenských tématech. Z rozhovorů vyplývá, že problematičtější je výuka politologie realizovaná neatraktivní formou, která nemá sílu motivovat mládež k zájmu o veřejné dění. Za důležité považují mladí lidé změnit hodiny občanské výchovy a začlenit do nich atraktivnější výukové metody. Dále by se měl proměnit obraz politika, který je veřejností vnímán negativně.

Jako velmi důležité se ukazují mládežnické organizace, neboť sdružují mladé lidi s podobnými zájmy. Pokud mladý člověk překoná to, že musí sám tuto organizaci vyhledat, získá velké množství podporovatelů a osob, se kterými může diskutovat, spolupracovat a podílet se na změnách v naší zemi. Činnost mládežnických organizací je tedy významná, ačkoliv někteří naši dotazovaní uváděli, že dříve neměli o existenci těchto organizací informace. Politické strany by měly více propagovat své mládežnické organizace a také s nimi úzce spolupracovat a začlenit mladé lidi do politických diskuzí, neboť mladí lidé uvádějí jako příčinu nezájmu o politiku často to, že mají pocit, že nemají moc něco ovlivnit a že se necítí být rovnocennými partnery při politické diskuzi. Mládežnické organizace mohou vzdělávat mladé v občanských znalostech a mladý politik si činností v nich může osvojit potřebné dovednosti.

Pro demokracii je důležité, aby se všichni občané podíleli na veřejném životě. Aby všechny skupiny obyvatel měly svého zástupce, který bude v politice zastupovat jejich zájmy, jinak hrozí, že budou zájmy některých skupin obyvatel preferovány na úkor ostatních. Mladá generace má podle dat Českého statistického úřadu (online) málo politiků, nemá tak výrazný vliv při politickém rozhodování a často se cítí být staršími politickými představiteli vnímána jako nezkušená. Tyto faktory, společně s chováním politiků, které mladí podle průzkumů (Generation What, [online]) hodnotí jako neadekvátní, stále více mladé občany demotivují k zájmu o veřejné dění a ke snaze aktivně se do něj zapojit. Pro mladé je politika něčím velmi vzdáleným, čemu často nerozumí a necítí žádný vliv na politické rozhodování.

Přestože je mladý člověk ve svých aktivitách silně podporován, nejen spolustraníky, ale i rodinou, musí nadále čelit nelehkému úkolu, neboť se musí v politice prosadit a nadále čelí překážkám, které mu politickou participaci znesnadňují. Z výpovědí našich mladých politiků je patrné, že pro to, aby mohli zastupovat zájmy ostatních mladých, musejí obětovat volný čas a musejí překonat konflikty s lidmi, kteří s nimi, nebo

s preferencemi jejich strany, nesouhlasí. Stát se mladým politikem je nelehký úkol, který pro mladého člověka znamená vystoupení z komfortní zóny. Každý mladý člověk, který se velkým množstvím překážek nenechal odradit, je vzorem pro ostatní. Politická participace všech generací a skupin obyvatel je nezbytná. Již samotná nízká účast mládeže na politice a výpovědi mladých politiků o nesnadných chvílích je dokladem nevyhovujícího stavu této problematiky. Při zpracování teoretické části jsem zjistila, že mladé lákají více nekonvenční formy politické participace (Pickard, 2015, s. 2), jejichž repertoár se nadále rozrůstá a objevují se možnosti účasti na politice, které mohou přilákat více mladých. Jako učitelé bychom se měli zamyslet nad způsobem, jak přiblížit veřejné dění a politiku našim žákům.

Seznam použité literatury a zdrojů

ACHEN, Christopher. 2002. Parental Socialization and Rational Party Identification. In: *Political Behavior* 24, č. 2. [online]. [cit 2020-09-09]. Dostupné z: https://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/45492/11109_2004_Article_455216.pdf;sequence=1

BARNES, Samuel H. a Max M. KAASE, et al. 1979. *Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies*. Thousand Oaks. CA: Sage.

BÁRTA, Ondřej, Josef BOČEK, Jan HUSÁK a Siyka KOVACHEVA. 2014. *Mladí lidé a veřejné politiky v České republice*. Praha: Nadace Open Society Fund Praha. ISBN 978-80-87725-23-8.

BASL, Josef, Jana STRAKOVÁ a Arnošt VESELÝ. 2010. Mladí lidé: naděje občanské společnosti a demokracie? In: Maříková, Hana, ed. *Jaká je naše společnost?: Otázky, které si často klademe....* s. 333-350. ISBN 978-80-7419-025-4.

BERNARD, Josef. 2012. Individuální charakteristiky kandidátů ve volbách do zastupitelstev obcí a jejich vliv na volební výsledky. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 48 (4): 613-640. [online]. [cit 2020-07-12]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/0e40bc717f53cebdb64cc36b61382a3234873f3a_613-640.pdf

BUCKINGHAM, David. 2000. *The making of citizens*. London: Routledge. ISBN 9780203132272.

CAMPBELL, Angus, Philip CONVERSE, Warren MILLER a Donald E. STOKES. 1960. *The American Voter*. Chicago: University of Chicago Press.

CATCH-EyoU – Utváření aktivního občanství evropskou mládeží. 2018. *Catch-EyoU* [online]. [cit. 2020-07-17]. Dostupné z: <https://www.catcheyou.eu/>

Co je strukturovaný dialog s mládeží? *Strukturovaný dialog s mládeže* [online]. [cit. 2020-09-13]. Dostupné z: <https://www.strukturovanydialog.cz/co-je-strukturovany-dialog-s-mladezi>

Česká rada dětí a mládeže [online]. [cit. 2020-09-13]. Dostupné z: <http://crdm.cz/>

ČESKO. Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

van DETH, Jan W. 2001. Studying Political Participation: Towards a Theory of Everything? In: *Paper presented at the, workshop Electronic Democracy: Mobilisation Organisation and Participation via ne ICTs*. [online]. [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/c8b57aab-51d9-4aca-b65d-4510ccfc19a3.pdf>

van DETH, Jan, José R. MONTERO a Anders WESTHOLM. 2007. *Citizenship and Involvement in European Democracies: A Comparative Analysis*. Routledge. ISBN 978-0415479608.

DEŽELAN, Tomáš. 2018. Youth & Political Parties: A Toolkit for Youth-friendly Politics in Europe. In: *European Youth Forum*. [online]. [cit. 2020-11-19]. Dostupné z: <https://www.youthforum.org/youth-political-parties-toolkit-youth-friendly-politics-europe>

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné také z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-3>

DUNSMORE, Kate a Taso G. LAGOS. 2008. *Politics, media and youth: Understanding political socialization via video production in secondary schools*. [online]. [cit. 2020-11-02]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/233210871_Politics_media_and_youth_Understanding_political_socialization_via_video_production_in_secondary_schools

EDWARDS, Kathy, Murray, PRINT a Lawrence SAHA. 2007. *Youth and Political Participation*. Sense Publishers. ISBN 978-90-7787-444-5.

FURLONG, Andy a Fred CARTMEL. 2007. *Young People and Social Change: New Perspectives*. Maidenhead: McGraw-Hill Education. ISBN: 0 335 21868 7.

GAISER, Wolfgang, Gunther, OGRIS a Reingard SPANNRING. 2008. *Youth and Political Participation in Europe: Results of the Comparative Study Euyoupart*. Barbara Budrich Publishers. ISBN 3866491468.

GAVORA, Peter. 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.

Generation What? [online]. [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <http://www.generation-what.cz/portrait/data/all>

HENDL, Jan. 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. ISBN 9788026209829.

HOUŠKA, Tomáš. 2006. *Účast mladých lidí na politickém a společenském životě*. Praha: Národní institut dětí a mládeže MSMT.

HUNTINGTON, Samuel P. a Joan M. HELSON. 1976. *No Easy Choice*. Harvard University Press. ISBN 9780674863842.

HUSÁK, Jan. *O participaci dětí a mládeže - vážně i nevážně* [debata]. Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2020-11-19. In: Zoom [online].

Informovanost a participace mládeže. *Národní registr výzkumů o dětech a mládeži* [online]. [cit. 2020-11-19]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1259754857.pdf>

JENNINGS, Kent a Richard NIEMI. 1974. *The Political Character of Adolescence: the Influence of Families and Schools*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.

KAASE, Max a Alan MARS. 1979. Political Action: A Theoretical Perspective. In: Barnes, Samuel H. – Kasse, Max: *Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies*. Thousand Oaks, CA: Sage.

KUDRNÁČ, Aleš. 2015. Stranické preference mladých lidí v České republice. *Sociológia* 47(5): 527-550. [online]. [cit 2020-10-22]. Dostupné z: <https://www.sav.sk/journals/uploads/10191134Kudrnac%20-%20OK.pdf>

KUDRNÁČ, Aleš. 2016. *Mladí lidé a politika: Zpráva o dotazníkovém šetření na středních školách (duben 2016)*. Sociologický ústav AV ČR. [online]. [cit. 2020-07-23]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/325258568_Mladi_lide_a_politika_Zprava_o_dotaznikovem_setreni_na_strednich_skolach_duben_2016

KUDRNÁČ, Aleš. 2017. Vliv klimatu školní třídy a jejího socioekonomického složení na občanské znalosti a postoj k volební účasti. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 53 (2): 209-240. [online]. [cit. 2020-11-16]. Dostupné z: <https://doi.org/10.13060/00380288.2017.53.2.314>

LINEK, L. – LYONS, P., 2013: *Dočasná stabilita? Volební podpora politických stran v České republice v letech 1990 – 2010*. Praha: SLON

LINEK, Lukáš. 2012. Volební účast mladých a její vliv na volební výsledky. In: Linek, Lukáš (ed.): *Voliči a volby 2010*. Praha: Sociologické nakladatelství.

LINEK, Lukáš. 2013. *Kam se ztratili voliči?: vysvětlení vývoje volební účasti v České republice v letech 1990-2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK). Politologická řada. ISBN 978-80-7325-314-1.

LINEK, Lukáš. 2015. Účast ve sněmovních volbách v roce 2013: zdroje, mobilizace a motivace. In: *Evropská volební studia* 10(2): 76–90. ISSN 1801-6545.

LINEK, Lukáš. 2017a. Jsme přesvědčeni o tom, že můžeme ovlivňovat politiku? In: Linek, Lukáš, Ondřej Císař, Ivan Petrušek a Kateřina Vráblíková. *Občanství a politická participace v České republice*. Praha: SLON, s. 102-123. ISBN 978-80-7419-262-3.

LINEK, Lukáš. 2017b. *Účast ve sněmovních volbách: poznatky, měření a obtíže s předpovědí*. [online]. SOÚ AV ČR. [online]. [cit. 2020-11-10]. Dostupné z: https://simar.cz/assets/media/files/assets/uploads/01_Linek_Ucast_ve_snemovnich_volbach_1.pdf

LINEK, Lukáš a Kateřina VRÁBLÍKOVÁ. 2017. Proč se účastníme na politice? In: Linek Lukáš, Ondřej Císař, Ivan Petrušek a Kateřina Vráblíková. *Občanství a politická participace v České republice*. Praha: SLON, s. 175-193. ISBN 978-80-7419-262-3.

MANSFELDOVÁ, Zdenka a Aleš KROUPA (eds.). 2005. *Participace a zájmové organizace v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-53-9.

Mapa nabytí volebního práva žen ve světě. *Queer Geography z. s.* [online]. [cit. 2020-10-23]. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/geografie-sexualit/feministicke-geografie/mapa-nabyti-volebniho-prava-zen-ve-svete>

MAŘÍKOVÁ, Hana. 2013. *Zpráva o mládeži 2013: Základní informace o situaci mladých lidí v České republice*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

(Ne)kompetentnost politiků. *Kecejme do toho. Strukturovaný dialog mládeže*. Česká rada dětí a mládeže. [online]. [cit 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.kecejmedotoho.cz/sites/default/files/consultation/files/1429686269/kdt3-nekompetence-politiku.pdf>

NEŠPOR, Zdeněk a Olga VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník*. Sociologický ústav AV ČR. [online]. [cit 2020-10-04]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/MI%C3%A1d%C4%9B%C5%BE>

NORRIS, Pippa. 2001. *Digital Divide: Civic Engagement, Information Poverty, and the Internet Worldwide*. Cambridge, New York: Cambridge University Press.

NORRIS, Pippa. 2002. *Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism*. New York: Cambridge University Press. [online]. [cit 2020-03-21]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/245862430_Democratic_Phoenix_Reinventing_Political_Activism

PARRY, Geraint, George MOYSER a Neil DAY. 1992. *Political Participation and Democracy in Britain*. Cambridge: Cambridge University Press.

PETRÚŠEK, Ivan. 2017. Kdo se účastní různých forem politické participace? In: Linek, Lukáš, Ondřej Císař, Ivan Petrušek a Kateřina Vráblíková. *Občanství a politická participace v České republice*. Praha: SLON, s. 143-174. ISBN 978-80-7419-262-3.

PICKARD, Sarah. 2015. Trying to Turn up the Turnout: Youth Wings and the Youth Vote in the 2015 General Election. In: *Revue Française de Civilisation Britannique* [online], XX-3 | 2015. [cit 2020-11-03]. Dostupné z: <https://journals.openedition.org/rfcb/503>

Poslanci. *POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY* [online]. [cit. 2020-10-25]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=192>

PRŮCHA, Jan. 2009: *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál. ISBN: 978-80-7367-546-2.

SPÁČ, Peter. 2016. Politická participace. In: Balík, Stanislav, Michal Pink, Andrew Lawrence Roberts, Marek Rybář, Peter Spáč, Petra Svačinová a Petr Voda. *Kvalita demokracie v České republice*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-417-9.

Stanovisko k tématu Smysl a význam participace. *Kecejme do toho. Strukturovaný dialog mládeže*. Česká rada dětí a mládeže. [online]. [cit 2020-10-17]. Dostupné z: <http://www.kecejmedotoho.cz/tema/participace-mladych.html>

STOLLE, Dietlind, Marc HOOGHE a Michele MICHELETTI. 2005. Politics in the Supermarket: Political Consumerism as a Form of Political Participation. In: *International Political Science Review*. 26(3), 245-269 [online]. [cit. 2020-10-27]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/228347736_Politics_in_the_Supermarket_Political_Consumerism_as_a_Form_of_Political_Participation

TEORELL, Jan, Mariano TORCAL a José Ramón MONTERO. 2007. Political Participation: Mapping the terrain In: van Deth, Jan W., José R. Montero a Anders Westholm. *Citizenship and involvement in European democracies: a comparative analysis*. 334-357. [online]. [cit 2020-04-13]. Dostupné z: https://www.academia.edu/712050/Political_articipation._Mapping_the_terrain

Účast v organizovaných aktivitách. *Národní registr výzkumů o dětech a mládeži* [online]. [cit. 2020-07-19]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/cs/statistika/indikator/81-ucast-v-organizovanych-aktivitach>

Účast ve volbách do PS 18 – 29 let. *Národní registr výzkumů o dětech a mládeži* [online]. [cit. 2020-07-19]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/cs/statistika/indikator/55->

VERBA, Sidney a Norman H. NIE. 1972. *Participation in America: political democracy and social equality*. University of Chicago Press ed. Chicago: University of Chicago Press. ISBN 9780226852966.

VERBA, Sidney, Kay SCHLOZMAN a Henry BRADY. 1995. *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics*. Cambridge: Harvard University Press.

VERBA, Sidney. 2003. Would the dream of political equality turn out to be a nightmare? In: *Perspectives on Politics* 1, no. 4: s. 663-679. [online]. [cit 2020-04-15]. Dostupné z: https://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/2640591/verba_2003.pdf?sequence=2&isAllowed=y

VLACHOVÁ, Klára a LEBEDA, Tomáš. 2006. Aktivní občanství a spokojenost s demokracií v Evropě. *Sociologické časopis*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, Vol 42(1), 11-34.

Volby do ČNR a PS PČR. *ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD* [online]. [cit. 2020-10-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/volby-do-cnr-a-ps-pcr>

VRÁBLÍKOVÁ, Kateřina. 2008. Politická participace – teorie a koncepty. *Politologický časopis*, 15(4), 366-388. [online]. [cit 2020-04-04]. Dostupné z: https://www.politologickycasopis.cz/userfiles/file/2008/4/Polcas_2008_4_pp_366_387.pdf

VRÁBLÍKOVÁ, Kateřina, 2009. Politická participace a její determinanty v postkomunistických zemích. *Sociologický časopis*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, Vol. 45 (No.5), s. 867-897. [online]. [cit 2020-11-12]. Dostupné z: <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2009/05/01.pdf>

VRÁBLÍKOVÁ, Kateřina. 2017. Jak se účastníme na politice? In: Linek, Lukáš, Ondřej Císař, Ivan Petrušek a Kateřina Vráblíková. *Občanství a politická participace v České republice*. Praha: SLON, s. 124-142. ISBN 978-80-7419-262-3.

Výzkum postojů středoškoláků v ČR. 2017. *Jeden svět na školách*. Člověk v tísni. [online]. [cit 2020-08-01]. Dostupné z: <https://www.jsns.cz/projekty/pruzkumy-a-setreni>

Zájem o politiku a názory na podílení se občanů na rozhodování – únor 2019. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. [cit. 2020-11-16] Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/demokracie-obcanska-spolecnost/4876-zajem-o-politiku-a-nazory-na-podileni-se-obcanu-na-rozhodovani-unor-2019>

ZAJÍC, Jiří, ed. 2014. *Bez růžových brýlí: naše mládež očima výzkumů a náš svět i život v něm očima mládeže*. Ilustroval Magda ANDRESOVÁ. Praha: Dům zahraniční spolupráce. ISBN 978-80-87335-74-1.

Zpráva z projektu CATCH-EyoU - Utváření aktivního občanství evropskou mládeží. 2018. [online]. [cit. 2020-07-18]. Dostupné z: https://ivdmr.fss.muni.cz/media/3077209/catch_zprava.pdf

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Věk kandidátů ve volbách.....	33
Tabulka 2: Individuální charakteristiky dotazovaných	57
Graf 1: Největší problémy ČR podle mládeže	20
Graf 2: Názory mladých lidí na možnost zapojení do řešení problémů.....	25
Graf 3: Nerovnost nevolebních forem politické participace podle věku	38